

Bethge H.-G., Patterson S.J., Robinson J.M. - The Fifth Gospel. The Gospel of Thomas Comes of Age

TAM METİN EKSİKSİZ TÜRKÇE TERCÜME (144 Sayfa)
Gnostik Araştırma Kütüphanesi Arşivi

--- SAYFA 1 [Görsel / Boş] ---

--- SAYFA 2 ---

Beşinci İncil Yeni Baskı

--- SAYFA 3 [Görsel / Boş] ---

--- SAYFA 4 ---

Beşinci İncil Thomas'ın İncili Yeni Basımdan Geliyor Stephen J. Patterson James M. Robinson'un bir makalesi ve Hans-Gebhard Bethge, vd.'den yeni gözden geçirilmiş bir çeviri.

--- SAYFA 5 ---

Yayınlayan: T&T Clark International A Continuum Imprint The Tower Building, 80 Maiden Lane, 11 York Road, Suite 704, London SE1 7NX New York, NY 10038 www.continuumbooks.com Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir kısmı, yayıncıların yazılı izni olmadan, fotokopi, kayıt veya herhangi bir bilgi depolama veya alma sistemi de dahil olmak üzere elektronik veya mekanik hiçbir biçimde veya hiçbir yöntemle çoğaltılamaz veya aktarılamaz. © Stephen J. Patterson, Hans-Gebhard Bethge, James M. Robinson 2011 Stephen J. Patterson, Hans-Gebhard Bethge ve James M. Robinson, 1988 tarihli Telif Hakkı, Tasarımlar ve Patentler Yasası kapsamında bu çalışmanın Yazarı olarak belirtilme haklarını ileri sürmüşlerdir. Britanya Kütüphanesi Yayında Kataloqlama Verileri Bu kitabın katalog kaydına Britanya Kütüphanesi'nden ulaşılabilir ISBN: 978-0-567-31084-2 Typeset, Fakenham Prepress Solutions, Fakenham, Norfolk NR21 8NN

--- SAYFA 6 ---

İçindekiler Giriş Stephen J. Patterson vii BÖLÜM 1 Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri 1 BÖLÜM 2 Thomas'ın İncilini Bugün Anlamak 26 3. BÖLÜM Nag Hammadi Kütüphanesinin Hikayesi 67 Daha Fazla Okuma 97 Notlar 100 Genel Dizin 118 Thomas İncili Referansları Dizini 126 İncil Referansları Dizini 128

--- SAYFA 7 [Görsel / Boş] ---**--- SAYFA 8 ---**

Giriş Stephen J. Patterson Thomas İncili, son iki yüz yılın en önemli el yazması keşifleri arasında yer almaktadır. Bilim adamlarının yeni sevindirici habere ilk kez göz attıkları 1950'lerde ortaya çıkan tartışma bugün de hız kesmeden devam ediyor. Erken Hristiyanlık öğrencilerine, bir nesil önce İsa'nın sözlerinden kaynaklandığının hayal bile edilemeyeceği bir dizi yeni fikir ve uygulamayı tanıtarak Hristiyanlığın kökenleri hakkındaki tartışmayı yeniden şekillendirdi. Ve Thomas'ın İsa geleneğinin şekli ve kapsamına dair yeni tanıklığı göz önüne alındığında, İsa'nın sözleri yeniden inceleme altına alındı. Thomas İncili'nin İsa'nın sözlerini sunuş şekli nedeniyle bilim adamları artık kendilerini İsa'nın misyonu ve mesajının temel yönlerini tartışırken buluyorlar. Tamamen basit bir liste halinde düzenlenmiş İsa'nın sözlerinden oluşur. Burada hiçbir mucize yok, İsa'nın doğumu, ölümü ya da ölümden dirilişiyle ilgili hikayeler yok. Kendisini yaşayan İsa'nın gizli öğretisi olarak sunar. Bazıları için yeni müjde, İsa hakkında düşündüğümüz veya inanmak istediğimiz her şeyin kutsal kâsesi haline geldi. Diğerleri için bu, Yeni Ahit'te kutsal sayılan kanonik seslerin daha güvenilir ana akışından sapkın bir kopuştan başka bir şey değildir. Keşfedildiği günden bu yana tartışmalar sürüyor. 1945 yılında Nag Hammadi Kütüphanesi olarak bilinen daha geniş bir antik kitap koleksiyonunun parçası olarak keşfedildi.

--- SAYFA 9 ---

viii Bu dikkat çekici keşfin yapıldığı yere yakın olan günümüzün Nag Hammadi şehrini tanıtıyorum. Mısırlı bir köylü, Yukarı Mısır'da Nil Nehri boyunca uzanan kayalıkların dibindeki yamaçları karıştırırken bu kitap koleksiyonuna rastladı. Zaman ve kayaların ve kumun kayması onları görünür hale getirene kadar on beş yüzyıldan fazla bir süre boyunca büyük, kaba bir kil kavanozun içinde mühürlenmiş halde orada yatmışlardı. Bilginler sonunda kavanozun MS dördüncü yüzyıla tarihlenen on üç papirüs kitap veya kodeks içerdiğini öğreneceklerdi. Bunlar, Hristiyanlar birinci yüzyılın sonlarında veya ikinci yüzyılın başlarında Mısır'a ilk geldiklerinde kullanılan, Firavun Mısır'ının eski dilinin bir türü olan Kıpti dilinde yazılmıştır. Bu ilk Hristiyanlar, bu dilin yazılı bir biçimini oluşturmak için Yunan alfabesini (Kıpti'ye özgü birkaç karakterle birlikte) kullandılar; Yunanca yazılmış Hristiyan eserleri yerel halk arasında kullanılmak üzere tercüme edilebildi. Nag Hammadi metinlerinin tümü bu tarihi paylaşıyor: Bunlar, Mısır'da kullanılmak üzere Hristiyan yazıcılar tarafından yapılan Yunanca orijinalerin Kıpti tercümeleridir. Nag Hammadi Kütüphanesi'nin on üç cildinde daha önce bilinmeyen veya kaybolan neredeyse elli metin bulundu. Bunların çoğu Hristiyan risaleleridir, ancak çok sayıda Yahudi metni ve en az bir Yunan felsefi metni de vardır; Platon'un Devlet'inin bir bölümü. Bu nedenle, Nag Hammadi Kütüphanesi, İncil araştırmalarıyla ilgisi açısından yirminci yüzyılın en önemli el yazması keşifleri arasında yer almaktadır. Ancak Nag Hammadi metinleri arasında açık ara en önemlisi Kütüphane Kodeksi II'deki ikinci risaledir: Thomas İncili. Keşfi oldukça şaşırtıcıydı, çünkü burada antik çağda var olduğu bilinen, ancak tarihin derin sisleri arasında çoktan kaybolmuş, muhtemelen kendisinden bir daha haber alınamayacak bir müjde vardı. Ama yine de buradaydı. Daha önce içeriği yalnızca tahmin edilebiliyordu. Artık bilim adamları bu kitabın İsa'nın yaklaşık yüz on dört sözünü içerdiğini ve genellikle şu şekilde sunulduğunu görebiliyorlardı:

--- SAYFA 10 ---

Giriş ix'te kısa chreia - yani İsa'nın bilgece bir söz söylediği kısa bir hikaye. Bu sözlerin önemli bir kısmı (yaklaşık yarısı) zaten biliniyordu, çünkü bunlar aynı zamanda kanonik İncillerde, özellikle Matta, Markos ve Luka'da da bulunuyordu. Geriye kalan sözlerden birkaçı, erken Hristiyanlık literatüründe dağınık olarak bulunan Thomas'ın ara sıra yaptığı bir referanstan veya tuhaf bir alıntıdan biliniyordu. Ancak Thomas İncili'nin keşfi, İsa'nın düzinelerce yeni sözünü gün ışığına çıkardı ve onlarla birlikte şu soru ortaya çıktı: Bu sözlerden herhangi biri aynı zamanda İsa'nın gerçek sözleri olabilir mi? Bu, bir el yazması keşfinin İsa'nın yeni sözlerini gün ışığına çıkardığı ilk sefer değildi. Elli yıl önce, Kahire'nin yaklaşık 120 kilometre güneybatısında, iki genç İngiliz arkeolog, arkeolojik keşif tarihindeki en dikkate değer buluntulardan biri olarak kabul edilmesi gereken bir şeyi yaptılar. B. P. Grenfell ve A. S. Hunt yirmili yaşlarındaydılar ve kuru bir iklimin ve bazı eski çöp yığınlarının burayı antik payri aramak için umut verici bir yer haline getirdiği Oxyrhynchus'ta ilk sezonlarını geçiriyorlardı. Gerçekten de öyleydi. Genç Bernard Grenfell, McClure dergisinin 1897 tarihli bir sayısı için aşağıdaki açıklamayı kaleme aldığı anda, keşif gezilerinin heyecanını ve romantizmini bir parça yakalamayı başardı: 11 Ocak'ta, güneş doğarken yetmiş kadar işçi ve erkek çocukla birlikte yola çıktık ve onları, muhtemelen antik bir tapınağın yerini gösteren, kireçtaşı yonga yığınlarıyla kaplı geniş bir alanın yakınındaki bir tümseğin içinden hendek kazmaya gönderdik; taş. Bu seçim çok şanslı bir seçim oldu, çünkü önemli miktarlarda papirüs kırıntıları gün ışığına çıkmaya başladı; bunlar, ara sıra tam veya neredeyse tama yakın olan, mektuplar, sözleşmeler, hesaplar vb. içeren özel ve resmi belgelere göre değişiyordu; ve ayrıca onsiyal harflerle yazılmış çok sayıda parça vardı,

--- SAYFA 11 ---

x Giriş veya yuvarlak büyük harfler, klasik veya teolojik el yazmalarının kopyalanmasında kullanılan yazı biçimi. Haftanın ilerleyen saatlerinde Bay Hunt, ikinci günde bulunan papirüsleri incelerken, buruşuk bir onsiyal parçanın her iki tarafında yazılı olan Yunanca KARFOS ("zerre") kelimesini fark etti ve bu ona hemen İncillerde zerre ve kırıla ilgili ayeti hatırlattı. Daha ayrıntılı bir inceleme, papirüsteki pasajın gerçekten de şu ayetin sonucu olduğunu gösterdi: "Sen ikiyüzlü, önce kendi gözündeki merteği çıkar, sonra kardeşinin gözündeki çöpü çıkarmak için açıkça göreceksin." ancak papirüsün geri kalanı İncillerden önemli ölçüde farklıydı ve aslında, bazıları görünüşe göre yeni olan, İsa'nın sözlerinin bir derlemesini içeren bir kitabın yaprağıydı. Biz İngiltere'ye dönene kadar bundan daha fazlasını belirleyemedik.¹ Aynı yılın sonlarında Oxford'da Grenfell ve Hunt, yaprağı daha dikkatli inceleyebildiler. Dağdaki Vaaz'daki tanıdık sözlere ek olarak buldukları şey, İsa'nın, bazıları bu tesadüfi keşfe kadar bilinmeyen bir dizi sözü gibi görünen şeylerdi. Okurlar: J(esu)s diyor ki: "Dünyaya oruç tutmazsanız, Tanrı'nın krallığını göremezsiniz; Şabat'ı Şabat olarak kutlamazsanız, f(athe)r'ı göremezsiniz." Ve sonra daha da ileri giderek: J(esu)s diyor ki: "Dünyanın ortasında durdum ve onlara bedenlen göründüm. Hepsini sarhoş buldum. Hiçbirini susuz bulmadım. Ve ruhum insanoğulları için acı çekti, çünkü onların kalpleri kör ve gözleri yok...". Başlangıçta bir papirüs kitabının veya kodeksinin bir sayfası olan bu papirüs parçasının ön ve arka yüzünde İsa'nın sekiz sözünün yazılı olduğu ortaya çıktı. Bunlardan altısı on beş asırdır okunmamıştı. Bu, Papyrus Oxyrhynchus 1'di. Grenfell ve Hunt, aynı yılın sonlarında bulgularına ilişkin popüler bir açıklama yayınladıklarında, 1'den fazla satılacaktı.

--- SAYFA 12 ---

Girişte 30.000 kopya.2 Sonraki sezonlarda Grenfell ve Hunt, Papyrus Oxyrhynchus 654 ve 655 dahil olmak üzere İsa'nın daha önce bilinmeyen sözlerini içeren başka papirüsler keşfedeceklerdi. 1950'lere kadar bunlar sadece "İsa'nın bilinmeyen sözleri" olarak biliniyordu. Ancak Thomas İncili'nin keşfiyle her şey değişti, çünkü Grenfell ve Hunt'ın bilinmeyen sözlerinin aslında Thomas İncili'nin küçük parçaları olduğu ortaya çıktı. Papirüs Oxyrhynchus 1, şu anda Thomas İncili 26-33 olarak bildiğimiz şeyin bazı kısımlarını içeriyordu; 654, 1-7 arası sözlerin parçalarını içeriyordu ve 655, 36-39 arası sözleri içeriyordu. Oxyrhynchus papirüsüne rağmen, Nag Hammadi'den Thomas'ın Kıpti İncili, bugüne kadar bu müjdenin tek eksiksiz versiyonu olarak kaldı. Bu nedenle, Thomas İncili'nden söz edildiğinde, genellikle Kıpti versiyonuna atıfta bulunulur. Thomas'ın Kıpti İncili'nin ilk eleştirel baskısı 1959'da, tam da Noel telaşı3 zamanında çıktı ve hemen 40.000'den fazla kopya sattı. Thomas'ın bu çok popüler versiyonu, bilim adamlarının elyazmasındaki metinsel sorunları ve metnin yol açtığı çeviri zorluklarını anlama konusunda çok ilerlemeden önce üretilmiş olmasına rağmen, gelecek yıllar boyunca bilimsel standart haline geldi. O zamandan beri bilim adamları Thomas'ı incelemeye devam ettiler ve onların ilerlemeleri, erken Hristiyanlığın bu önemli belgesinin yeni ve geliştirilmiş metinleri ve çevirilerinin üretilmesini mümkün kıldı. Bu ciltte, Thomas'ın Berlin'deki ilk baskısını hazırlayan aynı araştırma merkezinde uzun yıllar boyunca bir araya getirilen, Thomas üzerine yapılan en iyi çalışmaların doruğunu temsil ettiğine inandığımız bir Thomas çevirisini sunmaktan mutluluk duyuyoruz. Bu ilk faaliyet telaşından, kendilerini etkisiz hale getiren bir isimlendirmeye sahip bir bilim adamları ekibi ortaya çıktı: Berlin Kıpti Gnostik Yazılar Çalışma Grubu. Başlangıçta Hans-Martin tarafından kuruldu

--- SAYFA 13 ---

xii Giriş Schenke, bugün Schenke'nin eski öğrencisi Hans-Gebhard Bethge tarafından yönetiliyor. Berlin Çalışma Grubu, Nag Hammadi metinlerinin incelenmesinde en önemli merkezlerden biri olmaya devam ediyor. Bu nedenle, bir nesilden fazla süren yoğun çalışmanın meyvesi olarak, daha önce mevcut olanlardan daha üstün olan Thomas İncili'nin eleştirel bir Kıpti metnini üretmiş olmaları şaşırtıcı değildir. Üstelik bunların Almanca ve İngilizceye çevrilmesi, sözlerin kendisine en güvenilir erişimi sağlıyor. Orijinal Kıpti metni ve çevirileri Kurt Aland'ın Synopsis Quattuor Evangeliorum kitabının Alman İncil Topluluğu tarafından yayınlanan yeni baskılarında mevcuttur.4 1990'larda bu kitabın ilk baskısında Berlin Çalışma Grubu'nun çalışmalarını daha geniş bir okuyucu kitlesine sunmaya karar verdik. 1998 yılında yayınlanan bu ciltte, Aland'ın Özeti'nin 1996 baskısında yer alan Thomas İncili'nin metnini ve çevirisini kullandık. O zamandan bu yana Çalışma Grubu, Synopsis'in sonraki baskıları, Nag Hammadi Kütüphanesi'nin standart Almanca çevirisi, Nag Hammadi Deutch ve Hennecke ve Schneemelcher'in Neutestamentliche Apokryphen'inin son baskısı da dahil olmak üzere çeşitli yayınlar için çevirisini gözden geçirmeye ve iyileştirmeye devam etti. Buna ek olarak, Uwe-Karsten Plisch'in son yorumu gibi, metin ve çeviriye ilişkin faydalı içgörülerin toplanabileceği önemli çalışmalar da ortaya çıktı.5 Tüm bu gelişmeler, Aland Özeti'nin en son baskısında basılan Çalışma Grubu metninin ve çevirisinin en son güncellenmiş versiyonuna yansıtılmıştır. 1998'de olduğu gibi, Beşinci İncil'in bu gözden geçirilmiş baskısını yayınlamadaki amacımız, Berlin Çalışma Grubu'nun yıllar boyunca en iyi çalışmasını yansıtan Thomas İncili'nin incelenmesi için hem akademisyenlere hem de sıradan kişilere bir araç sunmaktır. Metin ve çeviri

--- SAYFA 14 ---

Giriş bölümündeki xiii, yazarların kaydettiği birkaç iyileştirmeye birlikte Synopsis Quattuor Evangeliorum'dan (15. baskı, 3. düzeltilmiş baskı, 2001, revize edilmiş 20096) alınmıştır. Orijinal baskıda olduğu gibi, aşağıdaki standart işaret, okuyucuyu metne yansıyan sorunlar ve editoryal kararlar konusunda uyaracaktır: () Parantez, Kıpti metnin kendisindeki kelimeleri değil, İngilizce okuyucunun orijinalin tonunu yakalamak için ihtiyaç duyduğu kelimeleri çevreler. < > Çevirinin metindeki bir hatanın düzeltilmesini içerdiği bir kelime veya kelimelerin etrafı sivri köşeli parantezlerle çevrilidir. [] Köşeli parantezler, elyazmasındaki bir deliğin bir veya daha fazla harfin kaybına neden olduğu yerleri gösterir. Çoğu zaman ekip eksik mektupları varsayım yoluyla tamamlayabilir; diğer zamanlarda boş bırakılmalıdır. Bu gibi durumlarda bir dizi nokta yaklaşık olarak kaç karakterin eksik olduğunu gösterebilir. { } Kıvrımlı parantezler, çevirmenlerin orijinal metinde yer alan bir şeyi hatalı olduğu şüphesiyle atladıklarını gösterir. Thomas'ın gözden geçirilmiş tercümesine ek olarak, bu yeni müjdeye veya onun keşfine ve yayınlanmasına yol açan olaylara aşina olmayanlar için bir kez daha iki makale sunduk. Bunlardan ilki (Patterson tarafından yazılmış), ilk kez 1998'de bu ciltte yer alan "Thomas'ın İncilini Bugün Anlamak" başlıklı makalenin gözden geçirilmiş versiyonudur. Bu müjdenin yorumlanmasına ilişkin mevcut bilimsel düşünceye genel bir giriş sağlamak amaçlanmaktadır. İkincisi (Robinson tarafından) orijinalinden farklı değildir.

--- SAYFA 15 ---

xiv I giriş 1998 baskısı. Nag Hammadi Kütüphanesi'nin keşfinin öyküsünü anlatıyor, yeni müjdeyi gün ışığına çıkarmak için yapılan sonraki çalışmaları anlatıyor ve Nag Hammadi keşfinin Yeni Ahit biliminin manzarasını nasıl değiştirdiğini değerlendiriyor. Daha önce olduğu gibi, bu makalelerin genel okuyucuya bu yeni metinle ilgili tartışmayı başlatacağı ve daha ileri araştırmalar için yollar göstereceği umulmaktadır. Thomas ve Nag Hammadi Kütüphanesi hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyenler için ayrıca "İleri Okumalar" başlıklı kısa, açıklamalı bir liste de sunduk.

--- SAYFA 16 ---

BÖLÜM 1 Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri1 Giriş Sözler 1 Bunlar yaşayan İsa'nın söylediği gizli sözlerdir. Ve Didymos Judas Thomas bunları yazdı. Ve şöyle buyurdu: "Bu sözlerin manasını bulan, ölümü tatmayacaktır." 2 (1) diyor İsa şöyle diyor: "Aryan, bulana kadar aramayı bırakmamalı. (2) Ve bulduğunda dehşete düşecek. (3) Ve dehşete düştüğünde şaşkına dönecek. (4) Ve O, Her Şeyin Kralı olacak." 3 (1) diyor İsa şöyle diyor: "Eğer sizi yönlendirenler size: 'Bakın, krallık göklerde!' derse, o zaman gökteki kuşlar sizden önce gelecektir. (2) Size: 'Denizde' derlerse, o zaman balıklar sizden önce gelecektir. (3) Aksine, krallık hem içinizde hem de dışınızdadır." (4) "Kendinizi tanıdığınızda tanınacaksınız ve yaşayan Baba'nın çocukları olduğunuzu anlayacaksınız. (5) Fakat kendinizi tanımazsanız, o zaman yoksulluk içinde var olursunuz ve yoksulluk içinde olursunuz."

--- SAYFA 17 ---

2 Revize Edilmiş İngilizce Çeviri1 4 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Günlerindeki yaşlı kişi, yedi günlük bir çocuğa yaşamın yeri hakkında soru sormaktan çekinmeyecektir ve o yaşayacaktır. (2) Çünkü ilk sırada yer alan birçok kişi sonuncu olacak. (3) Ve onlar tek kişi olacaklar." 5 (1) diyerek İsa şöyle der: "Önünüzde olanı öğrenin, sizden gizli olan size açıklanacaktır. (2) Çünkü açığa çıkmayacak gizli hiçbir şey yoktur." 6 (1) Öğrencileri ona sorular sordular (ve) ona şöyle dediler: "Oruç tutmamızı ister misin? Hangi şekilde dua etmeli ve zekat vermeliyiz? Ve hangi diyeti uygulamalıyız?" 3 (2) İsa şöyle diyor: "Yalan söyleme. (3) Ve nefret ettiğin şeyleri yapma. (4) Çünkü her şey <gerçeğin> ışığında açıklanmıştır. 4. (5) Çünkü açığa çıkmayacak gizli hiçbir şey yoktur. (6) Ve orada açıklanmayan ve açıklanmayan hiçbir şey yoktur." 7 (1) diyerek İsa şöyle der: "Bir insanın yiyeceği ve aslan insana dönüşecek aslan ne mutlu. (2) Ve aslanın yiyeceği ve aslan insana dönüşecek olana lanet olsun." 5 De ki 8 (1) Ve şöyle diyor: "İnsan, ağını denize atan (ve) küçük balıklarla dolu denizden çeken akıllı bir balıkçı gibidir. (2) Bunlar arasında akıllı olanlar balıkçı büyük ve güzel bir balık buldu. (3) Küçük balıkların hepsini denize attı (ve) büyük balığı hemen seçti.

--- SAYFA 18 ---

Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri1 3 (4) Duyacak kulağı olan, duymalıdır." 9 (1) diyerek İsa şöyle diyor: "Bak, bir ekici çıktı. Ellerini (tohumlarla) doldurdu (ve) dağıttı. (2) Bazıları yola düştü. Kuşlar gelip onları gagaladılar. (3) Diğerleri kayanın üzerine düştüler ve toprağa kök salmadılar ve başaklarını gökyüzüne çıkarmadılar. (4) Ve diğerleri dikenlerin arasına düştü, tohumları boğdular ve solucan onları yedi. (5) Diğerleri de iyi toprağa düştü ve iyi meyve verdi; ölçü başına altmış ve ölçü başına yüz yirmi ürün verdi." 10 derken İsa şöyle diyor: "Dünyaya ateş verdim ve işte, alev alana kadar onu koruyorum." 11 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Bu cennet geçecek ve onun üstündeki (cennet) ortadan kalkacak. (2) Ve ölümler hayatta değildir ve hayatta olanlar da ölmeyecektir. (3) Ölü olanı tükettiğiniz günlerde onu dirilttiniz. Işıktayken ne yapacaksınız? (4) Bir olduğunuz gün iki oldunuz. Ama iki olduğunuzda ne yapacaksınız?" Söyleyen 12 (1) Öğrenciler İsa'ya şöyle dediler: "Bizden ayrılacağını biliyoruz. (O zaman) bize kim hükmedecek?" (2) İsa onlara şöyle dedi: "Nereden gelmiş olursanız olun, uğruna gök ve yer var olan Adil Yakup'a gitmelisiniz."

--- SAYFA 19 ---

4 Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri1 13 (1) ayetinde İsa öğrencilerine şöyle dedi: "Beni karşılaştırm ve bana kime benzediğimi söyleyin." (2) Simon Peter ona şöyle dedi: "Sen adil bir haberci gibisin8." (3) Matta ona şöyle dedi: "Sen (özellikle) bilge bir filozof gibisin." (4) Thomas ona şöyle dedi: "Öğretmenim, senin kime benzediğini söylemeye ağızım dayanmıyor." (5) İsa şöyle dedi: "Ben senin öğretmenin değilim. Çünkü sen sarhoştun ve ölçtüğüm köpüren pınardan çılgına döndün." (6) Ve onu aldı, geri çekildi (ve) ona üç kelime söyledi. (7) Ancak Tomas arkadaşlarının yanına döndüğünde ona şunu sordular: "İsa sana ne dedi?" (8) Thomas onlara şöyle dedi: "Eğer onun bana söylediği sözlerden birini size söylersem, taşları alıp bana atacaksınız ve taşlardan ateş çıkacak (ve) sizi yakacak." 14 (1) İsa onlara şöyle dedi: "Oruç tutarsanız, kendinize günah getirirsiniz. (2) Ve dua ederseniz kınanırsınız. (3) Sadaka verirsiniz, ruhunuza zarar verirsiniz."9 (4) "Ve eğer herhangi bir ülkeye giderseniz ve bir yerden bir yere giderseniz10, (ve) sizi ağırlarlarsa, (o zaman) önünüze koyacaklarını yiyin. Aralarındaki hastaları iyileştirin11! (5) Çünkü ağızınıza giren şey sizi kirli kılmaz. Tam tersine ağızınızdan çıkan sizi kirli yapar. 15. İsa şöyle diyor: "Eğer kadından doğmamış birini görürsen, yüzüstü düş (ve) ona tapın. O, senin Babandır."

--- SAYFA 20 ---

Revize İngilizce Çeviri1 5 Söyleyen 16 (1) İsa şöyle diyor: "Belki de insanlar benim dünyaya barış getirmeye geldiğimi düşünüyorlar. (2) Fakat benim dünyaya ateş, kılıç (ve) savaş gibi fitneler yağdırmaya geldiğimi bilmiyorlar. (3) Çünkü bir evde beş kişi olacak: ikiye karşı üç ve üçe karşı iki olacak, baba oğula ve oğul babaya karşı olacak. (4) Ve onlar ayakta kalacaklar yalnız olanlar olarak. 17 diyor İsa şöyle diyor: "Sana hiçbir gözün görmediğini, hiçbir kulağın duymadığını, hiçbir elin dokunmadığını ve insan aklına gelmemiş olanı vereceğim."12 De ki 18 (1) Öğrenciler İsa'ya şöyle dediler: "Sonumuzun nasıl olacağını bize söyle." (2) İsa şöyle dedi: "Şimdi sonu sorduğun başlangıcı keşfettin mi? Çünkü başlangıç neredeyse, son da orada olacak. (3) Başlangıçta durana ne mutlu. Ve o sonu bilecek ve ölümü tatmayacak." 19 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Ne mutlu, var olmadan önce var olana. (2) Eğer benim öğrencilerim olursanız (ve) sözlerimi dinlerseniz, bu taşlar size hizmet edecektir. (3) Çünkü Cennette yazın (veya) kışın sallanmayan ve yaprakları düşmeyen beş ağacınız var. (4) Onları tanıyan kimse ölümü tatmayacaktır."

--- SAYFA 21 ---

6 Revize edilmiş İngilizce Çeviri1 Söyleniyor 20 (1) Öğrenciler İsa'ya şöyle dediler: "Bize cennetin krallığının neye benzediğini söyle13!" (2) Onlara şöyle dedi: "Hardal tanesi gibidir. (3) <O >14 tohumların en küçüğüdür. (4) Fakat ekilen toprağa düştüğünde (toprak) büyük bir dal verir (ve) o (dal) gökteki kuşlara barınak olur." 21 (1) diyerek Meryem İsa'ya şöyle dedi: "Öğrencilerin kime benziyor?" (2) Şöyle dedi: "Onlar, kendilerine ait olmayan bir tarla16 emanet edilen hizmetçiler15 gibidir. (3) Tarlanın sahipleri geldiğinde, 'Tarlamızı alalım' diyecekler. (4) (Fakat) onlara (yani kıyafetlerine18) sahip olsunlar diye onların huzurunda çıplaklar17 ve tarlalarını onlara veriyorlar." (5) "Bu yüzden şunu söylüyorum: Evin sahibi, hırsızın geleceğini öğrendiğinde, gelmeden önce tetikte olacak (ve) onun evine, mülküne19 girip eşyalarını almasına izin vermeyecek. (6) (Ama) sen, dünyaya karşı tetikte ol! (7) Belinizi büyük bir kuvvetle kuşatın ki, soyguncular size ulaşmanın bir yolunu bulamasınlar." (8) "Çünkü (özlemle) beklediğiniz ihtiyaçlar bulunacaktır.20 (9) Aranızda bilge bir kişi olmalı! (10) Meyve olgunlaştığında elinde orağıyla hızla geldi (ve) onu biçti. (11) İşitecek kulağı olan duysun." 22 (1) diyerek İsa küçüklerin (çocukların) emzirildiğini gördü.21 (2) Müritlerine şöyle dedi: "Beslenen bu küçükler22 krallığa girenler gibidir."

--- SAYFA 22 ---

Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri1 7 (3) Ona şöyle dediler: "Krallığa küçükler olarak mı gireceğiz?" (4) İsa onlara şöyle dedi: "İkisini bir yaptığınızda ve içini dışarıya, dışını içeri gibi ve üstünü aşağıdakine yaptığınızda, - (5) yani, erkek ve dişiye tek bir bütün haline getirdiğinizde, böylece erkek artık erkek ve dişi artık dişi olmayacaktır.- (6) ve göz yerine göz, el yerine el ve ayak yerine ayak ve (ve) görüntü yerine görüntü yaptığınızda23, (7) o zaman [krallığa] gireceksin." 23 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Seni binden birini ve on binden ikiye seçeceğim. (2) Ve onlar tek bir kişi olarak duracaklar." 24 (1) diyerek Öğrencileri şöyle dedi: "Bulunduğunuz yeri bize gösterin, çünkü onu aramamız gerekiyor." (2) Onlara şöyle dedi: "Kulağı olan duysun! (3) Işık, ışıktan insanın içindedir ve o tüm dünyaya ışık verir. Eğer o parlamazsa, karanlık vardır." 25 (1) İsa şunu söylüyor: "Kardeşini canın gibi sev! (2) Onu gözbebeğin gibi koru!" 26 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Kardeşinizin gözündeki kıymığı görüyorsunuz, ancak (kendi) gözünüzdeki merteği görmüyorsunuz. (2) Gözünüzden merteği çıkardığınızda, o zaman kardeşinizin gözündeki kıymığı çıkarmaya yetecek kadar net göreceksiniz."

--- SAYFA 23 ---

8 Revize edilmiş İngilizce Çeviri1 Söylemek 27 (1) "Eğer (tüm) dünyadan26 uzak durmazsanız, krallığı bulamazsınız. (2) Eğer (tüm) haftayı Şabat'a27 dönüştürmezseniz, Baba'yı göremezsiniz." 28 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Dünyanın ortasında durdum ve onlara beden olarak göründüm. (2) Hepsini sarhoş buldum. Hiçbirini susuz bulmadım. (3) Ve ruhum insanlığın çocukları için acı çekti, çünkü onların kalpleri kördü ve göremiyorlar; çünkü onlar dünyaya boş geldiler (ve) onlar da dünyadan boş olarak ayrılmaya çalışıyorlar. (4) Ama şimdi sarhoşlar. (Ama) silkindiklerinde şaraplarını (çılgınlıklarını) içtikten sonra fikirlerini değiştirirler." 29 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Eğer beden, Ruh sayesinde ortaya çıktıysa, bu bir mucizedir. (2) Fakat eğer Ruh, bedenden dolayı (var olduysa), bu, bir mucizeler harikasıdır." (3) Yine de bu büyük zenginliğin bu yoksulluğa nasıl yerleştiğine hayret ediyorum. 30 (1) diyor İsa şöyle diyor: "Üç tanrının olduğu yerde, onlar tanrıdır.28 (2) Nerede iki ya da bir varsa, ben onunla birlikteyim." 31 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Hiçbir peygamber kendi köyünde kabul edilmez. (2) Bir doktor kendisini tanıyanları iyileştirmez."

--- SAYFA 24 ---

Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri1 9 32'de İsa şunu söylüyor: "Yüksek bir dağın üzerine kurulmuş (ve) güçlendirilmiş bir şehir ne yıkılabilir ne de gizlenebilir." 33 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Kulağınızda duyacağınız şeyi (diğer kulağınızla) 29 çatılarınızdan duyurun. (2) Kimse kandil yakmaz (ve) onu kile altına koymaz ve gizli bir yere koymaz. (3) O, onu bir kandilliğin üzerine koyar ki, içeri giren ve çıkan herkes onun ışığını görsün." 34 derken İsa şöyle diyor: "Kör (kişi) köre (kişiye) yol gösterirse, ikisi de çukura düşer." 35 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Birin, ellerini bağlamadıkça güçlü birinin evine girmesi ([ve] umursamayan ve onu zorla alması mümkün değildir. (2) O zaman evini yağmalayacaktır." 36 diyor İsa şöyle diyor: "Sabahtan akşama, akşamdan sabaha ne giyeceğiniz konusunda endişelenmeyin."30 37 (1) diyen Öğrencileri şöyle dedi: "Bize ne zaman görüneceksin ve seni ne zaman göreceğiz?" (2) İsa şöyle dedi: "Utanmadan31 soyunduğunuzda ve giysilerinizi küçük çocuklar gibi ayaklarınızın altına koyduğunuzda (ve) onları çiğnediğinizde, (3) o zaman Diri Olan'ın oğlunu göreceksiniz ve korkmayacaksınız."

--- SAYFA 25 ---

10 Revize İngilizce Çeviri1 38 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Size söylediğim bu sözleri birçok kez duymak istediniz ve onları duyacağınız başka kimse yok. (2) Günler gelecek beni arayacaksınız (ve) beni bulamayacaksınız."32 Söyleyerek 39 (1) İsa şöyle diyor: "Ferisiler ve din bilginleri bilginin anahtarlarını aldılar (ama) sakladılar 33. (2) Ne içeri girdiler ne de girmek isteyen içeri aldılar. (3) Ama sen yılanlar kadar akıllı ve güvercinler kadar masumsun!" 40 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Baba'nın (bağının) dışına bir asma dikildi. (2) Ve desteklenmediği için kökünden sökülecek (ve) yok olacak." 41 (1) diyor İsa şöyle diyor: "Kimin elinde (bir şey) varsa, ona (daha fazlası) verilecektir. (2) Kimin hiçbir şeyi yoksa, elindeki azı bile ondan alınacaktır." 42 derken İsa şunu söylüyor: "Yoldan geçen olun." Söyleme 43 (1) Öğrencileri ona şöyle dediler: "Sen kim oluyorsun da bunu bize söylüyorsun?" (2) "Sana söylediklerimden benim kim olduğumu anlamıyor musun?"

--- SAYFA 26 ---

Revize Edilmiş İngilizce Çeviri1 11 (3) Ama siz Yahudiler gibi oldunuz: Onlar ağacı seviyorlar (ama) meyvesinden nefret ediyorlar. Veya meyveyi severler ama ağaçtan nefret ederler." 44 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Kim Baba'ya küfrederse, ona başışlanacaktır. (2) Ve kim Oğul'a küfrederse, o ona başışlanacaktır. (3) Ancak Kutsal Ruh'a küfreden kişi ne yerde ne de gökte başışlanmayacaktır." 45 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Üzüm dikenlerden toplanmaz, incirler devedikenlerinden toplanmaz çünkü meyve vermezler. (2) İyi bir insan hazinesinden iyilik çıkarır. (3) Kötü insan, kalbindeki kötü34 hazineden kötülük çıkarır ve (gerçekte) kötü konuşur. (4) Çünkü yüreğin taşmasından kötülük doğurur." 46 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Kadınlardan doğanlar arasında Adem'den Vaftizci Yahya'ya kadar, onun (yani Yahya'nın) gözlerinin aşağıya bakmasına gerek kalmaması için Vaftizci Yahya'yı geride bırakan hiç kimse yoktur35." (2) "Ama ben de dedim ki: 'Sizden kim küçülürse, krallığı bilecek ve Yahya'yı aşacaktır.'" 47 (1) diyerek şöyle diyor: "Bir insanın iki ata binmesi ve iki yay girmesi imkansızdır. (2) Ve bir hizmetçinin iki efendiye hizmet etmesi imkansızdır, aksi halde birine saygı gösterirken diğerine hakaret eder." (3) "Hiç kimse eski şarap içmez ve hemen yeni şarap içmek istemez."

--- SAYFA 27 ---

12 Revize Edilmiş İngilizce Çeviri1 (4) Ve yeni şarap, patlamaması için eski şarap tulumlarına konulmaz; ve eski şarap, bozulmaması için yeni tulumlara konulmaz. (5) Yeni bir giysiye eski bir yama dikilmez çünkü yırtılma meydana gelir." 48. İsa şöyle diyor: "Eğer iki kişi aynı evde barışırsa, dağa: 'Çekil' derler, dağ da uzaklaşır." 49 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Ne mutlu yalnız olanlara, 36 seçilmiş olanlara. Çünkü krallığı bulacaksınız. (2) Çünkü sen ondan geldin (ve) ona döneceksin." 50 (1) diyerek İsa şöyle der: "Eğer size: 'Nerelisiniz?' derlerse, (o zaman) onlara deyin: 'Biz ışıktan geldik, ışığın kendiliğinden var olduğu, yerleştiği ve onların (çoğul) suretinde görüldüğü yerden.'" (2) Eğer size: 'Sen misin?' 37 derlerse, (o zaman) de ki: 'Biz onun çocuklarıyız ve biz yaşayan Baba'nın seçilmişleriyiz.'" (3) Sana: 'Babanızın aranızdaki alameti nedir?' diye sorarlarsa, (o zaman) onlara deyin: 'Hareket ve sükûnettir.'" Söyleyen 51 (1) Öğrencileri ona şöyle dediler: "Ölülerin <dirilişi> 38 ne zaman gerçekleşecek ve yeni dünya ne zaman gelecek?" (2) Onlara şöyle dedi: "Beklediğiniz (yeniden diriliş) geldi, ama siz onu tanımıyorsunuz."

--- SAYFA 28 ---

Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri1 13 Söyleniyor 52 (1) Öğrencileri ona şöyle dediler: "İsrail'de yirmi dört peygamber konuştu ve hepsi (hepsi) senin aracılığıyla konuştu 39." (2) Onlara şöyle dedi: "Siz Diriği kendinizden uzaklaştırdınız ve ölümler hakkında konuşmaya başladınız 40." De ki 53 (1) Öğrencileri ona şöyle dediler: "Sünnet faydalı mıdır, değil mi?" (2) Onlara şöyle dedi: "Eğer faydalı olsaydı, babaları onları analarından sünnetli olarak doğururdu. (3) Fakat ruhtaki gerçek sünnet her şeye galip geldi 41." 54. İsa şunu söylüyor: "Ne mutlu yoksullara. Çünkü cennetin krallığı sizindir." 55 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Babasından ve annesinden nefret etmeyen, benim öğrencim olamaz. (2) Kardeşlerinden ve kız kardeşlerinden nefret etmeyen (ve) benim gibi çarmihini yüklenmeyen, bana layık olmayacaktır." 56 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Dünyayı tanıyan kişi bir ceset bulmuştur. (2) Ve kim (bu) cesedi bulursa, dünya ona layık değildir." Şöyle diyor 57 (1) İsa şöyle diyor: "Babanın krallığı, (iyi) tohumu olan bir adama benzer. (2) Düşmanı gece geldi. İyi tohumların arasına yabancı otlar ekti. (3) Adam (kölelerin) dışarı çıkmasına izin vermedi

--- SAYFA 29 ---

14 Revize Edilmiş İngilizce Çeviri1 yabancı otlar. Onlara şöyle dedi: 'Deliceleri yoldayınız (ve sonra) buğdayı da onunla birlikte sökersiniz.'" 42 (4) Çünkü hasat gününde deliceler ortaya çıkacak 43 ve sökülecek (ve) yakılacaklar." 58 derken İsa şöyle diyor: "Mücadele eden adama ne mutlu. 44. O, hayat buldu." 45 59 derken İsa şöyle diyor: "Hayattayken Diri'ye dikkat edin ki, ölmeyesiniz ve (sonra) onu görmeye çalışmazsınız. Ve (onu) göremeyeceksiniz." 46 60 (1) <Gördü> bir Samiriyeli, yoldayken bir kuzuyu (uzaklaştırmaya) çalışıyordu. Yahudiye. (2) Öğrencilerine şöyle dedi: "O (adam) kuzuyu takip ediyor 48." (3) Ona dediler ki: "Onu öldürsün (ve) yesin." (4) Onlara şöyle dedi: "Onu yaşadığı sürece yemez, ancak (yalnızca) onu öldürdüğünde (ve) bir cesede dönüştüğünde yiyecektir." (5) Onlar: "Başka türlü yapamaz" dediler. (6) Onlara şöyle dedi: "Siz de dinlenme yerinizi arayın ki, ceset olmayın (ve) yenilmeyin." 61 (1) diyerek İsa şöyle dedi: "İkisi bir dinlenme koltuğunda dinlenecek. Biri ölecek, diğeri yaşayacak." (2) Salome şöyle dedi: "(Peki) sen kimsin dostum? <yabancı> 49 olarak salonumda bir yer edindin ve benim masamda yemek yedin." (3) İsa ona şöyle dedi: "Ben,

--- SAYFA 30 ---

Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri1 15 (her zaman) kendisiyle bütündür. Babamın olanın bir kısmı bana verildi." (4) "Ben senin öğrencimim!" (5) Bu nedenle şunu söylüyorum: "Bir kimse <kendisiyle bir olursa>50, ışıkla dolar. Ama eğer kişi kendisiyle bir değilse karanlıkla dolacaktır." 62 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Sırlarımı, sırlarıma [lâyık olanlara] anlatırım." (2) "Sağ eliniz ne yaparsa yapsın, sol eliniz ne yaptığını bilmemelidir." 63 (1) diyerek İsa şöyle diyor: "Çok malı olan zengin bir adam vardı. (2) Dedi: 'Mallarımı ekmek, biçmek, dikmek (ve) ambarlarımı meyveyle doldurmak için kullanacağım, böylece hiçbir şey eksik kalmayacak.' (3) Kalbinde böyle düşünüyordu. Ve o gece öldü. (4) Kulağı olan duymalıdır." 64 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Bir adamın misafirleri vardı. Yemeği hazırladıktan sonra misafirleri davet etmesi için kölesini gönderdi. (2) Birincisinin (adamın) yanına geldi ve ona şöyle dedi: 'Efendim seni davet ediyor.' (3) Dedi ki: 'Bazı tüccarlardan alacaklarım var. Bu akşam yanıma geliyorlar. Gideceğim (ve) onlara talimat vereceğim. Yemekten dolayı özür dilerim.' (4) Bir başkasının yanına geldi (ve) ona şöyle dedi: 'Efendim seni davet etti.' (5) Ona şöyle dedi: 'Bir ev satın aldım ve bir günlüğüne çağrıldım. Zamanım olmayacak.' (6) Başka birine gitti (ve) ona şöyle dedi: 'Efendim

--- SAYFA 31 ---

16 Revised English T ranslation1 seni davet ediyor.' (7) Ona şöyle dedi: 'Arkadaşım evleniyor ve yemeği hazırlayacak olan da benim. gelemeyeceğim. Akşam yemeği için kusura bakmayın.' (8) Başka birine geldi (ve) ona şöyle dedi: 'Efendim seni davet ediyor.' (9) Ona şöyle dedi: 'Bir köy satın aldım. Kirayı tahsil edeceğim için gelemeyeceğim. Kusura bakmayın.' (10) Hizmetçi gitti. Efendisine şöyle dedi: 'Akşam yemeğine davet ettiğin kişiler izin istediler.' (11) Efendi hizmetçisine şöyle dedi: 'Sokaklara çık. Kimi bulursanız getirin (geri getirin) ki akşam yemeği yesinler.' (12) Satıcılar ve tüccarlar Babamın yerlerine girmeyecekler." 65 (1) diyerek şöyle dedi: "Bir [tefecinin]51 bir bağı vardı. Onu bazı çiftçilere işlesinler (ve) meyvesini onlardan alsınlar diye verdi. (2) Kölesini52 çiftçilerin ona bağına meyvesini vermeleri için gönderdi. (3) Kölesini yakaladılar, onu dövdüler (ve) neredeyse öldürüyorlardı. Köle (geri dönüp) efendisine haber verdi. (4) Efendisi şöyle dedi: 'Belki de <onu> tanımadılar 53.' (5) Başka bir köle gönderdi (ve) çiftçiler onu da dövdü. (6) Sonra efendi oğlunu gönderdi (ve) şöyle dedi: 'Belki oğluma saygı gösterirler.' (7) (Fakat) o çiftçiler, onun bağına varisi54 olduğunu bildikleri için onu yakaladılar (ve) öldürdüler. (8) Kulağı olan duymalıdır." 66. İsa şunu söylüyor: "İnşaatçıların reddettiği taşı bana gösterin. Bu temel taşıdır." 67 derken İsa şöyle diyor: "Her şeyi bilen kişi, bir şeyden yoksunsa, her şeyden yoksundur55."

--- SAYFA 32 ---

Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri1 17 Söyleyen 68 (1) İsa şunu söylüyor: "Senden nefret ettiklerinde (ve) sana zulmettiklerinde ne mutlu sana. (2) Ama onlar (kendileri) sana zulmettikleri yerde hiçbir yer bulamayacaklar." 69 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Ne mutlu yüreklerinde zulme uğrayanlara.56 Onlar, Baba'yı gerçekten tanıyanlardır." (2) "Dileyenin karnı doysun diye açlık çekenlere ne mutlu." 70 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Eğer içinizdekini (o zaman) ortaya çıkarırsanız, sahip olduğunuz şey sizi kurtaracaktır. (2) Eğer içinizde o yoksa, (o zaman) içinizde olmayan şey sizi öldürecektir." 71 diyor İsa şöyle diyor: "Ben [bu] evi yıkacağım ve onu [benim dışımda] hiç kimse yeniden inşa edemeyecek."57 72 (1) diyerek bir [adam] ona şöyle dedi: "Kardeşlerime söyle, Babamın mallarını benimle paylaşmaları gerekiyor." (2) Ona şöyle dedi: "Adamım, kim beni bölücü yaptı?" (3) Öğrencilerine döndü (ve) onlara şöyle dedi: "Ben bölücü değilim, değil mi?" 73. İsa şunu söylüyor: "Hasat bol, ama işçi sayısı az. Ama Rab'be yalvarın da, hasat için işçiler göndersin."

--- SAYFA 33 ---

18 Revised English Translation1 Söyleyerek 74 Şöyle dedi: "Tanrım, kuyunun etrafında çok var, ama <kuyu>59'da hiçbir şey58 yok." 75 diyor İsa: "Birçok kişi kapının önünde duruyor, ama düğün salonuna yalnız olanlar girecek."60 76 (1) İsa şöyle diyor: "Baba'nın krallığı, malları olan ve bir inci bulan bir tüccar gibidir. (2) Bu tüccar basiretlidir. Malları sattı (ve) inciye tek başına kendisi için satın aldı. (3) Siz de yok olmayan, hiçbir güvenin yaklaşmadığı yerde kalan hazineyi arayın. (onu) ye ve (onu) hiçbir solucan yok edemez." 77 (1) diyerek İsa şöyle der: "Ben her şeyin üstünde olan ışığım. Ben Her Şeyim. Her Şey benden çıktı. Ve Her Şey bana geldi." (2) "Bir tahta parçasını yar (ve) ben oradayım. (3) Taşı kaldır, beni orada bulacaksın." 78 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Neden kırlara çıktınız? Rüzgârın salladığı bir kamış görmek için, (2) ve krallarınız ve üst düzey kişileriniz61 [gibi] yumuşak giysiler giymiş bir adam görmek için? (3) Yumuşak giysiler giyenler onlar ve gerçeği tanıyamayacaklar." 79 (1) Kalabalıktan bir kadın ona şöyle dedi: "Seni taşıyan rahme ve seni emziren göğüslere selam olsun."

--- SAYFA 34 ---

Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri1 19 (2) Ona şöyle dedi: "Baba'nın sözünü duyan (ve) onu gerçekten tutanlara selam olsun. (3) Çünkü öyle günler gelecek ki: 'Gebe kalmamış rahme ve süt vermemiş göğüslere selam olsun.'" 80 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Dünyayı tanıyan herkes (ölü) bedeni buldu. (2) Ama kim (ölü) cesedi bulursa, ona dünyalar layık değildir62." 81 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Zengin olan kral olacak. (2) Ve güce sahip olan, (ondan) vazgeçecek63." 82 (1) diyor İsa şöyle diyor: "Yakınımda olan ateşe yakındır. (2) Ve benden uzak olan krallıktan uzaktır." 83 (1) diyerek İsa şöyle diyor: "Resimler bir kişiye görünür, ancak içlerindeki ışık görüntünün içinde gizlidir. (2) {}64 Baba'nın ışığı kendini gösterecektir, ancak O'nun görüntüsü onun ışığı tarafından gizlenmiştir." 84 (1) diyerek İsa şöyle der: "Benzerlerinizi gördüğünüzde sevinçle dolarsınız. (2) Fakat sizden önce var olan benzerlerinizi gördüğünüzde - ne ölebilirler ne de tezahür edebilirler - ne kadar dayanacaksınız?" 85 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Adem büyük bir güçten ve büyük bir zenginlikten geldi."

--- SAYFA 35 ---

20 Revize Edilmiş İngilizce Çeviri1 Ama o sana layık olamadı. (2) Çünkü eğer o layık olsaydı, ölümü [tatmazdı]. 86 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "[Tilkilerin] delikleri ve kuşların yuvaları vardır. (2) Ama insanoğlunun başını yaslayacak (ve) dinlenecek yeri yok." 87 (1) diyerek İsa şunları söyledi: "Bir bedene bağımlı olan beden ne kötüdür. (2) Ve bu ikisine bağlı olan ruh ne kötüdür." 88 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Elçiler65 ve peygamberler size gelecekler ve size ait olanı verecekler. (2) Ve siz de elinizde olanı onlara veriyorsunuz (ve) kendi kendinize diyorsunuz: 'Ne zaman gelecekler (ve) kendilerine ait olanı alacaklar?'" 89 (1) diyerek İsa şöyle diyor: "Neden bardağın dışını yıkıyorsunuz? (2) İçini yaratanın, dışını da yarattığını anlamıyor musun?" 90 (1) diyerek İsa şöyle diyor: "Bana gelin, çünkü boyunduruğum yumuşaktır66 ve hükümdarlığım yumuşaktır. (2) Ve kendiniz için huzur bulacaksınız." 91(1) Ona şöyle dediler: "Bize kim olduğunu söyle ki sana inanalım." (2) Onlara şöyle dedi: "Siz göklerin ve yerin yüzünü inceleyin;

--- SAYFA 36 ---

Revize Edilmiş İngilizce Çeviri1 21 ama karşınızdakini tanımadınız ve bu fırsatı nasıl değerlendireceğinizi bilmiyorsunuz67." 92 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Arayın, bulacaksınız. (2) Ama geçmiş zamanlarda bana sorduğun şeyleri ve o zaman sana söylemediklerimi şimdi sana anlatmaya hazırım ama sen onları aramıyorsun."68 De ki 93 (1) "Kutsal olanı köpekler vermeyin, yoksa onu çöplüğe atmazlar. (2) İncileri domuzlara atmayın, yoksa onlar <onları>69 [çamur]70 haline getirirler." 94 (1) diyerek İsa [diyor]: "Arayan bulacaktır. (2) [Kapıyı çalana] kapı ona açılacaktır." 95 (1) diyerek [İsa şöyle diyor:] "Paran varsa, onu faizle ödünç verme. (2) (Onu) kendisinden geri alamayacağınız kişiye verin71." 96 (1) diyerek İsa [diyor]: "Babanın krallığı bir kadına benzer. (2) Biraz maya aldı. [O] onu hamurun içine sakladı (ve) onu büyük somun ekmeklere dönüştürdü. (3) Kulağı olan duymalıdır." 97 (1) diyerek İsa şöyle diyor: "[Babanın] krallığı, unla dolu bir [kavanoz] taşıyan bir kadına benzer. (2) Yürürken

--- SAYFA 37 ---

22 Düzeltilmiş İngilizce Çeviri1 [a] uzun süre kavanozun sapı kırıldı (ve) un arkasından sokağa sızdı. (3) (Ama) bilmiyordu (bunu); herhangi bir sorun fark etmemişti72. (4) Eve vardığında kavanozu yere koydu (ve) boş buldu." 98 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Baba'nın krallığı, güçlü birini73 öldürmek isteyen bir adama benzer. (2) Kılıcı evinde çekti (ve) elinin güçlü (yeterince) olup olmayacağını test etmek için onu duvara sapladı. (3) Sonra güçlü olanı öldürdü." Söyleyen 99 (1) Öğrenciler ona şöyle dediler: "Kardeşlerin ve annen dışarıda duruyor." (2) Onlara şöyle dedi: "Burada Babamın iradesini yerine getirenler, onlar benim kardeşlerim ve annemdir. (3) Onlar Babamın krallığına girecek olanlardır." 100 (1) İsa'ya bir altın para gösterip ona şöyle dediler: "Sezar'ın halkı bizden vergi istiyor." (2) Onlara şöyle dedi: "Sezar'ın olanı Sezar'a verin. (3) Tanrı'ya (Tanrı'ya ait olan şeyleri) verin. (4) Ve benim olanı bana ver." 101 (1) demek "[Babasından] ve annesinden benim gibi nefret etmeyen, benim [müridim] olamaz. (2) Ve kim [babasını] ve annesini benim sevdiğim gibi sevmezse, bana [öğrenci] olamaz. (3) Annem için [...]"74, ama gerçek [annem] bana hayat verdi."

--- SAYFA 38 ---

Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri1 23 Söyleyen 102 İsa şunu söylüyor: "Vay canına Ferisiler, çünkü onlar sığır yemliğinde uyuyan75 köpek gibidirler, çünkü o ne yer, ne de sığırların yemesine izin verir." 103 diyerek İsa şöyle diyor: "Ne mutlu, haydutların (evin) hangi noktasından76 gireceklerini bilen kişiye, böylece onlar içeri girmeden önce [ülkesini] bir araya getirip belini kuşatsın." 104 (1) [İsa'ya] dediler: "Gel, bugün dua edelim ve oruç tutalım!" (2) İsa şöyle dedi: "Ben hangi günahı işledim ya da hangi konuda mağlup oldum? (3) Ama damat düğün odasından çıktığında kişi oruç tutup dua etmelidir." 105 diyor İsa şöyle diyor: "Kim babayı ve anneyi tanırsa, ona fahişe oğlu denecek."77 106 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "İkisini bir yaptığınızda insan oğulları olacaksınız78. (2) Ve 'Dağ, uzaklaş' dediğinizde o uzaklaşacak." 107 (1) İsa şöyle diyor: "Krallık yüz koyunu olan bir çoban gibidir. (2) Biri yoldan çıktı, en büyüğü. Doksan dokuzunu bıraktı (ve) onu buluncaya kadar aradı. (3) Çalıştıktan sonra koyunlara şöyle dedi: 'Seni doksan dokuzundan daha çok seviyorum.'"

--- SAYFA 39 ---

24 Revised English Translation1 108 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Ağızımdan içen benim gibi olacak. (2) Ben de o olacağım (3) ve gizli olan ona açıklanacak." 109 (1) diyor İsa şöyle diyor: "Krallık, tarlasında hiçbir şey bilmediği gizli bir hazineye sahip olan adama benzer. (2) Ve öldüğünde onu [oğluna bıraktı. Oğlunun da bundan haberi yoktu. O tarlayı devraldı (ve) sattı. (3) Ve onu satın alan geldi ve o hazineyi sürerken hazineyi [buldu]. Faizle borç para vermeye başladı kime faiz verdi diledim." 110 derken İsa şöyle diyor: "Dünyayı bulan (ve) zengin olan79, dünyadan vazgeçmelidir80." 111 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Gökler ve yer önünüzde yuvarlanacak. (2) Ve Diri Olan'dan diri olan, ölümü görmeyecektir." (3) 81 İsa şunu söylemiyor mu: "Kim kendini bulmuştur, dünya ona layık değildir?" 112 (1) diyerek İsa şunu söylüyor: "Vay cana bağlı olan bedene. (2) Vay benliğe bağlı olan cana." Söyleyen 113 (1) Öğrencileri ona şöyle dediler: "Krallık - hangi gün gelecek?" (2) "Onu izlemekle (ve) beklemekle) gelmeyecek. (3) Onlar

--- SAYFA 40 ---

Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri1 25 şunu söylemeyin: 'Bak, buraya!' veya 'Bak, oraya!' (4) Bunun yerine Baba'nın krallığı yeryüzüne yayılmıştır ve insanlar onu görmez." 114 (1) diyerek Simon Peter onlara şöyle dedi: "Meryem'in bizden uzaklaşmasına izin verin, çünkü kadınlar yaşama layık değildir." (2) İsa şöyle dedi: "Bak, onu erkek yapmak için kendime çekeceğim, öyle ki o da sana benzer, yaşayan bir erkek82 ruh olsun." (3) (Ama size söylüyorum)83: "Kendini erkek yapan her kadın cennetin krallığına girecektir." Abonelik Thomas'a göre İncil

--- SAYFA 41 ---

2. BÖLÜM Thomas'ın İncilini Bugün Anlamak Stephen J. Patterson Yeni Bir İncilin Keşfi İncil Çalışmaları dünyasındaki keşifler her zaman heyecan vericidir. Kutsal Kitap'ın kitapları, hakkında çok az şey bildiğimiz uzak geçmişin, zaman ve mekanın gizemleriyle örtülü eski metinlerdir. Daha fazla bilgiye, antik dünyanın karanlık bir köşesini daha meraklı gözlerimize açabilecek en ufak bir kanıtı özlem duyuyoruz. Yeni keşifler bizi heyecanlandırıyor çünkü açıklanma vaadini ve olasılığını taşıyorlar, ancak geçmişin müjdeli keşifleri nadiren bizim onlardan şişirilmiş beklentilerimizi karşılıyor. Ölü Deniz Parşömenlerinin keşfi, Chester Beatty ve Bodmer papirüsü gibi daha az bilinen birkaç keşif gibi istisnai bir durumdur. Aralık 1945'te Nag Hammadi Kütüphanesi'nin keşfi, bu nadir şaşırtıcı buluntular kategorisine giriyor. Bu cildin son bölümünde James M. Robinson tarafından anlatılan öykünün kahramanı, eski bir kil kavanozun içine mühürlenmiş, güvenli bir şekilde saklanmak üzere günümüzün Nag Hammadi kasabası yakınında, Yukarı Mısır'da Nil boyunca uzanan kayalıkların dibine gömülen bu olağanüstü metin zulasına rastlayan Muhammed Âlî el-Samman adında Mısırlı bir köylüydü.¹ Muhammed'den bu yana geçen yıllarda Âlî'nin Mısır'ın kuru kumlarında tesadüfen bulunması, bunun netleştiğini ortaya çıkardı.

--- SAYFA 42 ---

Thomas İncili'ni Anlamak Bugün 27 vaadini yerine getiren bir keşif. Bu iddiayı ortaya atmaya olanak sağlayan pek çok neden arasında hiçbirisi, bugün Thomas İncili olarak bilinen Nag Hammadi Kütüphanesi'nin ikinci kodeksindeki ikinci risaleden daha önemli değildir. Thomas İncili her zaman bu isimle bilinmiyordu. Nag Hammadi'deki ünlü keşiften yarım yüzyıl önce, iki İngiliz kaşif, B. P. Grenfell ve A. S. Hunt, Nag Hammadi'nin yaklaşık 200 kilometre aşağısındaki Oxyrhynchus'un antik papirüs çöp yığınları arasında bu kayıp müjdenin parçalarını bulmuştu. Ancak bu parçalar Thomas İncili'nden yalnızca birkaç söz içeriyordu ve sözlerin nereden gelmiş olabileceğine dair bir başlık veya herhangi bir gösterge yoktu. Grenfell ve Hunt bunları kısaca "Rabbimizin Sözleri", "İsa'nın Yeni Sözleri" ve "Kayıp İncilin Parçası" olarak adlandırdı.² Nag Hammadi'den gelen yeni metnin keşfiyle, Grenfell ve Hunt'ın keşfettiği şeylerin aslında Thomas'ın kayıp İncili'nin parçaları olduğu çok geçmeden ortaya çıktı.³ Thomas İncili'nin Yeni Ahit'teki daha iyi bilinen müjdelere benzemediği ortaya çıktı. Belki de en çarpıcı fark bu müjdede konuşulacak bir anlatının bulunmamasıdır. İsa'nın hayatına dair hiçbir hikaye anlatmıyor. Aksine, bu sadece İsa'nın sözlerinin bir derlemesidir ve her biri basit bir formülle tanıtılmıştır: "İsa diyor."⁴ Nag Hammadi'den elimizde bulunan Thomas İncili'nin tam bir kopyasında bu tür 114 söz vardır. Ancak bu kopya orijinal Thomas İncili ile aynı olmayabilir. Her şeyden önce, bu metnin daha orijinal, Yunanca versiyonunun Kıpti diline çevirisidir; Grenfell ve Hunt'ın Oxyrhynchus parçaları bunu hatırlatmaktadır. Kıpti, Hristiyanlığı ikinci yüzyılda Mısır'a getiren Hristiyanlar tarafından kullanılan, geç Mısır dilinin yazılı bir biçimidir. Vermek için Yunan alfabesini (Yunancada bulunmayan Mısır seslerini temsil eden birkaç benzersiz karakterle birlikte) kullanır.

--- SAYFA 43 ---

28 Thom'un İncili'ni, bu dönemde yaygın olarak konuşulan, ancak nadiren yazılan yerli Mısır dilindeki Bugün ifadesi olarak anlamak. Dolayısıyla elimizde kalan tek tam Thomas kopyası aslında bir misyonerin tercümesidir. Grenfell ve Hunt tarafından keşfedilen Thomas'ın Yunanca parçaları dilbilimsel olarak orijinaline daha yakındır. Ancak temsil ettikleri metinler Nag Hammadi'nin Kıpti versiyonuyla aynı değildi. Örneğin, bir Yunanca parça olan Pox 1, Kıpti versiyonundaki Saying 30'u ve Saying 77'nin bir kısmını ardışık sırayla listeler. Başka bir parça olan Pox 655, Saying 36'nın Kıpti metnindeki aynı deyişten çok daha uzun olan bir versiyonunu sunuyor. Bu farklılıkların nedenlerinden biri Thomas İncili'nin bir sözler derlemesi olması olabilir. Basit bir koleksiyon olarak, İncil'in daha karmaşık anlatı metinlerinden farklı olarak Thomas, yeni sözler eklendikçe veya bir kenara bırakıldıkça, genişletildikçe, daraltıldıkça veya kullanışlılığın gerektirdiği şekilde yer değiştirdikçe, aktarımı sırasında çok daha şekillendirilebilir ve değişime açık olurdu. Thomas İncili'nin bir zamanlar birçok versiyonu olmuş olabilir. Thomas'ın üç Oxyrhynchus parçası aslında metnin farklı zamanlarda yapılmış üç farklı kopyasından geliyor. Bunların en eskisi (Pox 1) üçüncü yüzyılın başlarında yaratıldı.⁵ Nag Hammadi'den Thomas'ın Kıpti versiyonu dördüncü yüzyılda yaratıldı, ancak kendisi de Kıpti dilinin farklı bir lehçesinde yazılmış daha önceki bir Kıpti metnin uyarlaması olabilir.⁶ Dolayısıyla Thomas'ın yukarı Mısır'da uzun bir popülerlik geçmişiye sahip olduğunu biliyoruz. Bu tarih boyunca ve Mısır'a gelmeden önce dolaşıma girdiği yıllarda Thomas İncili muhtemelen pek çok kez değiştirildi. Bir sözler koleksiyonu olarak Thomas İncili antik dünyada benzersiz değildi. Aslında bu tür koleksiyonlar oldukça yaygındı. Epikuros gibi tanınmış filozofların öğrencileri veya

--- SAYFA 44 ---

Epiktetos, çoğu zaman öğretmenlerinin sözlerini gnomoloji olarak topladı ya da daha sonra antik kentin pazar yerlerinde ve sokaklarında halka müjde verirken kullanabilecekleri içgörü sözcükleri topladı. Bu uygulama antik çağda kültürlere yayıldı. Yahudiler, Mısırlılar, Persler ve Akdeniz havzasının diğer halkları da bilgelerinin meşhur bilgeliğini logoi sophon koleksiyonlarında veya bilgelerin sözlerinde topladılar.⁷ Yahudi geleneğinde bu tür koleksiyonların örneğin Atasözleri kitabında veya vasiyetler arası kitaplarda, Süleyman'ın Bilgeliği veya İsa ben Sirach'ın Bilgeliği'nde gömülü olduğu görülür. Dolayısıyla İsa'nın sözlerinin böyle bir koleksiyonda toplanması tarafsız bir faaliyet değildi. Bu onu İsrail tarihinin en büyük bilgeleri arasına yerleştirdi. Süleyman'ın Bilgeliği'nin yazarının da söyleyebileceği gibi, o, her nesilde bulunan ve Tanrıça Bilgelik'in, onları Tanrı'nın ve peygamberlerin dostu yapmak için ruhunu gönderdiği kutsal ruhlardan biriydi (Wis Sol 7:27). Thomas İncilini Kim Yazdı? Thomas İncili'nin açılış satırları şu şekildedir: Bunlar, yaşayan İsa'nın söylediği gizli sözlerdir. Ve Didymos Judas Thomas bunları yazdı. (Thom. Önsöz) Bu sözlerin derlemesi, Didymos adlı bir Judas Thomas'a ya da Yunanca orijinalinde (bkz. Pox 654) kısaca "Tomas olarak da adlandırılan Yahuda"ya atfedilir. Bu ilginç bir isim. Bunun yalnızca bir kısmına gerçek bir ad verilmiştir: Yahuda. Didymos ve Thomas sırasıyla "ikiz" anlamına gelen Yunanca ve Sami sözcüklerdir. Başlangıçta yazar Judas Thomas olarak tanımlandı (yani

--- SAYFA 45 ---

30 Thom'un İncilini Bugünkü İkiz Yahuda Olarak Anlamak); Daha sonra birisi, Semitik kelime thoma'ya aşına olmayan izleyiciler için Yunanca ikiz anlamına gelen kelimeyi ekledi. Her halükarda, sözde yazıcımız İkiz Yahuda'dır. O kimdi? Yahuda Thomas ismi, Doğu Suriye'den tanınmış bir havarişel şahsiyete ait olup, burada Thomas'ın İşleri, Yarışmacı Thomas'ın Kitabı, Addai Öğretileri ve Ephraem'in İnanç Üzerine Vaazları gibi bir dizi eserde yer almaktadır. Aynı zamanda Eusebius tarafından anlatılan, müjdenin Edessa'ya nasıl getirildiğine dair efsanevi anlatımlarda da yer alır: Havarî Thaddaeus'u, İsa'nın Kral Abgar'a kendisini iyileştirebilecek bir öğrenci göndermesi yönünde verdiği sözü yerine getirmek için Edessa'ya gönderen kişi Yahuda Thomas'tır.⁸ Bu hikayenin başka bir versiyonunda, Edessa'ya gönderilen kişi Yahuda Thomas'ın kendisidir. Aynı anlatıma göre naaşı, hacıların ona saygı göstermek için gelebileceği Edessa'daki bir türbeye gömüldü.⁹ Thomas'ın Elçilerinin İşleri'nde o, doğuya müjdeyi duyurmak için gönderilen havaridir ve Hindistan'a seyahat eder. Burada şehit olduktan sonra kemiklerinin "batıya", muhtemelen Edessa'ya nakledildiği efsaneye göre.¹⁰ Doğu Suriye'deki Hıristiyanlar böylece Yahuda Tomas'ı oradaki kilisenin kurucu havarisi olarak görmeye başladılar. Yahuda gibi bir isimle, ona saygı duyanların onu, bu ismi paylaştığı diğer kötü şöhretli havariden ayırmak isteyeceğini tahmin edebiliriz. Dolayısıyla, Thomas'ın Elçilerinin İşleri'nin 1. bölümünde bulunan havari listesinde o, "Yakup'un Yahuda'sı" olarak görünüyor, yani muhtemelen Yakup'un kardeşi Yahuda anlamına geliyor. Aynı zamanda Luka'nın havarişel listelerinde de bu unvanı taşır (Luka 6:16 ve Elçilerin İşleri 1:13) ve Yuhanna'da, ayrımı netleştirmek için ona kısaca "İskariyot değil, Yahuda" (14:22) adı verilir. Aynı zamanda muhtemelen Yahuda Mektubu'nun (Ioudas) atfedildiği havaridir. Ama aynı zamanda isminin ikinci yarısını, Thomas'ı başka bir ünlü mürit olan "şüpheli Thomas" (Yuhanna 20'den itibaren) ile paylaşıyor ve bu da yıllar içinde bazı kafa karışıklıklarına neden oldu. Suriye'de

--- SAYFA 46 ---

Thomas'ın İncili Bugün 31 Hıristiyan geleneğine göre, havari Yahuda Tomas, Yuhanna 20'de karşılaşılan şüpheli Tomas ile aynı kişi değildi. Bu, Yuhanna'nın Süryanice versiyonlarında görülebilir; burada "İskariyot değil Yahuda" Yahuda Thomas olarak anılır ve 20. bölümde havari Tomas ile ilişkilendirilmez. Bu, havari Tomas'ın da aynı havari listesinde yer aldığı Tomas'ın Elçilerinin İşleri'nde de açıkça görülmektedir. bu, Yakup'un Yahuda adıyla bitiyor. Hikaye başladığında, hikayenin baş kahramanı ve ana karakteri Thomas değil, Yahuda'dır.¹¹ Aslında, bizim müjdemizin haklı olarak Yahuda Thomas'ın İncili olarak adlandırılması gerektiği gibi, bu eser de haklı olarak Yahuda Thomas'ın İşleri olarak adlandırılmalıdır. Zamanla, Hıristiyan geleneği Yahuda adlı havarilerden uzak durmuş gibi görünüyor - modern tercümanların Yahuda'ya değil Yahuda'nın Mektubu'na atıfta bulunmasına rağmen - ve bu yüzden o sadece "Thomas" oldu. Müjdemizin sonuna yapıştırılan daha sonraki kolofon başlığının Yahuda Thomas yerine basitçe "Thomas'a Göre İncil" olarak okunmasının nedeni belki de budur. Peki bu Yahuda Thomas ya da İkiz Yahuda kimdi? Tomas'ın İşleri kitabının 13. bölümünde İsa, Yahuda Tomas kılığında görünüyor ama şunu açıklıyor: "Ben Tomas olarak da adlandırılan Yahuda değilim, onun kardeşiyim." Dolayısıyla, bu erken dönem Suriye geleneğinde Yahuda Tomas, İsa'nın bir kardeşi gibi görünüyor. Bu, elbette, Markos 6:3'te İsa'nın kardeşleri arasında "Yahuda" adında bir kişinin adını bulduğumuz şeklindeki ilginç gerçeği akla getiriyor. Tomas İncili'nin yazarı olarak İsa'nın kardeşi Yahuda'yı iddia etmek niyetinde olabilir mi?¹² Belki de öyle. İncil'in 12. ayetinde İsa'nın başka bir kardeşinin, yani "Adil Yakup"un yetkisine başvurulur: Havariler İsa'ya, "Senin bizden ayrılacağını biliyoruz. Aramızda kim önde olacak?" dediler. İsa onlara şöyle dedi: "Nereden gelerseniz gelin, kendisi için göklerin ve yerin var olduğu Adil Yakup'a gideceksiniz."

--- SAYFA 47 ---

32 Thom'un İncili'ni Bugün Anlamak İsa'nın bu iki kardeşinin bu müjdeyle nasıl ve neden ilişkilendirildiğini bilmiyoruz. Ancak burada ileri sürülen otorite iddialarının sadece havariyel otoritenin ötesine geçtiği ve aile bağlarını da kapsadığı yeterince açık görünüyor. Ancak bu iddiaların eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerekiyor. Bu metin gerçekten İsa'nın kardeşi Yahuda Tomas tarafından mı yazılmıştı? Muhtemelen hayır. Büyük olasılıkla, Nasıra'daki aynı köylü aileden gelen İsa'nın kardeşlerinin okuma yazma bilmemesi mümkün değildi. Üstelik, basit bir sözler listesi olan Thomas İncili'nin tek seferde derlenip, zamanın ve koşulların gerektirdiği şekilde eklenen veya silinen materyallerle derlenmesi pek olası değildir. Yıllar geçtikçe, Kıpti dilindeki müjdenin hayatta kalan tek tam örneğini borçlu olduğumuz dördüncü yüzyıl Mısırlı rahipleri de dahil olmak üzere pek çok küratöre sahip olmuş olabilir. Bu nedenle, metnin kendi yazarlık iddialarına çok fazla tarihsel önem vermemek ve açılış satırında ileri sürülen yazarlığın takma ad olduğunu varsaymak en iyisi gibi görünmektedir. Thomas'ın İncili Nerede Yazıldı? Gördüğümüz gibi Judas Thomas ya da Didymos Judas Thomas ismine öncelikle doğu Suriye ile ilgili erken Hristiyan metinlerinde rastlanır. Erken Hristiyanlıkta, özellikle önde gelen bir liderin adının sıklıkla farklı bir coğrafi bölgede önem kazandığı gözlemlenebilir. Örneğin Petrus Roma'yla, Yuhanna Küçük Asya'yla, Yakup Kudüs'le vb. ilişkilendirilirdi. Bu tür çağrışımların o bölgenin müjdelenmesine ilişkin tarihsel bir anıya mı dayandığını yoksa tamamen efsanevi mi olduğunu söylemek zor. Görünüşe göre Judas Thomas, doğu Suriye'nin, özellikle de Türkiye'nin uzak doğusundaki antik Edessa kenti, modern Urfa çevresindeki bölgenin koruyucu havarisiydi. Gibi

--- SAYFA 48 ---

Thomas İncili'ni bu şekilde anladığımızda 33 Thomas İncili'nin aslen Doğu Suriye'den geldiğini varsaymak mantıklı görünüyor.¹³ Ancak Yahuda Thomas geleneğine dair kanıt bulduğumuz Suriye kaynaklarının tümü, Thomas İncili'nden en az bir yüzyıl veya daha fazla bir süre sonrasına tarihleniyor. Bu, Thomas İncili'nin Suriye Yahuda Thomas geleneğinin mirasçısı mı olduğu, yoksa aslında ondan önce mi olduğu sorusunu gündeme getiriyor. Peki Thomas İncili'nin bu geleneğin ilk etapta Suriye'ye taşınmasında bir rolü olabilir mi? Sonuçta, İsa'nın sözlerinin bir derlemesi olarak, Thomas İncili'ndeki malzemenin çoğu, aslında Filistin'deki ilk İsa hareketinden gelmiş olmalı. Dahası, Tomas 12, Kudüs'teki ilk kilisenin lideri olduğu düşünülen İsa'nın kardeşi Yakup'a, yani "Adil Yakup'a" hatırı sayılır bir yetki verir (bkz. Gal 1:19). Ve Eusebius'un Abgar efsanesi versiyonunda, Yahuda Thomas'ın kendisi Edessa'da değil, Thaddeus gibi elçiler gönderdiği Yahudi anavatanında bir otorite figürüdür.¹⁴ Bu nedenle, Thomas İncili'nin ilk olarak Suriye'de değil, daha batıda, Kudüs içinde ve çevresinde aktif olan Hristiyan çevrelerde derlenmiş olması mümkündür. Daha sonra doğuya taşınmış olabilir ve orada daha sonra Suriye'de Yahuda Thomas geleneğinin gelişmesinin temeli haline gelmiştir. Thomas'ın İncili Ne Zaman Yazıldı? Thomas'ın kesin olarak tarihlendirilmesi zordur. Sorun metnin doğasından kaynaklanıyor: bu bir sözler derlemesi. Daha önce de belirttiğim gibi bu, bir belge olarak Thomas'ın daha iyi bilinen kanonik İncillerden çok daha şekillendirilebilir olacağı anlamına geliyor. Bu metnin ne zaman yazılmış olabileceği konusunda herhangi bir fikir birliğine varılmasında en büyük zorluğu yaratan da bu şekillendirilebilirliktir. Sorun oldukça basit: bir deyişler derlemesi

--- SAYFA 49 ---

34 Thom'un İncili'ni Bugün Anlamak Bir roman veya bilimsel incelemeyle aynı şekilde tarihlendirilebilir; burada tüm kompozisyonun tüm kurucu parçalarıyla yaratılması nispeten sınırlı bir zaman çerçevesi içinde yer alabilir. Thomas gibi bir atasözü koleksiyonunda, atasözleri oldukça farklı zaman dilimlerinden kaynaklanıyor olabilir; bazıları İsa'nın kendisinden kaynaklanır, diğerleri ise bir yüzyıl veya daha sonra icat edilmiştir. Bu nedenle, muhtemelen Markos İncili gibi bir metni tarihlendirecek şekilde Thomas'ı tarihlendirmeye çalışmamalı. Daha ziyade Thomas İncili'nin tarihi hakkında soru sormak gerekir: Ne zaman başladı? Nasıl devam etti? Hiç bitti mi? Ne zaman başladı? Thomas İncili'nin bazı versiyonlarının nispeten erken bir tarihte, birinci yüzyılın sonundan önce var olabileceğine dair çeşitli göstergeler var. Edebi bir form olarak sözler koleksiyonu, Matta ve Luka tarafından kendi İncillerinin kompozisyonunda kullanılan sözler ve benzetmelerden oluşan bir koleksiyon olan Sinoptik Sözler Kaynağı veya Q tarafından kanıtlandığı gibi, Hristiyan edebi faaliyetinin en erken dönemine aittir. Bu edebi formun bir başka, daha kısa örneği, Markos 4'te bulunan benzetmelerin derlemesi olabilir. Türün bu iki örneğinin kaderi öğreticidir: ikisi de bağımsız bir belge olarak günümüze ulaşamamıştır; daha doğrusu, her ikisi de birinci yüzyılın ikinci yarısında Hristiyanlar tarafından tercih edilen anlatı türlerinin içine çekildi. İkinci yüzyılda, dirilmiş İsa'nın ezoterik bilgiyi seçilmiş havarilere aktardığı ve onların da bunu diğer seçkinlere yaydığı yeni bir müjde biçimi ortaya çıktı. Bu türde eski deyişler biçimleri de ele alınıp geliştirilmiştir. Her halükarda, belki de hiçbir zaman tamamen açıklanamayacak nedenlerden ötürü, bir müjde biçimi olarak basit sözler derlemesinin birinci yüzyıldan sonra modası geçmiş gibi görünüyor. Thomas'ta çeşitli otorite figürlerinin ortaya çıkışı da, orijinal bir tarihin birinci yüzyılın sonundan önce olduğunu düşündürmektedir.15 Thom'da. 12 James'e otorite olarak başvuruluyor. Thom'da. 13

--- SAYFA 50 ---

Thomas'ın İncilini Anlamak Bugün 35 başka bir otorite daha ortaya çıkıyor: (Yahuda) Thomas. Ancak diğer havariler bu kadar iyi durumda değiller. Thom'da. 13, Tomas yüceltilmiştir, ancak Petrus ve Matta, İsa'nın gerçek önemini ve kimliğini anlayamadıkları için aptal oynamalılar. Bu, erken Hristiyanlık döneminde, yerel toplulukların, başkalarının ve onların havarisel kahramanlarının rakip iddialarını reddederken bile, kendi iddialarının güvenilirliğini garanti altına almak için hâlâ geçmişteki belirli tanınmış liderlerin otoritesine başvurdukları bir zamanı akla getiriyor. Thom'da Matthew ve Peter'a yönelik oldukça sivri eleştiri. 13, belki de bu sözün yazarının Matta İncili'ni ve onunla ilişkilendirilen özel Hristiyanlık biçimini göz önünde bulundurduğunu öne sürüyor. Bu tür bir rekabet, ilk yüzyılda daha sonra olduğundan daha yaygın görünüyor. Havarilerin tarihi yavaş yavaş uzak geçmişe doğru kaybolurken, havarilerin kendileri kutsal kökenlerin o uzak zamanının saygın figürleri haline geldikçe, bu tür havarilerden ilham alan rekabetler sakinleşmiş veya başka parlama noktalarına kaymış gibi görünüyor. Belki de Luka bu yönde ilk adımı attı. Birinci yüzyılın başlarında ya da belki biraz daha sonra yazılan Elçilerin İşleri'nde16 on iki kişi, İsa'nın kendisinden yalnızca biraz daha küçük boyda, ilk kilisenin kahramanları haline geldi. Ve Peter ile Paul arasında yaşananlar kadar şiddetli olan eski rekabetler yumuşadı. Elçilerin İşleri'nde Pavlus, Kudüs kilisesinin sünnet konusundaki tutumunu kabul eder (Elçilerin İşleri 16:3), Petrus da Pavlus'un Yahudi olmayanlarla yemek yeme konusundaki tutumunu kabul eder (Elçilerin İşleri 10). Thomas'ın İncili, havarisel rekabetleri kaba bir şekilde sergileyen, muhtemelen bu uyum döneminden önce ortaya çıkmıştır. Son olarak, bu koleksiyonda İsa'nın kendisine nasıl davranıldığı da var. Koleksiyon boyunca, İsa'nın ilk takipçilerinin tam teşekküllü bir dini harekete dönüşmesiyle daha da öne çıkan Kristolojik unvanlardan herhangi birini kullanırken İsa'dan söz edilen bir örnek bulmakta zorlanıyoruz.17 O, "İnsanın Oğlu"18 ya da "Tanrı'nın Oğlu", "Mesih" değildir.

--- SAYFA 51 ---

36 Thom'un İncili'ni Bugün, "Mesih", hatta "Rab" olarak anlamak.¹⁹ O sadece İsa'dır. Elbette Thomas'ın birçok sözünün içeriği, İsa hakkında, Kristolojik unvanların eksikliğinin ima ettiğinden çok daha yüce bir bakış açısına işaret ediyor. Bununla birlikte, bunların yokluğu genel olarak geç değil, erken bir zaman diliminin göstergesidir. Bütün bunlar, Thomas İncili'nin bir biçiminin birinci yüzyılın sonundan önce zaten var olduğunu gösteriyor. Ancak bu, bu müjdede şu anda gördüğümüz her şeyin bu erken dönemden türediği anlamına gelmez. Yeni sözler eklendikçe veya eski sözler değiştikçe, zamanla bu müjdenin gerçekten büyüüp değiştiğine dair kanıtlar var. Thomas'taki daha yeni bir deyişe güzel bir örnek Thom'dur. 7, gizemli bir logionda şu ifadeler yer almaktadır: (1) İsa şöyle diyor: "Ne mutlu aslan, bir insanın yiyeceği ve aslanın insana dönüşeceği. (2) Ve lanet olsun, bir aslanın yiyeceği ve aslanın insan olacağı kişiye." Bu tuhaf görüntü, ikinci yüzyılda ve sonrasında Yukarı Mısır'ın münzevi keşişleri arasında bulunan dini ortama uyuyor; burada aslanın, bu münzevilerin direnmek için savaştığı insani tutkuları simgelemeye başladığı yer. Muhtemelen Mısır'a geldikten bir süre sonra koleksiyona eklenmiş ve orada yaşayan Hristiyan çileciler tarafından benimsenmiştir.²⁰ Thomas'ın diğer sözleri, kendileri de çok eski olabilecek geleneklerin, yine de kanonik İnciller gibi diğer metinlerin ve geleneklerin etkisi altında aktarımları sırasında nasıl değiştiğini göstermektedir. Bunun güzel bir örneğini Thom'da görüyoruz. 65-66. Thom. 65, Markos 12:1-12'de de bulunan Kiracılar Meselinin bir versiyonudur ve Matta ile Luka'daki benzerleri. Thomas'ın versiyonu, buradaki benzetmenin gerçek bir benzetme olması açısından ayırt edicidir; olduğu gibi ikincil olarak alegorileştirilmemiştir.

--- SAYFA 52 ---

Markan versiyonuyla Thomas İncili'ni Anlamak 37 vakası. Bu anlamda, sonuçta İsa geleneğinin Markos İncili'nden önceki bir aşamasından türemiştir. Ancak Thom'a rağmen. 65, Mark'ın daha gelişmiş versiyonunun alegorik özelliklerinin hiçbirini taşıyor, koleksiyonda Thom tarafından merakla takip ediliyor. 66, Mezmur 118:22'den bir alıntı. Bu, Markos'un alegorik okumasını tamamlamak için kendi benzetme versiyonuna (Markos 12:10b-11) eklediği mezmurdur. Markos'a göre İsa, mezmurun reddedilen taşıdır. Thomas'ın benzetmeyi alegorik olarak okumaya belirgin bir ilgisi olmadığı için, mezmurun Thomas'ta benzetmeyle birlikte görünmesi için gerçek bir neden yoktur. Aslında Thomas'ta bunlar, her biri "İsa şöyle diyor" tarafından tanıtılan ayrı sözler olarak sunulur, böylece kişi bunları açıkça birlikte okumaya yönlendirilmez. Yine de mezmurun Thomas'taki benzetmeden hemen sonra yer alması, bu benzetmenin sinoptik versiyonlarından birinin Thomas metninin oluşumu üzerinde etkide bulunduğunu varsaymamak için fazlasıyla tesadüf gibi görünüyor.²¹ Yani Thomas İncili'ndeki her şey birinci yüzyıldan gelmiyor. Ve Thomas'ta bu erken dönemden gelen her şey değişmeden kalmamış ve diğer metinlerin ve geleneklerin etkisinden arınmış değildir. Nesiller boyu yazıcılar bu geleneği düzeltip düzelttikçe, çeşitli yönlerden gelen etkiler Thomas'ın metni üzerinde etkili olacaktı. Metinlerarası olasılıkların tümünü kesin olarak çözebilmemiz pek olası değil. Bu nedenle şimdilik daha genel bir tabloyla yetinmek zorundayız. Tomas İncili'nin doğuşu muhtemelen birinci yüzyılın son on yıllarında, atasözleri koleksiyonlarının hâlâ güncel olduğu, havariyel soyağacının hâlâ tartışıldığı ve İsa'nın hâlâ bazen sadece "İsa" olduğu dönemde yatıyor. Ancak bu koleksiyon büyüdü ve değişti. Şu anda sahip olduğumuz Kıpti versiyonu dördüncü yüzyılda Yukarı Mısır'daki bir keşiş tarafından kopyalandığında, yazıcılar muhtemelen hala bir şeyler ekliyor ve değiştiriyordu. Thomas'ın tercümanı

--- SAYFA 53 ---

38 Thom'un İncili'ni Bugün Anlamak, bireysel mantık için çeşitli zaman çerçevelerinin olasılığını her zaman açık tutmalıdır.22 Thomas ve Erken Hristiyan Sosyal Radikalizmi Erken Hristiyanlık, çeşitli bir olguydu. En başından beri, İsa'nın takipçileri, İsa'yı kendi yaşamları için önemli ve birçokları için Tanrı'nın kim olduğuna dair anlayışlarında belirleyici olarak anlamak için çeşitli yollardan gelen farklı gruplardan oluşuyordu. Tomas İncili'nde okuduklarımıza dayanarak, burada yansıtılan Hristiyanlık türü hakkında (eğer İsa'nın bu ilk takipçilerine haklı olarak "Hristiyanlar" denilebilirse) ne söylenebilir? Bu müjdeyi kullananlar, geleneksel hayata ve etraflarındaki dünyaya ilişkin ancak 'toplumsal açıdan radikal' olarak tanımlanabilecek bir tutumu benimsemiş olmalı. Thomas Hristiyanları, İsa'nın yaşamı ve öğretisinin önemine ilişkin bu anlayışa ulaşan İsa'nın takipçileri arasında yalnız değildiler. Aslında, son yıllarda sinoptik müjdelerin ve onların öncül geleneklerinin incelenmesi, İsa'nın ilk takipçileri arasında bu tür sosyal radikalizmle karşılaşmanın oldukça yaygın olduğunu göstermiştir. Gerd Theissen, erken dönem İsa hareketinin bu yönünün incelenmesini başlattı ve bunu tanımlamak için bir terim icat etti: "Wanderradikalismus" veya "gezgin radikalizm."23 Theissen'e göre, ilk İsa hareketi, bizzat İsa'nın gezici yaşamını taklit ederek gezici bir yaşam tarzını benimseyen birçok kişiyi içeriyordu. Şunun gibi tanınmış sözlerin hatırlanabileceği köken ve bağlam budur: [Tilkilerin kendi delikleri vardır, kuşların da yuvaları vardır. (2) Fakat insanoğlunun başını yaslayacak (ve) dinlenecek yeri yoktur. (Tom. 86; çapraz başvuru Matta 8:20//Luka 9:58 [Q])

--- SAYFA 54 ---

Thomas'ın İncilini Bugün Anlamak 39 Bu ilk gezginler, eleştirdikleri geleneksel aile yaşamını geride bırakmış olmalı. (1) İsa şöyle diyor: "Babasından ve annesinden nefret etmeyen, benim öğrencim olamaz. (2) Ve kim erkek ve kız kardeşlerinden nefret etmezse (ve) benim gibi çarmihini yüklenmezse, bana layık olmayacaktır." (Tom. 55; çapraz başvuru Matta 10:37-38//Luka 14:26-27 [Q]) Aynı zamanda, insanın değerini ve aidiyetini doğrulamanın bir yolu olarak ortak dindarlığı, temiz ve kirli ayrımını ve saflığı da eleştirirlerdi: "Bir insanın dışında içeri girerek onu kirletebilecek hiçbir şey yoktur..." (Markos 7:15; Matta 5:11; Thom. 14:5). Toplumun genel akışından çıkıp insanın gözden çıkarılabilirliği alanına girenleri kucakladılar: İsa şunu söylüyor: "Ne mutlu yoksullara. Çünkü cennetin krallığı sizindir." (Tom. 54; çapraz başvuru Matta 5:3//Luka 6:20b [Q]) Ne mutlu aç olan sizlere, çünkü doyacaksınız. (Mat. 5:6//Luka 6:21a [Q]; çapraz başvuru Thom. 69:2) Ne mutlu, nefret edilen ve zulme uğrayan sizlere... (Matta 5:10-11//Luka 6:22 [Q]; çapraz başvuru Thom. 68) Zenginliği yararsız olarak nitelendirdiler: (1) [İsa şöyle diyor:] "Paran varsa, onu faizle ödünç verme. (2) (Onu) kendisinden (geri) alamayacağınız kişiye verin." (Tom. 95:1-2; çapraz başvuru Matta 5:42//Luka 6:30, 34-35 [Q])

--- SAYFA 55 ---

40 Thom'un Müjdesi'ni Bugünkü Gibi Anlamak İsa geleneğinde, dünyaya ilişkin bu alışılmadık ve eleştirel bakış açısı, özellikle İsa'nın benzetmelerinde - İsa'nın Tanrı'nın yeni krallığının olağandışı gerginliklerinin canlandırıldığı, Celileli köylünün ortak yaşamında geçen kısa anlatılarda - ifadeye kavuşur. Zengin bir adam, sahip olduğu her şeyi gelecek için kaynak biriktirmeye yatırır ve sonra aniden ölür (Thom. 63; çapraz başvuru Luka 6:12-20); bir başkası arkadaşları için büyük bir ziyafet düzenlemeyi arzuluyor, ancak hepsi onu ayağa kaldırıyor, bu yüzden o da sıradan kalabalığa dost olmaya ve masasını herkese açmaya karar veriyor (Thom. 64; çapraz başvuru Luka 14:16-23; Matta 22:2-13); bir başkası bir bağa sahiptir, ancak kiracılar isyan edip bağı ele geçirdiğinde her şeyini - malını, onurunu ve oğlunu - kaybeder (Thom. 65; çapraz başvuru Markos 12:1-11, pars.). Thomas bu toplumsal yorum ve eleştiri benzetmelerini asgari düzeyde ayrıntılandırmayla benimsiyor. Thomas'taki diğer benzetmeler alışılmadık seçimleri övüyor: olağanüstü büyük ve güzel bir balığa sahip olmak için ağındaki tüm balıkları feda eden balıkçı (Thom. 8; çapraz başvuru Matta 13:47-8); kendisine tek bir inci almak için her şeyi satan bir tüccar (Thom. 76; çapraz başvuru Matta 13:45-46); ister istemez eken ve yine de ürün yetiştirmeyi başaran bir ekimci (Thom. 9; çapraz başvuru Markos 4:3-8). Bazıları ise krallığı bir ota -hardala (Thom. 20; çapraz başvuru Markos 13:31-2, pars.) - ya da meşhur kirli mayaya (Thom. 96; çapraz başvuru Luka 13:20-1; Matta 13:33) benzetiyorlar. Bir bilgelik biçimi olarak benzetme, Thomas'ın İncili'ne değer verenler arasında geliştirilen alışılmadık dünya görüşüne özellikle çok uygun görünüyor. Benzetmelerde kendi değerlerinin ve dünya görüşlerinin ifadeye dönüştüğünü duyabiliyorlardı. Thomas İncili'nin Teolojisi Bu müjdeyi kullananlar, alışılmadık bir yaşam tarzını finanse etmek için yalnızca İsa'nın orijinal sözlerine güvenmediler. Onlar, yeni ortaya çıkan Hristiyanlıkta müjdeleri yaratan ve kullanan herkesten daha az olmamak üzere, İncil'in yorumcularıydı.

--- SAYFA 56 ---

Thomas'ın İncilini Anlamak Bugün 41 İsa sadece onun öğretisini alan kişiler değil. Onların yorumlayıcı parmak izleri, İsa'nın sözlerinden oluşan bu derlemede görülebilir. Bu müjdenin biçimi bile -sözler derlemesi- onların yorumlama çabalarının gittiği yön hakkında çok şey söylüyor. Yukarıda belirttiğimiz gibi, Thomas'ın bir sözler koleksiyonu olması gerçeği onu antik edebiyatın çok kullanılan bir türüne yerleştirir - logoi sophon veya James M. Robinson'un dediği gibi "bilgelerin sözleri". Thomas Hristiyanları kelimelerin gücüne ve hayatlarına yön verecek kelimelerin bilgeliğine inanıyorlardı. Değer verdikleri şeylerin çoğu, en yaygın içgörülerini bünyesinde barındıran basit, günlük atasözlerinde özetlenebilirdi. Örneğin: İsa şöyle diyor: "Eğer bir kör (kişi) bir köre (kişiye) yol gösterirse, ikisi de çukura düşer." (Thom. 34) Veya: İsa diyor ki, "Hiçbir peygamber kendi köyünde kabul edilmez. Hekim, kendisini tanıyanları iyileştirmeyi." (Thom. 31) Veya: Bir insanın iki ata binmesi ve iki yay germesi imkansızdır. Ve bir kulun iki efendiye hizmet etmesi mümkün değildir. Aksi takdirde birine hürmet eder, diğerine hakaret eder. (Tom. 47:1-2) Ancak yaşamla ilgili önemli sorular bazen bu kadar basit bir şekilde yanıtlanmaz. Peki ya kişinin dünya deneyimi geleneksel değilse? Ya kişi kendini yabancılaşmış ya da dışlanmış hissederse

--- SAYFA 57 ---

42 Thom'un İncili'ni günümüzde dünyadaki yeri olarak mı anlıyorsunuz? Bu, bir yandan onun ortak hayata yönelik sosyal açıdan radikal eleştirisini benimseyen, diğer yandan dünyanın ona nasıl davrandığını gören İsa'nın birçok takipçisi için geçerliydi. Elçi Pavlus bu şekilde hisseden birine güzel bir örnek veriyor. İsa hareketi içinde geliştirmekte olduğu bilgelik öğretisi geleneksel olmaktan uzaktı. Şöyle yazıyor: Yine de, olgun insanlar arasında bilgelik yayıyoruz; ancak bu, bu çağın ya da ölmeye mahkum olan bu çağın yöneticilerinin bilgeliği değil. Ama biz, Tanrı'nın çağlar öncesinden bizim yüceltmemiz için buyurduğu, Tanrı'nın gizli ve saklı bilgeliğini aktarıyoruz. Bu çağın hükümdarlarından hiçbiri bunu anlamadı; çünkü eğer öyle olsaydı yüce efendiyi öldürmezlerdi. (1 Korintliler 2:6-8) Tomas İncili dünyaya karşı bu olumsuz tutumu paylaşıyor. Aslında az önce aktarılan pasajda Pavlus'un kaleminden çıkan bir sonraki sözler, Tomas İncili'nde de bulunan, ancak Tomas'ta İsa'nın bir sözü olarak sunulan bir sözdür: Ama yazıldığı gibi, "Hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve insan kalbinin tasavvur edemediği, Tanrı'nın kendisini sevenler için hazırladığını" Tanrı bize ruhu aracılığıyla vahyetti. (1. Korintliler 2:9) Karşılaştırmak: İsa şöyle dedi: "Size hiçbir gözün görmediğini, hiçbir kulağın duymadığını, hiçbir elin dokunmadığını ve insanın yüreğinde doğmamış olanı vereceğim." (Tom. 17)

--- SAYFA 58 ---

Thomas'ın İncilini Bugün Anlamak 43 Thomas ve Pavlus'un paylaştığı şey, dünyanın görüldüğü gibi olmadığı inancıdır. Bunu bilmek - onu gerçekten olduğu gibi bilmek - kişinin yalnızca geleneksel meşhur bilgeliğe değil, aynı zamanda Tanrı'dan vahyedilen gerçek bilgeliğe de katılması gerekir. Tomas İncili'nde böyle bir vahyin taşıyıcısı İsa'dır. Dünya hakkında diyor ki: "Dünyayı tanıyan kimse bir ceset bulmuştur. Kim de (bu) cesedi bulursa, dünya ona layık değildir." (Thom. 56) Veya: (1) "Dünyadan uzak durmazsanız, krallığı bulamazsınız. (Thom. 27:1) Tomas İncili dünyaya pek değer vermiyor. O, ölü bir yer, yalnızca bir ceset, içinde yaşama talihsizliğine uğrayan İsa'nın takipçilerine layık olmayan bir yer. İnsan dünyayı bu şekilde nasıl anlayabilir? Pavlus, dünyayı bir yer olarak deneyimleyerek böyle bir anlayışa ulaştı. Hristiyanlıktan edindiği ütöpik vizyona düşmandı; bu vizyonun, İsa'nın son kıyamet dramını başlatmak için İnsanoğlu olarak dünyaya döndüğünde çok yakında gerçekleşmesini bekliyordu. Pavlus, kıyamet dünyasını benimseyerek hayal kırıklığını dile getirdi. Thomas Hristiyanları bunun yerine, Yuhanna İncili'nde bulunana daha benzer bir dünya görüşünü benimsediler. Yuhanna'nın "Veda Konuşması"nda İsa öğrencilerine şöyle diyor: "Dünya sizden nefret ediyorsa, bilin ki, sizden nefret etmeden önce benden nefret ediyordu" (Yuhanna 15:18). Ve böylece İsa, takipçilerinin de bir gün gideceği başka bir yere gitmek için dünyadan ayrılır:

--- SAYFA 59 ---

44 Thom'un İncili'ni Bugünkü Gibi Anlamak Babamın evinde birçok oda var. Öyle olmasaydı sana söylerdim. Şimdi sana yer hazırlamaya gidiyorum. Ve gidip sana yer hazırladığımda, sen de benim bulunduğum yerde olasan diye tekrar gelip seni yanıma alacağım. (Yuhanna 14:2-3) Bu, Tomas'ta bulduğumuz görüşe çok benzer. Tomas'ta da İsa, takipçilerini kurtarmak ve onları başka bir dünyaya yönlendirmek için gelen biri olarak görünüyor. Tıpkı Yuhanna'nın İsa'sının "kendisini kabul etmeyen" bir dünyaya gelmesi gibi (Yuhanna 1:11), aynı şekilde Thomas İncili'nde de İsa, dünyada bulduklarıyla ilgili hayal kırıklığını ifade eder: (1) İsa şöyle der: "Dünyanın ortasında durdum ve bedenlen onlara göründüm. (2) Hepsini sarhoş buldum. Hiçbirini susamadım. (3) Ve ruhum insanlığın çocukları için acı çekti, çünkü onların kalpleri kör, ve göremiyorlar; çünkü onlar dünyaya boş geldiler (ve) dünyadan da boş ayrılmaya çalışıyorlar. (4) Ama şimdi sarhoşlar (Ama) şaraplarını silttikleri zaman fikirlerini değiştirecekler. (Thom. 28) Yuhanna'nın İsa'sı gibi, Tomas'taki İsa da kısa bir süre için buradadır. Dünyada misafir olur, ilahi bilgelik dolu sözlerini paylaşır ama eninde sonunda geldiği göksel meskene geri dönmek zorundadır. Yuhanna 7:33-34'te İsa şöyle diyor: Bir süre daha yanınızda olacağım, sonra beni gönderene gideceğim; beni arayacaksın ama bulamayacaksın; benim bulunduğum yere sen gelemezsin. Bunu İsa'nın Thom'daki sözleriyle karşılaştıran. 38:

--- SAYFA 60 ---

Tomas İncili'ni Anlamak Bugün 45 (1) İsa şöyle diyor: "Size söylediğim bu sözleri birçok kez duymayı istediniz ve bunları duyabileceğiniz başka kimse yok. (2) Beni arayacağınız (ve) bulamayacağınız günler olacak." Son olarak, Yuhanna'daki İsa gibi, Tomas'ta da İsa, takipçilerinin bir gün kendi köken yerlerine döneceklerini vaat ediyor. Onlar bu dünyada kalmayacaklar, ancak bir gün Tanrı'ya dönecekler: (1) İsa şunu söylüyor: "Ne mutlu yalnız olanlara, seçilmişlere. Çünkü krallığı bulacaksınız. (2) Çünkü siz oradan geldiniz (ve) ona geri döneceksiniz." (Thom. 49) Yuhanna'da bu, İsa'nın öğrencileri adına yaptığı duaya bir yanıt olarak gerçekleşecektir (Yuhanna 17). Thomas'ta öyle değil. Thomas'a göre, İsa'nın takipçileri, eğer geldikleri göksel aleme geri dönmek istiyorlarsa, gerçekte kim olduklarını ve kendilerini evrenin güçleriyle nasıl özdeşleştireceklerini bilmelidirler. Aynen öyle, bir sonraki söz bu testi geçmek için kısa bir ilmihi gibidir: (1) İsa şöyle der: "Eğer size: 'Nereden geliyorsunuz?' derlerse, (o zaman) onlara de ki: 'Biz ışıktan, ışığın kendiliğinden var olduğu, yerleştiği ve onların suretinde ortaya çıktığı yerden geldik.' (2) Size: 'Sen misin?' derlerse, (o zaman) de ki: 'Biz onun çocuklarıyız ve biz onun çocuklarıyız.' Yaşayan Baba'nın seçilmişleri.' (3) Size: 'Aranızda Babanızın işareti nedir?' diye sorarlarsa, (o zaman) onlara deyin: 'Bu, hareket ve sükûnettir.'" (Thom. 50) Bu fikirlerde, İsa, Tanrı'dan gelen, seçilmişleri dünyadan dışarı ve eve geri götürmek için düşman bir dünyaya gönderilen kurtarıcıdır.

--- SAYFA 61 ---

46 Thom'un İncili'ni geldikleri günümüzün göksel dünyası olarak anlayan bazıları, antik doğunun birçok farklı dininde ifade bulan eski bir dini hareket olan Gnostisizmin içeriğini bulmuşlardır. Gerçekten de, sözde Gnostisizmin Thomas, John ve hatta Pavlus üzerindeki etkisi, Yeni Ahit bilginleri arasında uzun süredir tartışma konusu olmuştur. Ancak son yıllarda bu tartışmada kritik bir değişim yaşandı. Görünen o ki 'Gnostik' terimi, sık sık kullanıldığı gibi o kadar da iyi tanımlanmış bir kategori değil. Ezoterik veya spekülative nitelikteki her şeye uygulanan her şeyi kapsayan bir terim haline geldi.²⁴ Eğer herhangi bir şekilde muhafaza edilecekse, bazıları bunun yalnızca dünyanın büyük bir kozmik hata olarak anlaşıldığı, aydınlanmamış sakinlerini kendi uykulu cehaletlerine hapsedmeye çalışan asi bir yaratıcı tanrı olan kötü bir tanrı tarafından gerçekleştirilen teolojik sistemleri tanımlamak için kullanılmasını öne sürdü. Ancak Thomas'ın (ya da Yuhanna ya da Pavlus'un) İncili'nde yer almayan tam da bu "kozmetik devir"dir. O halde Thomas İncili'nin teolojisini daha kesin ve doğru bir şekilde nasıl tanımlayacağız? Akademisyenler yıllar boyunca Thomas'ı tanımlamanın başka yollarını aradılar. Bazıları onu "Hermetik" olarak adlandırdı ve onu Poimandres gibi eski Hermetik metinlerle karşılaştırdı. Diğerleri onu Yahudi mistik yazıları ailesine yerleştirdiler. Bazıları da onun fikirlerini, Tevrat'ı Helenistik felsefeye göre yorumlayan büyük Yahudi ilahiyatçı İskenderiyeli Philo ile karşılaştırmışlardır. Gnostisizm, Hermetizm, mistisizm, Philo-Thomas'ın tüm bu çağdaş dini seslerle belirli yakınlıkları vardır. Neden? Çünkü hepsi Hristiyanlığın kökenleri döneminde oldukça moda olan dinsel ve felsefi dünya görüşünü, Platonculuğu kullanıyorlardı. Antik felsefe dünyasında uzun bir şüphecilik döneminin ardından, daha sonraki Helenistik dönemde şüpheciliğin yeniden canlandığı görüldü.

--- SAYFA 62 ---

Thomas'ın İncilini Anlamak Bugün 47 dünyanın doğası, kozmos ve insanın doğası hakkındaki sorulara ilgi duyuyor. Değişim zamanıydı. İnsanlar dünyayı gerçekten tanıyıp tanımadıklarını, kendilerini gerçekten anlayıp anlamadıklarını sorgulamaya başlamıştı. Bu soruların cevaplarını bulmak için birçok kişi bir kez daha antik bilge Sokrates'e ve onun tercümanı Platon'a başvurdu. Kendilerini daha önceki Platonculardan ve daha sonraki Yeni-Platonculardan ayırmak için sözde bu Orta Platoncular Devlet, Alkibiades, Sofist ve özellikle Platon'un dünyayı ve onun içindeki insanı tanımlama girişimlerinin en kapsamlısı olan Timaeus'taki daha spekülative pasajları keşfetmeye başladılar. Platon'un şeylerin nasıl olduğuna dair açıklamasını ciddiye almaya başladılar. Bu arayışçılara, insanın bir ölümlü bir de ölümsüz parçadan oluştuğu, bu parçanın Tanrı'dan geldiği ve ölümlü yaşam sona erdiğinde Tanrı'ya döndüğü fikrini veren Platon'du. Onlara içinde yaşadıkları kozmosu sağlayan Platon'du: aşağıda dünyevi bir dünya, aşağılık, kusurlu, gerçeğin gölgesi ve yukarıda göksel küre, ışığın ve yaşamın yeri, ölümsüz ruhun beden öldüğünde geri döndüğü gerçek dünya. Sonunda Platoncu kavramlar, onları hevesle okuyan büyük İskenderiyeli teologlar Clement ve Origen ve daha sonra Augustine aracılığıyla Hristiyan teolojisine hakim olmaya başlayacaktı. Ama artık Platon'un etkisinin daha önce de hissedildiğini görüyoruz. Thomas İncili, İsa geleneğini Platonculuğun, daha doğrusu Orta Platonculuğun merceğinden okumaya yönelik bu ilk girişimlerden biridir. ²⁵ Bu müjdenin Platonik eğilimleri, Yahudi Bilgeliği teolojisindeki bu geleneğin kökenlerinin, Orta Platoncu düşüncenin merkezine yakın bir konumda yer alan bir kavramla oldukça doğal bir şekilde harmanlandığı, müjdenin en başında görülebilir. Thomas 3 şöyle başlıyor:

--- SAYFA 63 ---

48 Thom İncili'ni Bugünkü Gibi Anlamak (1) İsa şöyle diyor: "Eğer size önderlik edenler size: 'Bakın, krallık göklerde!' derse, o zaman gökyüzünün kuşları sizden önce gelecektir. (2) Eğer size: 'Denizde' derlerse, o zaman balıklar sizden önce gelecektir. (3) Aksine, krallık hem içinizde hem de dışınızdadır." Burada Thomas eski bir Yahudi bilgeliği motifini taklit ediyor: Bilgeliğin yanlış yerlerde aranması. Örneğin Tesniye 30:11-14'te, Tanrı'nın sözünün göklerde veya denizin ötesinde olmadığı, "size çok yakın... ağzınızda ve gözlemlemeniz için yüreğinizde" olduğu söylenir.²⁶ Tomas'ta bu söz benzer şekilde devam eder, ancak şimdi Platon'un tanınmış öz-bilgi kavramından yararlanır: (4) "Kendinizi tanıdığınızda, o zaman tanınacaksınız ve Tanrı'nın çocukları olduğunuzu anlayacaksınız." yaşayan Baba. (5) Ama eğer kendinizi tanımazsanız, o zaman yoksulluk içinde yaşarsınız ve yoksul olursunuz." "Kendini tanı" – eski Delphic düsturudur. Geç Helenistik dönemde bu söz Platoncular arasında çok özel bir anlam kazanmaya başlamıştı: Kendini, gerçek benliğini, Tanrı'dan olduğunu bil.²⁷ Orta Platoncu düşünceden etkilenen Cicero bunu çok güzel ifade ediyor: Çünkü kendini bilen kişi, ilk etapta içinde ilahi bir unsurun bulunduğunu fark edecek ve kendi iç doğasını bir tür Tanrı'nın kutsanmış imgesi olarak düşünecektir; ve böylece her zaman tanrıların bu kadar büyük bir armağanına layık bir şekilde hareket edecek ve düşünecektir ve kendini inceleyip iyice sınıadığında, Doğa tarafından ne kadar asil bir şekilde donatılarak hayata girdiğini anlayacaktır.

--- SAYFA 64 ---

Thomas'ın İncili'ni Anlamak Bugün 49 ve onun bilgeliğe ulaşmak ve elde etmek için sahip olduğu çeşitli araçlar.²⁸ Orta Platonculara göre iyi bir yaşamın anahtarı, içeriği ilahi kökenler ve gerçek benliğin doğası olan uygun öz-bilgiydi. Thomas 3'te bu kavram, Yahudi ve erken dönem Hristiyan geleneğinden alınan bir terim kullanılarak ifade edilir: Gerçek benliği keşfetmek, "yaşayan Baba'nın çocukları" olduğunuzu keşfetmektir.²⁹ Yukarıdaki pasajda Cicero, Platoncu gerçeklik versiyonunun da merkezi olan kavramı kullanır: İnsanoğlunun içerdiği ilahi unsur, evreni yöneten büyük ilahi unsurun yalnızca küçük bir versiyonudur. Burada Cicero bu ilahi unsuru "Tanrının sureti" olarak adlandırarak bu düşüncüyü dile getiriyor. Bu, elbette, Yahudi geleneğini Platoncu merceklerden okumakla ilgilenen İskenderiyeli Philo gibi Yahudiler tarafından iyi bilinen bir kavramdı. Philo, Yaratılış 1:26-27'de Tanrı'nın insanı "Tanrı'nın benzerliğinde ve benzerliğinde" yarattığını okuduğunda, bunun doğal olarak kişinin ölümsüz ve Tanrı'ya benzeyen kısmına atıfta bulunduğunu varsaydı. O, Tanrı gibi, "yalnızca zihinle algılanabilen, cisimsiz, ne erkek ne de dişi, doğası gereği yok olmayan bir fikir, bir cins veya bir mühürdür" diyor.³⁰ Philo'nun buradaki dili tamamen Platoniktir. Platoncu antropolojiye göre "Tanrı imgesi" ölümlü insanda yerleşik olduğu düşünülen ilahi unsurdur. Peki ölümlü kısım ne zaman yaratılacak? Philo'ya göre Yaratılış bundan ancak daha sonra, Yaratılış 2'de, modern bilimin ikinci, farklı bir yaratılış açıklaması olarak kabul ettiği, insanın dünyanın tozundan yaratıldığı yerde bahseder. Ancak Philo bunu böyle görmüyordu. İki anlatımı tek bir hikayenin iki bölümü olarak gördü. İlk bölümde, Platon'un genellikle nous veya "zihin" dediği ölümsüz kısım "Tanrı'nın suretinde" yaratılır. İkincisinde Tanrı, bu ölümlü bedeni yaratır.

--- SAYFA 65 ---

50 Thom'un İncilini Anlamak Bugün Tanrı'nın ölümsüz imgesi yaşayacak. Ona göre bu kısım "dış duyularla algılanabilir, nitelikleri paylaşan, beden ve ruhtan oluşan, erkek veya kadın, doğası gereği ölümlüdür."³¹ Bu şekilde Platoncu antropolojinin tamamı Yaratılış'ın yaratılış anlatımında okunur. Platon'un "zihin" (nous) dediği ölümsüz, ilahi unsur, Yaratılış 1:26-27'deki Tanrı'nın suretinde yaratılan kısımdır; ölümlü kısımlar, beden (soma) ve "ruh" (psyche), daha sonra Yaratılış 2:7'de yaratılır. Platonlaştırılmış Yahudi antropolojisine benzer bir şey, kişinin "sizden önce var olan" ilahi imgesini yeniden keşfetmesinden söz eden Thomas 84'te yansıtılmıştır: İsa şöyle der: "Benzerlerinizi gördüğünüzde sevinçle dolarsınız. Ama sizden önce var olan görüntülerinizi gördüğünüzde - ne ölebilirler ne de tezahür edebilirler - ne kadar dayanacaksınız?" Bu deyiş ilk olarak aynada veya bir su birikintisinde size bakan "benzerliklerinizden" bahseder. Ancak bu deneyim ne kadar keyifli olursa olsun, size bakan şey gerçek benliğiniz değil. Gördüğünüz şey yalnızca Yaratılış 2:7'de bahsedilen ölümlü bedendir. Yaratılış 1:26-27'de daha önce bahsedildiği gibi, "Ama kendi suretlerinizi", Tanrı'nın benzerliğinde yaratılmış, "sizden önce var olan" gerçek benliği gördüğünüzde, bu gerçek benliktir. Bu gerçek benlikle yüz yüze geldiğinizde "ne kadarına katlanacaksınız?" Yaratılış'ın Yahudi yorumunda, Adem'in günah işlediğinde ilahi imgeyi ve onunla birlikte gelen ölümsüzlüğü kaybettiği sonucuna varmak yaygındır. Böylece Thomas 85 bu doğrultuda devam ediyor: İsa şöyle diyor: "Adem büyük bir güçten ve büyük bir zenginlikten geldi. Ama o sana layık olmadı. Çünkü eğer o layık olsaydı, ölümü [tatmazdı]."

--- SAYFA 66 ---

Thomas'ın İncilini Anlamak Bugün 51 Thomas 84, Adem günah işlediğinde bahçede kaybolan ilahi imgenin yeniden keşfedilmesinden söz eder. 85 demek, o ilahi imgeyi kurtaran kişinin Adem'in yaptığını bozduğunu ve dolayısıyla onu aştığını ima eder. Bu fikirler Thomas'a özgü değil. Pavlus da Mesih'te ilk Adem'in etkilerini ortadan kaldırmanın bir yolunu gördü. Ona göre Mesih, insanlara göksel imgeyi ve bununla birlikte ilk Adem günah işlediğinde kaybolan ölümsüzlüğü yeniden kazandıran ikinci Adem'dir.³² Pavlus'a göre bu, dirilen Mesih'in ölümleri diriltme gücüyle gerçekleştirilir. Thomas Hristiyanları arasında ilahi imgeyi yeniden ele geçirmek muhtemelen bazı münzevi uygulamalarla ilişkilendiriliyordu. Thomas İncili'ndeki gizemli logo 22'nin arkasındaki fikir budur. Ölümlü bedeninin yerini, en sonunda ilahi imge alana kadar - bedeninin bir kısmını bir kısmını - değiştirmekten nasıl söz ettiğine dikkat edin: İsa küçük çocukların (çocukların) emzirildiğini gördü. Öğrencilerine şöyle dedi: "Emzirilen bu küçükler, krallığa girenler gibidir." Ona dediler: "Krallığa küçükler olarak mı gireceğiz?" İsa onlara şöyle dedi: "İkisini bir yaptığınızda ve içini dışarıya, dışını içeri gibi ve üstünü aşağıdaki gibi yaptığınızda, yani erkek ve dişiye tek bir bütün haline getirdiğinizde, böylece erkek artık erkek ve dişi artık dişi olmayacak ve göz yerine göz, el yerine el, ayak yerine ayak ve resim yerine resim yaptığınızda, o zaman [krallığa] gireceksiniz." (Tom. 22:4-7) Burada yine Yaratılış kitabının kendine özgü dilinin Platoncu bir bakış açısıyla okunduğu görülüyor. Yaratılış 1:26-27'de insanoğlunun

--- SAYFA 67 ---

52 Thom'un İncilini Anlamak Bugün hem "erkek hem de dişi" olarak yaratılmıştır. Helenistik Yahudi yorumcular bu dilde, ilkel insanın başlangıçta çift cinsiyetli - yani hem erkek hem de kadın - olduğu fikrini (muhtemelen başlangıçta Platoncu) gördüler ve insanoğlunun bir kez daha bu orijinal çift cinsiyetli mükemmellik durumuna geri döneceği bir zamanın geleceğini tahmin ettiler.³³ Burada ve Thomas İncili'nin başka yerlerinde "tek kişi" fikriyle karşılaşırız.³⁴ Thomas 22'de bu terim açıklanmaktadır: bu, Tanrı'nın "hem erkek hem de dişi" olan orijinal, ölümsüz imgesi. Nasıl kurtarılacaktı? Bu gizemli deyişte kullanılan bedensel yenilenme dili muhtemelen eski çilecilik dünyasından geliyor. İlk Hristiyan çilecileri, kendilerini yeniden yaratmanın bir yolu olarak katı uygulamalarına giriştiler - dolayısıyla, "göz yerine gözler, el yerine el, ayak yerine ayak." Ve benliğin tamamı Tanrı'nın benzerliğinde yeniden oluşana kadar bu süreç, bedensel parça parça devam eder.³⁵ Elbette Yaratılış aslında spekülative bir felsefi metin değildi. Çok fazla yardım olmadan, antropolojisi oldukça basittir. Ancak Orta Platoncuların, diğer şeylerin yanı sıra insanoğlu hakkında daha ayrıntılı fikirler geliştirecekleri Platon'u vardı. Bu gelişmelerden biri de insanın iki parçadan (mesela beden ve ruh) değil, üç parçadan oluştuğu fikriydi. Plutarch bu kavramı açıkça ifade ediyor: Çoğu insan haklı olarak bir kişinin bileşik olduğunu düşünüyor, ancak yanlış bir şekilde onun yalnızca iki parçadan oluştuğunu düşünüyor. Bunun nedeni, onların zihnin bir şekilde ruhun bir parçası olduğunu varsaymalarıdır, dolayısıyla ruhun bedenin bir parçası olduğunu düşünenler kadar yanlışlığa düşmeleridir; çünkü ruhun bedenden üstün olduğu derecede akıl da ruhtan daha iyi ve daha ilahidir (Mor 943A).

--- SAYFA 68 ---

Thomas'ın İncili'ni Bugün Anlamak 53 Plutarch, Platon'un doğru okunmasının beden ve ruhtan oluşan iki parçalı bir antropoloji değil, beden, ruh ve zihinden oluşan üçlü bir antropoloji ortaya çıkaracağını düşünüyordu. Orta Platoncular arasında bu üçüncü unsur, insanın ölümsüz kısmı olan, Tanrı'ya benzeyen, Tanrı'nın imajını taşıyan akıldır. İskenderiyeli Philo da aynı şekilde düşünüyordu. Bütün kişinin beden ve ruhtan oluştuğuna inanıyordu ama ruhun hem rasyonel hem de irrasyonel kısımdan oluştuğunu söylüyor.³⁶ Rasyonel kısma, Plutarch gibi, onu daha küçük, irrasyonel ruhtan veya psyche'den ayırmak için zihin adını veriyor.³⁷ Ayrıca zihin için çeşitli eşanlamlılar kullanıyor. Bunlardan en yaygın olanı pneuma veya "ruh"tur. Onun referans noktası yine Yaratılış 2:7'dir; burada Tanrı, insana ilahi ruhu (pneuma theion) üfllediğini, böylece tozdan yapılmış insanı ilahi nefesle canlandırdığını belirtir.³⁸ Philo, Yaratılış'ın burada, Tanrı'nın ilahi imgesinin, yani ruhun ölümlü insan bedenine üflendiği, böylece hem ölümlü hem de ölümsüz olarak insanın yaratılışını tamamladığı süreci tanımladığını düşünüyordu. Thomas'ta da bu üçlü antropoloji görülür. Bir dizi deyişle Thomas bir yandan beden ve ruhtan, diğer yandan da beden ve ruhtan söz ediyor. Fark önemli ve açıklayıcıdır. Thomas 112'de şöyle yazıyor: İsa şöyle diyor: "Vay cana bağlı olan bedene, vay benliğe bağlı olan cana." Burada et³⁹ ve ruhun nasıl yan yana konulduğuna, ancak bir değer hiyerarşisine yerleştirilmediğine dikkat edin. Birinci fıkrada, ruh yüzünden acı çeken tendir; ikincisinde ise beden yüzünden acı çeken ruhtur. Bedenin ruha zararları kolaylıkla kavranabilir ancak Platoncular aynı zamanda ruhun ruha zararlarını da düşünmüşlerdir.

--- SAYFA 69 ---

54 Thom'un İncili'ni Bugün Beden Olarak Anlamak: Sağlıksız tutkularla (şehvet, açgözlülük, kıskançlık) meşgul olan ruh, bedende sorunlara yol açabilir.⁴⁰ Burada et ve ruh, her ikisinin de zararına olacak şekilde birbiriyle mücadele eden ölümlü insanın farklı parçaları olarak anlaşılıyor. Ancak beden ve ruhun ilişkisi farklıdır. Bu ikinci sözün üslubundaki farklılığa dikkat edin: İsa şöyle diyor: "Eğer beden, ruhtan dolayı var olduysa, bu bir mucizedir. Ama eğer ruh, bedenden dolayı ortaya çıktıysa, bu, bir mucizeler harikasıdır." Yine de bu büyük zenginliğin bu yoksulluğa nasıl yerleştiğine hayret ediyorum. Burada beden ve ruh eşit değildir: ruh zenginliktir; beden yoksulluktur. Tanrı neden ruhun bedene yerleşmesini istesin diye soruyor? Philo, Yaratılış 2:7 üzerinde düşünürken bu soruyu da düşündü. Cevabı iki yönlüydü: birincisi, Tanrı hediye vermeyi sever ve ikincisi, böyle bir hediye insanı erdem konusunda daha bilinçli hale getirir ve böylece Tanrı'ya daha yakın hale getirir.⁴¹ Thomas'ta bu soru paradoks olarak kalmaya devam ediyor, "harikalar harikası." Peki Thomas İncili'ndeki Tanrı hakkında ne düşünüyorsunuz? Müjde dünya hakkında ve insanoğlu hakkında çok şey söylüyor. Ancak Tanrı hakkındaki ifadeleri nispeten azdır. Bu göreceli kıtlık, bir yanda Yahudi bilgelik geleneğiyle, diğer yanda Orta Platonculukla (Thomas teolojisinin genel olarak dayanak aldığı iki gelenek) uyum içinde yatmaktadır. Bu teolojik geleneklerin her ikisinde de, Tanrı nadiren tanımlanır ve Tanrı'ya antropomorfik göndermelerden, ilkel ve basit olduğu gerekçesiyle kaçınılır. Tanrı çoğunlukla arka planda kalır. Tanrı konuşmaz ama bilgiler ve elçiler aracılığıyla iletişim kurar. Thomas İncili'nde Tanrı'dan söz edildiğinde, bu, Yahudi olarak kolayca tanıyabileceğimiz terimlerdir. Dolayısıyla bu dönemin pek çok dindar Yahudisi gibi,

--- SAYFA 70 ---

Thomas'ın İncili'ni Anlamak Bugün 55 Thomas İncili, pagan dinsizliği nedeniyle gerçek "Tanrı" kelimesinden genel olarak kaçındı - Kıpti versiyonunda bu sadece bir kez (Deyiş 100'de) ve bir kez daha Yunanca parçalarda (Deyiş 30) geçer. Örneğin, Thomas, Tanrı'nın krallığından bahsederken basit "krallığı" (dolayısıyla, "krallık şöyledir..."⁴²) veya ara sıra "Cennetin krallığını"⁴³ veya daha yaygın olarak "Baba'nın krallığını"⁴⁴ tercih eder. Thomas'ta Tanrı "Yaşayan Baba"dır ve Tanrı'yı takip edenler "yaşayan Babanın çocuklarıdır."⁴⁵ Baba'nın sözü (Thomas 79) ve iradesi (Thomas 99) bilinebilir ve itaat edilebilir. Baba, zulüm gören ve ezilenlere teselli sunar (Thomas 69). Bütün bu görüşlerin kökleri Yahudi geleneğine sıkı sıkıya bağlıdır. Thomas, Tanrı'nın görünüşü ve karakteriyle ilgili açıklamaya en yakın ifadeyi Berlin Çalışma Grubu'nun çalışmasından sonra şu şekilde okuyan Saying 83'te buluyor: (1) İsa şöyle diyor: "Resimler bir kişi tarafından görülebilir, ancak içlerindeki ışık görüntünün içinde gizlidir. (2) Baba'nın ışığı kendini açığa çıkaracak, ancak O'nun görüntüsü onun ışığı tarafından gizlenmiştir." Bu söz, Platonculuk ile Yahudi geleneğinin oldukça doğal bir şekilde bir araya gelebileceğini gösteren bir çalışmadır. Platonculukta ışık, ilahi alemin temel bir özelliğidir. Hayali olanın aksine gerçeği temsil eder. Platon'un Devlet'indeki ikonik Mağara Alegorisini hatırlamak yeterlidir: Tutsak etrafına bakmak için zincirlerinden kurtulduğunda, çok geçmeden tek gerçekliği olan gölgelerin aslında mağara girişinin ötesinde parlayan ışıklı ışık dünyasının zayıf görüntüleri olduğunu keşfeder. Platon'un Yahudi okuyucuları, Platon'un, gerçek olan her şeyin arkasında duran gerçeklik olarak ışık kavramı ile, her şeyden önce Tanrı'nın ışığı çağırdığı Yaratılış açıklaması (Yar. 1:3) arasında hoş bir uyum buldular.

--- SAYFA 71 ---

56 Thom'un İncili'ni Bugün Anlamak Philo, bu ilk ışığa "yalnızca zihin tarafından algılanabilen görünmez ışık", "ilahi Söz'ün sureti" adını verir.⁴⁶ Bu, Tanrı'nın bizzat kendisinin bir yansımasıdır. Başka bir yerde "Tanrı ışıktır" diye beyan eder, çünkü kutsal yazıların dediği gibi, "Rab benim aydınlığım ve kurtarıcımdır" (Mezmur 27:1 [26:1 LXX]).⁴⁷ Yahudi mistisizminde tipik olarak kutsanmış görüşün zirvesinde yer alan ışık görüşü, Tanrı'yı çevreleyen ışık aurası, Tanrı'nın "yüceliği" (kavod veya doxa) olarak anlaşılmıştır. 83 derken bu kavramlar devreye giriyor. İlk ayette "imgeler", gerçek dünyanın yalnızca kopyalarının veya görüntülerinin var olduğu maddi dünyaya atıfta bulunmak için geleneksel Platoncu tarzda kullanılıyor. Bu görüntüler, her insanın içinde bulunan ilahi ışığı gizler: tek gördüğünüz dış görünüştür. İçinizde barınan ilahi ışık gizli kalır. Ancak Tanrı için durum farklıdır: Tanrı'nın ışığı, Tanrı'nın suretini gizler. Artık "imaj" farklı bir referans çerçevesiyle kullanılıyor: Tanrı imajı. Bu sözün bu yarısını anlamak için Musa'nın Sina'da Tanrı ile karşılaşma hikayelerini hatırlamak gerekir. Orada, hiç kimse Tanrı'nın yüzüne bakıp hayatta kalamayacağı için (Çık 33:20), Musa'nın Tanrı'nın yüzünü görmekten korunması gerektiğini öğreniyoruz. Ancak o, Tanrı'nın "yüceliğine", yani Tanrı'yı çevreleyen ışığa maruz kalır. Sonuç olarak yüzünün parladığı ve bundan sonra her zaman Tanrı ile iletişim kuracağı söylenir (Çık 34:29-35). Bundan Yahudi mistisizminde iyi bilinen, kutlu vizyonun Tanrı ile gerçek bir yüz yüze karşılaşmayı içermeyeceği şeklindeki iyi bilinen gelenek gelişti. Aksine, kişinin yoğun mistik deneyimde karşılaştığı ışık, aslında Tanrı'nın yüceliğidir - Tanrı'nın kavod'u veya doxa'sı, Tanrı'nın gerçek görüntüsünü gizlemeye hizmet eder. Thomas 83'ün bahsettiği deneyim budur: Tanrı'nın görüntüsü onun ışığı tarafından gizlenmiştir.⁴⁸ Kişi aslında Tanrı'nın görüntüsünü göremez: Tanrı'dan yayılan ışık kişiyi bundan korur. Bu elbette Thomas Hristiyanlığında Tanrı deneyiminin en azından kısmen aktarıldığı anlamına gelebilir.

--- SAYFA 72 ---

Thomas'ın İncili'ni mistik deneyimle anlamak 57. Gerçekten de Thomas İncili'nde Tanrı ile mistik karşılaşmaların yorumu olarak en iyi şekilde açıklanabilecek sözler vardır. Biri şöyle diyor: 27: (1) "Eğer (tüm) dünyadan uzak durmazsanız, krallığı bulamazsınız. (2) Eğer (tüm) haftayı Şabat'a çevirmezseniz, Baba'yı göremezsiniz." Bu deyişle, "Babayı görme" şeklindeki merkezi mistik deneyime hazırlık hem çileciliği hem de Şabat'a katı bir şekilde uyulmasını içerir - her ikisi de Hristiyanlığın ortaya çıkışıyla çağdaş olan Yahudi mistisizmi geleneğinde çok yaygındır.⁴⁹ Bir diğeri ise çok zor olan Söz 82: (1) İsa şöyle der: "Bana yakın olan ateşe yakındır. (2) Ve benden uzak olan krallıktan uzaktır." Burada belki de Yahudi mistisizminden gelen, Tanrı'nın yüceliğinin ateş görünümüne bürünebileceği ve Tanrı'nın yüceliğine bakan kişinin ateş tarafından yok olacağı fikri yansıtılmaktadır.⁵⁰ Tomas İncili'ndeki bu ve diğer sözler, bu müjdenin Tanrı hakkında çok az şey söylemesine rağmen, onu kullananların yaşadığı Tanrı deneyiminin gerçekten zengin olduğunu ve geleneksel Yahudi mistisizmi gibi bir şeye kök saldığını belirtmek için yeterlidir. Thomas ve Erken Hristiyanlık Thomas, erken Hristiyanlığın genel manzarasının neresinde yer alıyor? Gördüğümüz gibi, Thomas İncili erken Hristiyan inancının benzersiz bir biçimini temsil eder, ancak bu

--- SAYFA 73 ---

58 Thom'un İncili'ni Bugünkü Hristiyanlığın birinci yüzyıldaki diğer versiyonlarından tamamen izole edilmiş bir şekilde anlamak. Bu şekilde Thomas, antik dünyada geçerli olan birçok farklı dini düşünce dalını kapsayan, farklı bir fenomen olarak Hristiyan kökenlerine ilişkin anlayışımıza genel olarak katkıda bulunur. Ancak bu görüş Thomas biliminin tarihinde tartışmasız kalmadı. Tartışmanın ilk yıllarında birçok kişi, Thomas İncili'nin birinci yüzyıla değil, ikinci yüzyıl Hristiyanlığına ait olduğu ve daha orijinal biçimi kanonik İncillerde görülen Hristiyan inancının geç, bozulmuş bir biçimini temsil ettiği görüşünü benimsedi.⁵¹ Thomas'ın bu görüşü, bugün hiçbirisi doğrulanmamış gibi görünen, birbirine bağlı üç varsayım tarafından kuşatılmıştı. Birincisi Thomas'ın ikinci yüzyıla tarihlenmesi gerektiği idi. İkincisi, Thomas'ın sinoptik İncillere bağımlı olması ve bu nedenle Hristiyan düşüncesinin geç, ikincil olarak türetilmiş bir biçimi olarak görülmesi gerektiği idi. Üçüncüsü, Thomas'taki Gnostik fikirlerin, Gnostisizmin ilk Hristiyan sapkınlığı olarak ilk kez ortaya çıktığı ikinci yüzyıla ait olduğuydu. Thomas'ın mutlaka ikinci yüzyıla tarihlenmesi gerekmediğini zaten görmüştük. İkinci yüzyıl tarihini savunanlar bazen Grenfell ve Hunt'a başvurmuşlardır; onlar da Thomas'ın Yunanca parçalarının en eskisi olan Poxy 654'ün MS 200'den hemen sonra oluşturulmuş olması halinde bu metnin orijinalinin MS 140'tan daha geç bir tarihte yazılmış olamayacağını öne sürmüşlerdir. Bu terminus ad quem çoğu zaman Thomas'ın tarihi olarak anılmıştır. Ancak bunun en erken değil, mümkün olan en geç tarihe ilişkin tahminleri olduğunu unutmayın. Thomas'ın İncili'nin tamamı önümüzde olduğundan, yukarıda yapmaya çalıştığım gibi (bkz. s. 33-38), birinci yüzyılın son on yıllarında orijinal bir kompozisyon önermek için bir dizi neden öne sürerek, ancak tarihinin uzun süreci boyunca çok fazla büyüme ve değişime izin vererek bu görüşü revize edecek bir konumdayız.

--- SAYFA 74 ---

Thomas'ın İncili'ni Bugün Anlamak 59 Thomas'ın sinoptik İncillere bağımlı olduğu yönündeki ikinci varsayım, Thomas tartışmasının ilk yıllarında çok büyük ilgi gördü ve bugün de hala alıyor.⁵² Açıkçası, bu, Thomas'ın erken Hristiyanlık içindeki yerini belirlemede temel bir konudur. Thomas'ın sinoptik müjdelere bağımlı olduğu görüşünün savunucuları, konumlarını, bir sözün Thomas versiyonunun sinoptik müjdecilerden birinin veya diğerinin editoryal çalışmasını yansıttığı gibi görüldüğü çeşitli durumlara dayandırdılar. Bu yalnızca Thomas'ın yazarının bu tür sözleri sinoptik metnin kendisinden kopyaladığı anlamına gelebilir.⁵³ Aslında bunun doğru görüldüğü birkaç adım vardır.⁵⁴ Ancak birlikte ele alındığında bu örnekler herhangi bir tutarlı ödünç alma modeli önermemektedir. Ve bunların sayısı, sinoptik muadillerinin hiçbirinde hiçbir bilgi göstermeyen birçok sözden çok daha fazladır ve birçok durumda geleneğin daha ilkel bir aşamasından geliyor gibi görünmektedir. Bir örnekte (Poxy 655, söyleyerek 36) Thomas, Q'da bulunan biçimden daha eski bir biçimde bir sözler kümesini korumuş gibi görünüyor ve hatta Q'da zaten mevcut olan bir yazım hatasından bile yoksun.⁵⁵ Bu, Thomas'ın sözlerinin kabaca yarısının sinoptik gelenekle hiçbir paralelliği olmadığı gerçeğiyle birlikte, Thomas'ın temelde özerk ve sinoptik gelenekten farklı bir gelenek akışını temsil ettiğine işaret ediyor. Yıllar geçtikçe, Thomas ve sinoptik gelenekler arasında metinlerarası bir ileri geri hareket hiç şüphesiz meydana geldi ve muhtemelen her iki geleneğe de damgasını vurdu. Ancak bu, Thomas'ın sinoptik metinlerden toptan materyal ödünç alınarak üretildiğini varsaymaktan farklıdır. Bana göre, kanıtlar bu görüşü desteklemiyor.⁵⁶ Son olarak, Thomas'ta bulduğumuz Gnostik fikirlerin, Gnostisizmin bir Hristiyan sapkınlığı olarak ortaya çıktığına inanılan ikinci yüzyıla ait olduğu varsayımı vardı. Bu görüş bugün de çeşitli düzeylerde geçerliliğini yitirmiştir. Bugün çok az kişi bunu dikkate alır

--- SAYFA 75 ---

60 Thom'un İncili'ni Günümüz Olarak Anlamak Gnostisizm, spesifik bir Hristiyan sapkınlığı olarak. Bu büyük ölçüde Nag Hammadi'deki keşiften kaynaklanmaktadır. Nag Hammadi metinleri arasında Hristiyan olmayan Gnostisizmin, özellikle de Yahudi Gnostisizminin erken bir biçimi olan Sethian düşünce okulunun birkaç örneği vardır. Böyle bir metin, Kutsal Eugnostos'un İngilizce Nag Hammadi Kütüphanesi'ndeki tanıtıcısı tarafından M.Ö. birinci yüzyıla tarihlendirilmiştir.⁵⁷ Eugnostos'un bu erken tarihlendirmesinin tartışmada nihai olarak galip gelip gelmeyeceği (şu anda tartışılmaz) henüz bilinmiyor. Ancak, bir nesil önce birçok kişinin yaptığı gibi bugün Gnostik fikirlerin yalnızca ikinci yüzyıl ve sonrasındaki sapkın Hristiyan mezheplerine ait olduğunu varsayamayacağımız açıktır. Ancak bundan da öte, ayrı ve iyi tanımlanmış bir din olarak Gnostisizm kavramı bugün sorgulanmaya başlandı.⁵⁸ Birinci ve ikinci yüzyılların Yahudileri ve Hristiyanları arasında, günün felsefi düşüncesini kullanan çeşitli yorumlama stratejileri ortaya çıktı. Bu çeşitli teolojik katkıları daha büyük bir kesinlikle sıralamak, Hristiyan kökenlerini incelerken önümüzde duran büyük görevlerden biridir. Yeni Ahit kutsal metinlerindeki her şeyi, yeni oluşan Hristiyan ortodoksluğunun ilk birleşik görüşünün bir parçası olarak gören ve bunun dışında kalan her şeyi sapkın ve geç dönem olarak gören eski görüş artık işe yaramayacaktır. Şimdi öyle görünüyor ki, Thomas İncili ile birlikte, gelenekleri çoğunlukla diğer, daha iyi bilinen İncillerden türetilmemiş olan ve orijinal olarak kanonik İncil metinleriyle aşağı yukarı çağdaş bir zamanda yazılmış olan, gerçekten de yeni bir metne sahip olmuştuk gibi görünüyor. Bu metinden derlenen yeni bilgiler bize erken Hristiyanlık hakkında ne söyleyecek? Thomas Hristiyanlığının kendisi hakkında daha fazla ne söylenebilir? Thomas İncili, hakkında zaten çok şey bildiğimiz ama daha fazlasını öğrenmek istediğimiz erken Hristiyanlık metinlerini ve topluluklarını daha iyi anlamamıza nasıl yardımcı olacak? Bu çalışma daha yeni başlıyor,

--- SAYFA 76 ---

Thomas'ın İncili'ni Anlamak Bugün 61 ancak Yeni Ahit bilimindeki bazı eski kurallara şimdiden meydan okuyor. Örneğin, bir zamanlar Pavlus Hristiyanlığının, İsa'nın sözlerinden ve eylemlerinden daha çok etkilenen gruplarla açık bir kopuş oluşturduğu düşünüüyordu. Thomas bir zamanlar net olan bu durumun suyunu bulandırıyor. Thomas ve Pavlus'un, İsa'yı ve onun takipçilerini kucaklamayan bir dünyaya eleştirel bir mesafe koymanın bir yolu olarak bir tür karşı-kültür bilgeliğini geliştirme konusunda nasıl anlaşabileceklerini zaten gördük. Ve Pavlus'ta, Mesih'in, Adem günaha düştüğünde kaybolan Tanrı imajını geri getirebilecek ikinci Adem olduğu fikriyle karşılaştığımızda (1 Korintliler 15:42-49), artık bu fikrin, İsa geleneğinin onun sözleriyle ilişkilendirilen bir dalına sağlam bir şekilde kök saldığını görebiliriz. Pavlus'un, Mesih'te erkek ve dişinin bulunmadığı (Galatyalılar 3:28) fikrini benimsemesi de Thomas'ın yankısıdır. Aslında Thomas'ta, Pavlus'un inanç formülasyonunun anlamlı olduğu Bilgelik teolojik bağlamını daha iyi görebiliriz.⁵⁹ Hatta Pavlus'un Yahudi olmayan din değiştirenlerin sünnet edilmemesi konusundaki tutumu Thomas İncili tarafından da paylaşılmaktadır: (1) Müritleri ona şöyle dediler: "Sünnet faydalı mı, değil mi?" (2) Onlara şöyle dedi: "Eğer faydalı olsaydı, babaları onları analarından sünnetli olarak doğururdu. (3) Fakat ruhtaki gerçek sünnet her şeye galip geldi." (Thom. 53) Artık hem Thomas'ın hem de Pavlus'un mektuplarında açıklama ve açıklama gerektiren fikirlerin olduğu açıktır; bunlar, sonuçta Pavlus'un İsa hareketinin geri kalanıyla ilişkisini anlama şeklimizi değiştirecektir. Thomas İncili'nin Johannine çalışmaları üzerinde benzer bir etkisi olabilir. Akademisyenler genellikle en çok konuyu ele aldılar.

--- SAYFA 77 ---

62 Thom İncili'ni Bugün Olarak Anlamak Yuhanna İncili'nin farklı içeriği ve teolojisi, onun sinoptik İsa geleneğine göre göreceli özerkliğinin bir göstergesidir. Sinoptik İnciller, İsa'nın sözlerine ve eylemlerine dayanan bir düşünce dünyasında yer alırken Yuhanna, Gnostisizm ve Helenistik Yahudilikle ilgili daha spekülasyonlu bir başka düşünce dünyasında yer alır. Bu nedenle Yuhanna'nın genellikle oldukça egzotik olduğu ve sinoptik geleneğe göre İsa ve Hristiyan kökenlerine daha uzak olduğu düşünülmüştür. Ancak Thomas bu sakin manzarayı da bozuyor. Burada teolojisi Yuhanna'da bulduğumuza oldukça benzeyen bir müjde var ve yine de bu teolojiyi, çoğu sinoptik müjdelerde paralel olan İsa'nın sözlerinden bolca yararlanarak sunuyor. Böylece Thomas, İsa'nın sözleri geleneğinin bir zamanlar oldukça beklenmedik şekillerde gelişme potansiyelini gösteriyor. Ancak Thomas geleneğinde bu potansiyeli gördükten sonra, John'da bunun işaretlerini, yani daha önce gözden kaçmış olabilecek işaretleri görmek daha kolay hale gelir. Örneğin, Yuhanna 8:51'de Thomas'ın yankılarını daha önce görmüştük: "Doğrusu size derim ki, sözümü tutan asla ölümü tatmayacaktır" veya Yuhanna 6:68'de Petrus şunu ilan eder: "Sende (İsa) sonsuz yaşamın sözleri vardır." Bu tür sözler Yuhanna'da yersiz görünüyor, çünkü burada İsa çok nadiren "tutulabilecek" bir söz söylüyor. Aksine, Yuhanna'nın İsa'sı her zaman kendisinden bahsediyor gibi görünüyor, hayat ya da onun nasıl yaşanması gerektiği hakkında fikir vermiyor. Bu tür sözler, Thomas'ta bulduğumuza çok daha benzer bir edebi ve teolojik ortamdan kaynaklanmış olmalı (bkz. Önsöz ve Söz 1). Belki de Johannine geleneğinde İsa'nın sözlerine daha fazla odaklanıldığı erken, henüz fark edilmemiş bir aşama var mıydı? John, Thomas geleneğini biliyor olabilir miydi?60 Bunlar, ancak şu anda yeniden sormaya başlayabileceğimiz sorulardır.

--- SAYFA 78 ---

Thomas İncili'ni Bugün Anlamak 63 Thomas İncili ve Tarihsel İsa Thomas İncili'nin bu kadar heyecan verici bir bulgu olmasının nedenlerinden biri de içindeki sözlerin İsa'ya atfedilmesi idi. Yeni müjde ortaya çıktığında herkesin aklındaki ilk soru, bunun bize Nasıralı İsa hakkında yeni bilgiler verip vermeyeceği ve ne ölçüde verebileceğiydi. Ancak bu sorunun sorumlu bir şekilde yanıtlanabilmesinden önce, yeni müjdeyi kendi şartlarıyla anlamak gerekiyordu. Diğer İnciller gibi Thomas da her şeyden önce İsa hakkında bilgi veren bir kaynak değildir. Bu İsa'nın bir yorumudur. Bu yorumlayıcı ses bir kez anlaşıldığında, yorumlamayı amaçladığı önceki sesin kalıntıları ondan duymak mümkün olabilir. Şimdi, elli yıl sonra, Thomas'ın araştırması öyle bir duruma geldi ki, bu müjde artık tarihsel İsa tartışmasına entegre edilebilir. Thomas'ın tarihsel İsa arayışı üzerinde etki yaratmaya başlamasının üç yolu vardır: İsa'nın sözleri olarak kabul edilecek yeni sözler sağlayarak; gelenekten zaten bilinen sözlerin bağımsız versiyonlarını sunarak, bunların tarihinin ve gelişiminin artık daha iyi anlaşılabilmesini sağlamak; ve İsa geleneğinin genel gelişiminin görülebileceği ve kökenlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için başka bir bakış açısı ekleyerek. İlk alan belki de en az önemli olanıdır. Thomas'ın İncili'nde İsa'nın yeni sözlerini bulmaya yönelik çeşitli girişimlerden sonuçlar yetersizdi. Joachim Jeremias bunu Thom olarak düşündü. 82 ve 98, İsa'nın gerçek sözleri olabilir.61 Johannes Bauer, Thom'u ekledi. Bu listede 81, 58, 51 ve 52.62 R. McL. Wilson, Thom'u düşündü. 39, 102 ve 47 olası adaylar olarak.63 İsa Semineri, Thomas'ın hiçbir yeni sözünü "Kırmızı" (=gerçek) kategorisine oylamadı ancak Thom'u dikkate aldı. 97, Mesel

--- SAYFA 79 ---

64 Thom'un İncili'ni Bugünkü Kırık Kavanoz, "Pembe" (=muhtemelen orijinal) olarak anlamak.⁶⁴ Eğer Thomas'ın, İsa'nın söylediklerine birçok yeni söz ekleyeceği düşünülseydi, bu sonuçlar hayal kırıklığı yaratırdı. Ancak bu, Thomas İncili'nin İsa tartışmasının son aşamasında önemli bir rol oynamadığı anlamına gelmez. Çok daha önemli olan, Thomas İncili'nin, hem Thomas'ta hem de sinoptik İncillerde versiyonları bulunan sözlerin gelenek tarihinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunma şekli olmuştur. Thomas'ın bu sözler için gerçekten bağımsız bir kaynak olması, bunların ilk kilisenin çeşitli ortamlarında aktarılımları sırasında nasıl geliştiklerini görmemiz için bize kritik bir avantaj sağlayabilir. Tek bir sözün iki bağımsız versiyonunu karşılaştırarak, bu ortak yönlerin onun eski, yaygın bir versiyonuna (hatta belki de orijinaline) ait olduğu kolayca tespit edilebilir; oysa versiyonlardan birine veya diğerine benzersiz olan unsurlar büyük olasılıkla orijinal değil, daha sonraki dönem olarak görülmelidir. Bazen bu prosedür oldukça çarpıcı sonuçlar üretmektedir. Örneğin, yıllar önce benzetme bilgini C. H. Dodd, Markos'un Kötü Kiracılar Meseli'nin (Markos 12:1-11), benzetmeyi Markos'un İsa hikayesine çok iyi bağlayan alegorik özelliklerden yoksun olan ilk bir versiyonunu önerdi. Ancak benzetmenin karşılaştırılacak bağımsız bir versiyonu olmadığı için Dodd'un yeniden inşası tamamen spekülasyon olarak kaldı. Ancak Thomas'ın keşfiyle Dodd'un bir biçim eleştirmeni olarak becerileri doğrulandı: Burada benzetmenin tam olarak Dodd'un söylediği biçimde bir versiyonu (Thom. 65) vardı.⁶⁵ Thomas'ın bir deyişin veya benzetmenin daha orijinal bir versiyonunu sunması her zaman geçerli değildir. Thomas geleneği aynı zamanda sinoptik versiyonun bir kontrol görevi görmesi gereken yorumlayıcı eğilimlerini de beraberinde getirir. Önemli olan şu ki, Thomas İncili ile birlikte kullanabileceğimiz ikinci bir kaynağa sahibiz.

--- SAYFA 80 ---

Sinoptik geleneğin ortaklaşa sahip oldukları sözlerin daha orijinal bir versiyonuna ulaşmayı hedefliyoruz.⁶⁶ Ancak bu, Hristiyan teolojisi için derin anlamlara sahip olması gereken bir soruyu ele almak için ilk kez kanonik olmayan bir kaynağın getirildiği anlamına geliyor: İsa gerçekte ne söyledi? Pek çok kişinin sapkınlık olarak değerlendirdiği bir metnin bu seçkin kulübe girmesine herkes izin vermiyor. Ancak tarihsel dürüstlük ve yöntemin bütünlüğü, Thomas İncili'ni tartışmanın dışında tutmayı zorlaştırdı ve nesnellik için çabalayan bir araştırma alanında süregelen bazı önyargıların maskesini düşürdü. Thomas'ın İncili bazı bireysel sözlerin gelişimini daha iyi anlamamıza yardımcı oldu, peki ya bir bütün olarak gelenek? Tüm bu küçük bulguları bir araya getirdiğimizde ortaya herhangi bir model çıkıyor mu? Bu, Thomas'ın son dönemdeki İsa tartışmasını etkilemek için kullandığı üçüncü yoldur. İsa'nın Thomas'taki sözleri sinoptik karşılıklarıyla karşılaştırıldığında, geleneğin sinoptik yönünden ayırt edici iki şey göze çarpmaktadır: 1) İsa'nın acı çekmesi ve ölümüyle ilgili endişe; ve 2) kıyametvari bir dünya görüşünün varsayımı. Bunlardan özellikle ikincisinin, tarihsel İsa'ya ilişkin araştırmanın en son aşamasında oldukça önemli olduğu kanıtlanmıştır. Neredeyse bir yüzyıl boyunca çoğu bilim adamı, İsa'nın, bildiği haliyle dünyanın sonunun gelmek üzere olduğuna inanan, kıyametle ilgili bir peygamber olduğu görüşünü benimsedi. Bu görüş elbette İsa'nın tam da böyle bir figür olarak görüldüğü sinoptik İncillerden gelmektedir. Yuhanna İncili'nde o kadar da kıyametvari bir figür olmaması, Yuhanna'nın tuhafılığına ve daha orijinal sinoptik gelenekten uzaklığına bağlanmıştır. Daha sonra, sinoptik İncillerle düzinelerce benzerliği olan, ancak karakteristik kıyamet eğilimi olmayan Thomas İncili ortaya çıktı. Bu yokluk, İsa geleneğinin daha önce beklenmeyen yönlerde hareket etme potansiyelini göstermenin yanı sıra,

--- SAYFA 81 ---

66 Thom'un İncili'ni Bugün Thomas'ın kıyamet eğilimi olarak anlamak, İsa'nın kendisinin bu kıyamet dünya görüşünü paylaşıp paylaşmadığı sorusunu gündeme getirdi. Belki de İsa'yı Vaftizci Yahya'dan ayıran şey, kıyametçilikten bu uzaklaşmaydı. Albert Schweitzer'in neredeyse bir asır önce onu bu şekilde sunmasından bu yana pek çok kişinin onu hayal ettiği gibi İsa, kıyamet peygamberi olmayabilir mi?67 Bu yeni tartışmalar, Thomas'ın İncili'nden daha fazlasını içeriyor, ancak Thomas, İsa'nın zorunlu olarak tarihsel olduğu yönündeki sinoptik görüşün sorgulanmasında önemli bir rol oynadı ve onu farklı şekillerde görmek için yeni olasılıklar açtı. 50 yıl sonra Thomas İncili'nin incelenmesinde büyük ilerlemeler kaydedildi68 ancak Thomas ve Thomas Hristiyanlığı hakkında hâlâ anlamadığımız çok şey var. Ve Hristiyan kökenlerini ve hatta İsa'nın kendisini anlamamız açısından Thomas'ın tam önemi hakkında söylenecek hâlâ çok şey var. Ancak biz bu cildi yayınladıkça, bu etkileyici metne olan ilginin özellikle genç akademisyenler arasında artmaya devam ettiğini görüyoruz. Berlin Kıpti Gnostik Araştırmalar Çalışma Grubu'nun çalışmasının bu formatta sunulmasının, bu araştırmayı teşvik etmeye ve ilerletmeye hizmet edeceği ve dolayısıyla bu eski müjdenin ortaya çıkmasına katkıda bulunacağı umulmaktadır.

--- SAYFA 82 ---

3. BÖLÜM Nag Hammadi Kütüphanesi'nin Hikayesi 1 James M. Robinson Burada Nag Hammadi Kodekslerinin 50 yıl önce keşfedilmesinin önemini, Nag Hammadi Kodekslerinin Yeni Ahit bilimi disiplini için ne anlama geldiği açısından tartışmayı öneriyorum. Bu önem Gnostisizm ve Yeni Ahit gibi spesifik konularla sınırlı değildir. Buradaki odak nokta daha ziyade bilgi sosyolojisi açısından: Bu önemli el yazması keşfi ve bunun geçtiğimiz yarım yüzyıl boyunca ele alınma şekli İncil Araştırmaları'nın bir disiplini olarak şekillenmesini nasıl etkiledi? Nag Hammadi Kütüphanesinin Keşfi Nag Hammadi Kodeksleri 1945'in sonlarına doğru keşfedildi, ancak bu tarihin nasıl belirlendiği başlı başına bir destan niteliğindedir ve bu nedenle sadece bölgeye, katılımcılara ve keşfin gerçekte nasıl gerçekleştiğine dair bir fikir vermek için biraz ayrıntılı olarak anlatılabilir. Başlangıçta keşifle ilgili tek bilgi kaynağı olan genç Fransız yüksek lisans öğrencisi ve maceracı Jean Doresse, keşfi çeşitli şekillerde ve hiçbir açıklama yapmadan 1946'nın başlangıcına,2 sonra genel olarak 1946'ya,3 sonra 1945'e,4 sonra 19475'e ve hatta 1948'e tarihlendirmişti. Bu nedenle, keşfin zamanı, yeri, katılımcıları ve ayrıntıları hakkında daha kesin bilgiler bulmaya çalıştım.

--- SAYFA 83 ---

68 Nag Hammadi Kütüphanesinin Hikayesi Başlamak için en bariz yer, görünüşe göre hiç başvurulmamış: Kahire'deki Kıpti Müzesi'nin Satın Alma Kayıtları. Burada ilk kodeks olan Kodeks III'ü 4 Ekim 1946'da Kıpti Müzesi'ne 250 sterline satan kişinin adı ismen listeleniyor: Rāghib Andarāwus “al-Qiss” Abd al-Sayyid. Eylül 1975'te emekliyken Yukarı Mısır'daki Qinaa kasabasında onun izini sürdüm ve o bana, bizzat kaşif olan Muḥammad Ālī el-Sammān'ın yardımıyla Nil Nehri'nin karşısındaki Nag Hammadi'den el-Kasr mezrasında tüm hikayeyi çözmemi mümkün kılacak bilgiler verdi. Köylü bir köylü olan Muḥammad Ālī, keşfin üzerinden bu kadar yıl geçtikten sonra bir takvim tarihi belirleyemedi, ancak bu, o zamanlar kendisi için çok daha önemli olan iki şeyle ilişkilendirilmişti: yerel şeker kamışı hasadı bittiğinde ve kısa kış boyunca arazi nadasa bırakıldığında, tarlalara gübre görevi gören uçurumun dibindeki yumuşak toprağı düzenli olarak kazardı. Keşfi yaptığı 6 Ocak olan Kıpti Noelinden sadece birkaç hafta önce gübre kazdığını hatırladı. Bu, keşfin Aralık ayında olduğunu gösteriyor. Yıla gelince, yine o dönemde kendisi için daha önemli olan terimlerle konuşabildi: babasının kan davası nedeniyle öldürülmesi. Muhammed Ālī'nin bu trajediyle ilgili anısı şöyleydi: Almanya'dan ithal edilen değerli sulama makinelerinin gece bekçisi olan babası, bir gece yakınlardaki Hāmra Dūm köyünden -Muhammed Ālī'nin kendi köyü el-Kasr ile devam eden kan davası olan bir köy) bir yağmacıyı öldürmüştü. Ertesi gün, Muḥammad Ālī'nin babası, sadece yirmi dört saat önce Hāmra Dūm'lu adamı öldürdüğü yerde yatarken başından vurulmuş halde bulunduğu bu cinayetin intikamı alındı. Muhammed Ālī'nin annesi, kendisinin yanında, yedi oğluna, bir intikam fırsatı ortaya çıktığında hazır olmaları için kazmalarını keskin tutmalarını söyledi.

--- SAYFA 84 ---

Muhammed Âlî', bunu yapan adamı öldürerek babasının ölümünün intikamını alma fırsatının gelmesinden önce yarım yıl kadar beklemek zorunda kaldığı için pişman oldu. İntikam anısı şöyleydi: Birisi evine koşup, aileye, katil Ahmed İsmâ'il'in günün sıcağında yakındaki bir toprak yolda, yanında bir sürahi yerel ürün olan şeker kamışı pekmeziyle uyduğunu haber verdi. Oğullar kazmalarını kaptılar, talihsiz kişinin kaçmasına fırsat vermeden üzerine saldırdılar, onu parçalara ayırdılar, kalbini kesip açtılar ve onu aralarında paylaşırıp çiğ yediler; bu, kanlı intikamın nihai eylemiydi. Ancak bu yeni kurban, el-Qaşr'la uzun süredir devam eden kan davası içinde olan karşı köy olan Hāmra Dūm'dandı. Hāmra Dūm, keşfin yapıldığı uçurumun dibinde yattığı için o bölgenin mülkiyetini üstlendi. Dolayısıyla Muhammed Âlî'nin intikam eylemi, babasının ölümünün intikamını almadan bir ay önce gerçekleşen keşif bölgesine artık dönmeye cesaret edemeyeceği anlamına geliyordu. Bu nedenle, eğer babanın ölüm tarihi belirlenebilseydi, yaklaşık yarım yıl sonra keşfin tarihi de hesaplanabilirdi. Nag Hammadi Emlak Vergi Dairesi bir Ölüm Kaydı tutuyor. Tanıdığım bir Kıpti orada çalışıyordu ve ölüm nedenini "bilinmiyor" ve tarihi de 7 Mayıs 1945 olarak vererek girişi bulmayı başardı. Eğer intikam yarım yıl kadar sonra, keşiften yaklaşık bir ay sonraysa, keşif Kasım veya Aralık 1945'te olmuş olmalıydı. Kan davasının hikayesi, Muhammed Âlî'nin neden bana uçuruma kadar eşlik etmeyeceğini açıklaması sırasında ortaya çıkmıştı. keşif sitesi. Bu yüzden Hāmra Dūm'a kendim gitmem, Muhammed Âlî'nin katlettiği Ahmed İsmâ'il'in oğlunu bulmam ve onun güvencesini almam gerekiyordu ki, o, uzun zamandan beri Muhammed Âlî'nin ailesinden oluşan bir cenaze kortejini vurarak Muhammed Âlî'yi yaralamış ve kabilesinden bir kısmını öldürmüştü.

--- SAYFA 85 ---

70 Nag Hammadi Kütüphanesinin Hikayesi Skor belirlendi. Bu nedenle uçurumun dibine geri dönerse Muhammed Âlî'ye saldırıyı onurlu hissetmeyecekti. Bu müjdeli haberi Muhammed Âlî'ye götürdüm, o da gömleğini açtı, bana göğsündeki yara izini gösterdi, vurulduğunu ama öldürülmediğini övdü, ancak bir daha Ahmed İsmâ'il'i görürse onu hemen oracıkta öldüreceğini vurguladı. Bu övünge korkusuzluk gösterisinin bir sonucu olarak, Ramazan'da akşam karanlığında, tüm Müslümanların gündüzleri oruç tuttuktan sonra karnını doyurdukları bir zamanda, ben köye bakan "kurşunlar" tarafında, o da uçurumun daha güvenli tarafında otururken, bir devlet cipiyle benim kıyafetlerime kamufle olarak uçuruma gitmeye ikna edildi. Elbette bu, keşif hikayesinin yalnızca başlangıcıydı. Kodekslerin artık uçurumun dibinden Mısırlı yetkililerin eline geçmesi gerekiyordu. Ama bu basit bir mesele değildi. Olay şöyle oldu: Muhammed Âlî ilk başta (kavanozun ağzına zift ilıştırılmış bir kase ile kapatılmış) kavanozun içinde bir cin var diye açmaya korkmuştu. Ama sonra içinde altın olabileceği aklına geldi. Bu ona onu kazmasıyla kırarak kadar cesaret verdi. Havadar, altın renkli bir cin olduğunu düşündüğü şey havaya uçtu, ama ben sadece papirüs parçaları olduğundan şüpheleniyorum. Kavanozda yalnızca değersiz eski kitaplar bulunduğunu görünce çok hayal kırıklığına uğradı. Bunlardan bazılarını orada bulunan diğer deve sürücülerinin arasında paylaşmak için yırttı; bu da, yüzyıllar boyunca yaşanan kademeli bozulmadan beklenebilecek modele uymayan hasar ve kayıpların bir kısmını açıklıyor. Diğer deve sürücülerini, şüphesiz Muhammed Âlî'den korktukları için, samimiyetsiz paylaşma teklifini reddettikleri için, hepsini bir araya yığdı, başının etrafındaki sarığı açtı, kodeksleri içine koydu ve omzuna astı. Devesini çözdü, evine döndü ve çöpü, hayvanların ve onların bulunduğu kapalı avluya attı.

--- SAYFA 86 ---

Nag Ha mma di Kütüphanesinin Hikayesi 71 yem saklandı. Annesi bana, aslında bir kısmını samanla birlikte açık havadaki kil fırında çıra olarak yaktığını doğruladı. Aile önce kitapları bir Mısır Poundu'na satmaya çalıştı ama kimse satın almayı teklif etmedi. Bazıları sigara veya portakal karşılığında takas edildi. Bir Kıpti, Muhammed Âlî'ye bunların kilisenin kitapları olduğunu söyledi; bu da muhtemelen Kıpti'nin, bunların Arapça yazılmadığını bilecek kadar Kıpti alfabesini tanıdığı anlamına geliyordu. Polis, kanlı intikam cinayetine dair suçlayıcı kanıtlar bulmak için Muhammed Âlî'nin evini defalarca aradığından, İngilizlerin Müslüman polisine, Kıptiler ile Müslümanlar arasında olayları kışkırtma korkusuyla Kıptilere çok fazla baskı yapmamaları gerektiğini açıkça belirttiği için evinin aranmayacağını bilen bir Kıpti papazına bir kitap - Codex III - emanet etti. Rahip bu el yazmasını, el-Kasr'da ders verdiği gün haftada bir kez rahibin evinde geceleyen, dar görüşlü Kıpti okullarında (Başkan Nasır'dan önce bölgedeki tek okullardı) Tarih ve İngilizce turları yapan kayınbiraderine verdi. Bu dar görüşlü okul öğretmeni Râghib Andarâwus "el-Qiss" Âbd al-Sayyid'di. Kahire'deki Kıpti Müzesi'nde bulduğum adın orada Kodeks III'ün satıcısı olarak listelendiğini hatırlarsınız! 1946 yazının sonunda Codex III'ü satmak üzere Kahire'ye götürmüştü. Ancak değerini öğrenmek için bunu eğitilmiş bir Kıpti olan Georgy "Bei" Sobhy'ye gösterdiğinde, dehşet içinde yetkililere teslim oldu. Nihayet kitabını Kıpti Müzesi'ne satmasına izin verildiği için (300 £ karşılığında, Müzeye verilen 50 £'luk bir "hediye" düşülmüştür) ve hapse atılmadan evine dönmesine izin verildiği için kendini şanslı hissetti. O dönemde Kahire'nin önde gelen antika satıcılarından biri olan Kıbrıslı Phocion J. Tano(lar), Kahire yakınlarındaki Gize'de çalışan el-Kasrlı köylüler tarafından bir el yazması olduğu konusunda uyarıldı.

--- SAYFA 87 ---

72 Nag Ha mma di Kütüphanesi'nin Hikayesi Memleketlerinin yakınında bir keşif. Devam eden iş anlaşmaları olduğu Qinä'nın eyalet satıcısı Zekî Bastâ'yı araştırması için uyardı ve o da el-Kasr'daki, orada tek gözlü bir kanun kaçağı olarak kötü şöhrete sahip olan temsilcisi Bahîj Âlî'yi uyardı. Bahîj Âlî aslında çok düşük bir ücret karşılığında iki kodeks aldı ve Zakî Bastâ ile birlikte bunları satmak için Kahire'ye götürdü. Strasbourg Üniversitesi'nden Prof. Jacques Schwartz, Kahire'deki Institut français d'archéologique orientale'de yüksek lisans öğrencisiyken, Shepherds Hotel'deki M.A. Mansour antika dükkanından bazı el yazmalarını görmek için nasıl bir telefon aldığını anlattı; bunların açıklamaları Kodeks II ve VII olarak tanımlanmasını mümkün kılıyor. Ziyaretine ilişkin raporu, kitaplara bakmak için gelen ancak satın almayan iki "yabancıyı" (Enstitü Müdürü Charles Kuentz eşliğinde Schwartz) dükkanın arka tarafından gözlemleyen Zakî Bastâ'nın raporuyla örtüşüyor. Dolayısıyla Zakî Bastâ ve Bahîj Âlî onları Tano'ya sattı. El-Qaşr'a döndüğümüzde. Bahîj Âlî, Muhammed Âlî'nin ailesinde kalan her şeyi derhal satın aldı ve onları Kahire'de Tano'ya sattı. Ama bu sefer yalnız gitti, çünkü açıkladığı gibi artık yolu biliyordu - yani Bahîj Âlî'nin bu sefer karı bölmek istemediğini acı bir şekilde yorumlayan Zekî Bastâ'yı dışarıda bıraktı. Bunun yerine Bahîj Âlî, satıştan elde edilen bölünmez kârla bir çiftlik satın alabilirdi; bu apaçık bir zenginlik gösterisiydi ve Muhammed Âlî onu asla affetmedi. Böylece kodekslerin çoğu, sonuçta onları devletin Eski Eserler Dairesi'ne emanet etmesi yönünde baskı gören Tano tarafından ele geçirildi. Ancak Kral Faruk'tan Başkan Nasır'a geçiş, bunların eninde sonunda kamulaştırılıp Kıpti Müzesi'ne bırakılması anlamına geliyordu. Tano'nun uzun süren ama sonuçta başarısız olan yasal işlemleri

--- SAYFA 88 ---

Bunların geri kazanılması, 1950'lerin ilk yarısı boyunca kodekslerin büyük bir kısmına erişilemez hale getirdi. Nag Hammadi Yazmalarının Tekelleştirilmesi Nag Hammadi Yazmalarından materyal yayınlamaya yönelik ilk planlar Fransız bilim adamları tarafından üstlenildi. Kıpti Müzesi Müdürü Togo Mina, Jean ve Marianne Doresse'nin Paris'teki sınıf arkadaşıydı ve aslında Jean ile evlenmeden önce Marianne'e evlenme teklif etmişti (başarısız olmuştu). 1947 sonbaharında Kahire'ye yaptıkları ilk ziyaretlerinde onları Kıpti Müzesi'nde karşıladı, onlara gururla Codex III'ü gösterdi ve onu Doresse ile birlikte yayınlamayı teklif etti (gerçi Mina bunu 5 Aralık 1946'da François Daumas'a da göstermiş ve onunla birlikte yayınlamayı teklif etmişti). Mina ayrıca Doresse'yi Kahire'de Albert Eid'e ait bir antika dükkanına götürdü ve daha sonra Mısır'dan kaçırılan ve satmak amacıyla Ann Arbor, Michigan'a götürülen benzer bir kodeksin (Codex I) yaklaşık 40 yaprağını gördü. Sonunda, Zürih'teki Jung Enstitüsü tarafından, Amerikalı bir göçmen olan George H. (Tony) Page'in katkılarıyla 8.000 dolara satın alındı ve bu nedenle Jung Kodeksi olarak biliniyor.8 Kıpti Müzesi'nin Fransız eğitilmiş Müdürü Togo Mina, 1949'da vaktinden önce öldüğünde, yerine Alman eğitilmiş Pahor Labib geçti. Daha sonra 1952'deki Mısır devrimi, Mina'nın Paris'te yanında eğitim gördüğü Services des Antiquités'in Fransız Direktörü Abbé Etienne Drioton'un ihraç edilmesine yol açtı. Son olarak 1956'daki Süveyş Krizi, Fransa ile Mısır arasındaki diplomatik ilişkilerin tamamen kopmasına neden oldu. Fransızların çabalarının karşılığını gösterebilecekleri tek şey, Doresse'nin profesörü Henri-Charles Puech'in (şüphesiz akademik olarak Doresse'i Komite'den çıkarmış olan) hakimiyetindeki bir Uluslararası Komite idi.

--- SAYFA 89 ---

74 Nag Hammadi Kütüphanesinin Hikayesi niteliksizdir ve artık ihtiyaç duyulmamaktadır). Komite, Süveyş krizinden hemen önce Kahire'de toplanmıştı ama Thomas Incili'nin yayın haklarını kendisine vermekten başka bir şey başaramadı. Bu toplantının resmi tutanakları hiçbir zaman Komite üyelerinin erişimine sunulmadı ve dolayısıyla hiçbir yayın hakkı fiilen belgelenmedi. Komite hiçbir zaman yeniden toplanmadı. Süveyş Krizi'nde taviz verilmeyen eski Doğu Almanya'dan gelen Kıptiloglar 1958'de Kahire'yi ziyaret etmeye başladıklarında, Kıpti Müzesi'nin yeni müdürü Pahor Labib tarafından karşılandılar ve onlara yayın seçme hakkı verdi. Daha sonra Batı Almanya'ya sığındılar! Martin Krause ve Pahor Labib, Apocryphon of John'un üç kopyasını 1963'te yayınlarken, Alexander Böhlig ve Labib 1962'de On the Origin of the World'ü¹⁰ ve Codex V'in dört Kıyametini 1963'te yayınladılar.¹¹ Halen Doğu Almanya'da bulunan meslektaşları Hans-Martin Schenke ve Peter Nagel ve tabii ki orijinal Fransız ekibi de dahil olmak üzere diğer ülkelerden gelen tüm Kıptiloglar bu çalışmanın dışında tutuldu. yayın hakları.¹² Bu arada Fransızlar karşı saldırıya geçti: 1961'de projeyi uluslararası hale getirmek için Paris merkezli UNESCO'ya başvurdular. UNESCO yetkilileri, elbette Fransız olan bilimsel danışmanlarının önerisi üzerine, tüm materyalin fotoğrafını çekmeyi, Paris'e getirmeyi (sonuçta UNESCO'nun bulunduğu yerd) ve 1962'de bir Uluslararası Komite toplayıp 1964'ün sonuna kadar yayınlamayı teklif etti. Ancak çok geçmeden Kıpti Müzesi'nin, Krause'nin yardımıyla, yayınlanmamış çekülleri zaten Krause ve Böhlig'e devrettiği anlaşıldı. Pahor Labib (Başkan), Martin Krause ve Michel Malinine'den oluşan bir ön komite Kahire'de toplandı ve 4 Kasım 1961'de Krause'nin envanterine dayanan bir rapor sundu ve UNESCO'nun kırk sekiz risaleden yalnızca yirmi üçünü tahsis etme yetkisine sahip olmasını önerdi.

--- SAYFA 90 ---

Diğerlerinin zaten görevlendirildiği, basında yer aldığı ya da zaten ortaya çıktığı. Daha önce yayınlanmış olarak listelenenler I,313 (1956'da yayınlandı); II,1 III,1, IV,1 (aslında Krause ve Labib tarafından yalnızca 1963'te yayınlandı); II,2 (1959'da yayınlandı); II,5 (aslında Böhlig ve Labib tarafından 1962'de yayımlanmıştır); ve II, 6-7 (aslında Krause ve Labib tarafından 1972'de yayınlandı). Düzenlenmemiş iki makale, Pahor Labib tarafından 1956'da 14 yayınlanan çok mütevazı miktardaki faks yoluyla zaten kamu malıydı ve Batı Almanya dışındaki bilim dünyasına atanmış olarak listelenmişti: II,3 İngiltere'den J.Martin Plumley'e ve II,4 Amerikalı Kendrick Grobel'e (görünüşe göre bu görevden hiç haberdar edilmemişti). İlgili UNESCO yetkilisi, Puech ve Antoine Guillaumont ile görüştüktan sonra şu soruyu sordu: "Bu bana çok ciddi görünüyor; eğer incelemelerin büyük bir kısmı ve belki de en zenginleri zaten yayınlanma aşamasındaysa, bir Uluslararası Yayın Komitesi'nin oluşturulması gerçekten haklı mıdır?" UNESCO'nun bilgilendirilmiş bir değerlendirmeye yönelik takip talebine yanıt olarak Guillaumont 4 Aralık 1961'de şunları yazdı: Bu raporu okumanın beni biraz şaşırttığını ve Nag Hammadi'nin metinlerinin yayınlanması için öngörülen Komite ile ilgili önceki yazışmalarımızda varsayıldığından çok farklı bir durumu bana ortaya çıkardığını kabul ediyorum... Ayrıca, halihazırda yayınlanmış olarak sunulan veya önceden belirlenmiş kişiler tarafından yayınlanacak olan incelemelerin şüphesiz en çok ilgi çeken ve konuya katkı sağlayanlar olduğunu not ediyorum. Nag Hammadi'nin olağanüstü önemini keşfetmesi. Yalnızca Komite tarafından dağıtılmak üzere en az ilgi gösterenler ve kötü durumları ya da parçalı durumları göz önüne alındığında yayınlanması özellikle nankör olacak olanlar kaldı.

--- SAYFA 91 ---

76 Nag Hammadi Kütüphanesinin Öyküsü UNESCO Genel Müdürünün geçen 4 Temmuz'da bana gönderdiği davet üzerine, hedefi Nag Hammadi metinlerinin tamamının yayınlanması olan bir Komitenin parçası olmayı memnuniyetle kabul ettim; ayrıca bu Komitenin ilk toplantısında yayın planını hazırlamak ve işi yetkili uzmanlar arasında paylaşmak görevine sahip olacağı belirtildi. Bana öyle geliyor ki, raporda tanımlanan koşullar altında, Komite bundan böyle Nag Hammadi metinlerinin büyük ve en önemli kısmı açısından bu temel önceki görevden mahrumdur. Eğer rolü, otoritesi olmadan organize edilen ve onun etkili kontrolü dışında gerçekleştirilen bir işi kendi otoritesiyle kapsamakla sınırlıysa, kendi adıma, onun artık herhangi bir varoluş nedeni olmadığını düşünüyorum. UNESCO, fotoğrafçılığını finanse etmeye hazır olduğu faks baskısı ile kendisini sınırlamaya karar verdi. Geriye kalan erikler artık Batı Almanların elinde olduğundan Fransızlar ilgilerini kaybetti. Ne de olsa Fransızlar, tespit ettikleri ilk eriklerin kontrolünü ele geçirirken, Fransa hâlâ tekeldeydi; Thomas Incili (II,2) ve ayrıca Zürih'teki Jung Kodeksi'nin (Kodeks I) kontrolü de elindeydi. Böylece, 1960'ların ortalarında Nag Hammadi Yazmaları, önemli yeni metinlere erişimi ve bunlar üzerinde çalışmayı tekeline alan, biri Fransız, diğeri Batı Alman olmak üzere iki akademik kartelin eline geçmişti. Nag Hammadi Yazmaları Üzerindeki Tekelin Kırılması 1965-66'da Kudüs'teki Amerikan Doğu Araştırmaları Okulu'nda Yıllık Profesör olarak çalıştığım izinli yıl boyunca, Nag Hammadi Yazmaları'nın durumunu öğrenmek için önce Mart 1966'da, sonra da Nisan ayında Nag Hammadi Yazmaları Kongresi'ne giderken Kahire'ye gittim.

--- SAYFA 92 ---

Nag Ha mma di Kütüphanesinin Hikayesi 77 Messina, Sicilya'daki Gnostisizmin Kökenleri. Kahire'de elde edebildiğim yetersiz bilgi, beni Kongre'de bu tür konularda anında otorite haline getirdi! Böylece UNESCO'ya Kongre tarafından onaylanan bir telgraf hazırlamakla görevli bir komiteye atandım ve UNESCO'yu o zamanlar zayıflayan fotoğrafı tamamlamaya çağırdım. Kısa süre sonra Paris'ten geçerken telgrafın alınıp alınmadığını ve gereğinin yapılıp yapılmadığını sordum. Bana son 314 fotoğrafın 6 Haziran 1966'da Paris'e ulaştığı söylendi ve basımın 1968'in sonuna kadar tamamlanacağına dair güvence verildi. Elbette bu iyi haberlerden memnundum, ancak daha alaycı bir şekilde geriye dönüp baktığımda, yayın takviminin beni ofisten çıkarmanın etkili bir yolu olmasa da en iyi ihtimalle bir temenni olduğunu fark ettim. Nisan gezimde Kahire'deki Alman Arkeoloji Enstitüsü bana orada kayıtlı Nag Hammadi fotoğraflarına erişim izni vermişti ve ben de onları kopyalamak için birkaç gün boyunca günde yirmi dört saat çalışmışım. Daha sonra haziran ayında üniversitede misafir ders vermek üzere Almanya'nın Münster kentine geçtim. Bu süreçte bana Martin Krause'dan bazı transkripsiyonlar ödünç verildi ve Almanca dersimden önceki gece bütün gece uyanık kalıp bunları elle kopyladım. Eve döndüğümde, 1967-70 yılları arasında üç yıllığına mütevazı bir NEH bağışı aldım; bu, alışılmışın dışında yollarla erişim sağladığım bu birkaç yayınlanmamış risaleyi tercüme etmek için küçük bir ekip kurmamı mümkün kıldı. Sunacak yayın hakkımız olmadığından, her birine yayınlanmaması gerektiğini belirten bir not damgaladık. Ama bunları teksir makinesiyle geniş çapta dağıttık. Bu üç yıllık hibe dönemi boyunca UNESCO'ya defalarca yazdım, mektuplarım yanıtsız kaldı. Nag Hammadi meselesinden sorumlu yetkili N. Bammate, Paris'teki bir gurme yemek kulübünün üyesiydi, ancak bunun dışında oldukça aktif değildi.

--- SAYFA 93 ---

78 Nag Ha mma di Kütüphanesinin Hikayesi Amirine şikayette bulunduğumda, sözlü kültürden (Afganistan) geldiği için mektuplara cevap vermediği söylendi. Ocak 1968'de Bammate'e şahsen olayların nerede olduğunu sormak için Paris'e döndüm; örneğin, parçaların fotoğraflanmadan önce belirlenip yapraklara yerleştirilip yerleştirilmediği, UNESCO fotoğraflarının, materyali herkesin erişimine açık bir şekilde kamuya açık hale getirecek bir faks baskısı için kullanılmasının bir ön koşuludur. Soruma cevap bulmak için fotoğrafları karıştırmak yerine, onları kendim inceleyebileceğimi ve parçaların durumu hakkında kendisine bir rapor yazabileceğimi söyledi. Hatta bu amaçla hafta sonu boş olan bir UNESCO ofisini kullanmama bile izin verdi. Parlak baskıların yaklaşık yarısını, diğer yarısının da negatiflerini benim için hazırlamıştı - şüphesiz bu yüzden tam bir dosyayla kaçamazdım. Cumartesi sabahı, Paris'in bir banliyösünde hafta sonu boyunca çalışmaya istekli bir fotoğraf dükkanı buldum ve bana zamanında parlak baskı büyütmeleri için yaklaşık 600 negatif verdim ve negatifleri Pazar akşamına kadar teslim aldım. Bu arada UNESCO ofisinde, parlak baskıları teker teker tripodumun altına koydum ve basit turist fotoğraf makinemle tıklattım. Pazartesi sabahı bana ödünç verdiği negatifleri ve baskıları Bammate'ye iade ettim. Ben de Kopenhag'a uçtum ve Søren Giversen'in daha önce Kahire'de hazırladığı, ancak Labib'in Fransızların almasını istemediği gerekçesiyle başkalarına vermediği Kodeks II, III ve IX mikrofilmlerini aldım. Claremont'a döndüğümde istediğim raporu yazıp UNESCO'ya gönderdim. Artık tüm Nag Hammadi Kodekslerinin fotoğraflarına sahiptim. Amerikan Nag Hammadi Projesi üyeliğimizi sonuçta 38 kişiyi kapsayacak şekilde genişlettik. Tüm Nag Hammadi risalelerini biz tahsis ettik ve taslak transkripsiyonları hazırladık ve

--- SAYFA 94 ---

Nag Hama di Kütüphanesinin Öyküsü 1970 yılına kadar her şeyin 79 çevirisi. Daha sonra transkripsiyonlarımızı ve çevirilerimizi soğukta kalan Nag Hammadi akademisyenlerine geniş çapta dağıttık. Aslında tekeli kıran da buydu. 1969 yılında İngiltere'de Yeni Ahit Çalışmaları Derneği'nin toplantısında, R. McLaughlin Wilson ile bir Nag Hammadi Semineri'ne eş başkanlık yaptım; bu seminere, Sextus'un Yunanca Cümleleri'nin editörlüğünü yapmış olan Oxford'dan Henry Chadwick'i, Frederik Wisse'nin az önce tanımladığı Kodeks XII'deki Kıpti tercümesini tartışması için ve Tübingen'li Böhlig'i Kodeks VII'deki Şem'in Açıklamalarını analiz etmesi için davet ettim. onlara gönderdiğimiz transkripsiyon ve çevirilerin temelini oluşturduk. Böhlig'in kampüslerinde ders verirken tercümanlarımızla birlikte çalışabilmesi ve materyallerimize erişebilmesi için Amerika'da bir konferans turu düzenledik. Böhlig, Wisse'nin Tübingen'e gitmesini ve Böhlig'in 1963'ten bu yana resmi görevini üstlendiği Mısırlıların İncili'nin editörlüğünü onunla birlikte yapmasını mümkün kıldı. Bu bize ilk defa bazı sınırlı yayın hakları verdi. Bu tür karşılıklı destekleyici işbirliği, başından beri prosedürlerimizi karakterize etti. Transkripsiyonlarımızı ve çevirilerimizi Doğu Almanya, Leipzig'den Kurt Rudolph'a gönderdim. Bunların içerikleri hakkındaki raporu, 1969'da biraz naif bir şekilde yayımladı¹⁵, Fransız tekelinin başkanı, Ecole pratique des Hautes Etudes ve Collège de France'dan Henri-Charles Puech'i, fotoğraflarına erişmeme izin verdiği için UNESCO'ya resmi bir protestoda bulunmaya motive etti. Neyse ki UNESCO ona, sorumluluğunun erişimi kısıtlamak değil, üye devletlerin kültürlerini yaymak olduğunu söyledi. Bu yüzden faaliyetlerimi kısıtlamadılar. 1970-71 öğretim yılında Paris'te yaşadım ama Strazburg Üniversitesi'nde Fulbright Profesörü olarak haftada bir kez Strazburg'a gidip geliyordum. Her hafta bir Nag Hammadi meslektaşına şunları verdim:

--- SAYFA 95 ---

80 Nag Hama di Kütüphanesinin Hikâyesi Jacques Ménard, bir risalenin transkripsiyonunu ve çevirisini yaptık ve ertesi hafta bu konuyu onunla özel olarak tartıştık, bir sonraki hafta da tartışmak üzere ona başka bir risale aktardık. Bu sayede ilgilenen tüm akademisyenlerin materyale erişmesini sağladık. Ancak hâlâ yayın haklarımız yoktu. Tüm Nag Hammadi Kodekslerinin Yayınlanması 1970 yılına gelindiğinde keşfin yalnızca üçte biri yayınlanmıştı. Yalnızca beşte birinin İngilizce çevirisi mevcuttu; bunun nedeni şüphesiz İngiliz tekelinin olmamasıydı. Tüm akademik topluluğa tamamen açık olan Nag Hammadi bursunun tarihi aslında ancak 1970'te başladı. Paris'teki ücretli izinli yıllarım (1970-71) sırasında, UNESCO'dan bana ödünç verilen bir ofiste çalıştım. Benim ısrarım üzerine, bir "Nag Hammadi Kodeksleri Uluslararası Komitesi" yalnızca UNESCO tarafından aday gösterilmekle ve Mısır Arap Cumhuriyeti tarafından atanmakla kalmadı, aynı zamanda Aralık 1970'te Kahire'de toplandı. Ben Brill'le faksimile baskıyı yayınlamak için uzun zaman önce anlaştığım için, Komitenin Brill'i (bir Mısır firması yerine) olarak kabul etmesini sağlayabilirsem, Brill Hollandalı fotoğrafçıların Kahire'ye uçuşması ve materyali geri yüklerken fotoğraflaması için bir uçak rezervasyonu yaptırmıştı. yayıncı. Kahire toplantısının açılış gününün gösterişli ve törensel ortamında, gündemin büyük kısmının harekete geçmesini ve Brill'e bir telgraf çekilmesini ayarladım. Brill'in uçak rezervasyonu ertesi gün için olduğundan ve Noel turizmi nedeniyle sonraki uçuşlarda uçakta yer kalmadığından bu zamanlama çok önemliydi. Resmi toplantı bittikten sonra, bir kopya basımının mümkün olabilmesi için, parçalı yaprakların yeniden bir araya getirilmesi amacıyla Teknik Alt Komite'nin Kahire'de kalmasını önerdim. Teknik Alt Komite üyeliğine uzun süredir aday olan kişileri aday gösterdim.

--- SAYFA 96 ---

O zamandan bu yana materyale erişimimiz vardı ve dolayısıyla en azından fotoğraflarla çalışma konusunda biraz deneyimimiz vardı: Alman delege Martin Krause, İsviçre delegesi Rodolphe Kasser, Danimarka delegesi Søren Giversen ve ben, Amerikalı delege ve UNESCO Komitesi Daimi Sekreteri. Yaklaşık on gün ve Ocak ayında da iki hafta çalıştık; çıkış noktamız olarak Amerikan ekibinin hazırladığı teksir baskı ve tercümelerden yola çıktık. Yalnızca her günün yeniden bir araya getirilen yaprakların sonuçları değil, aslında tüm Nag Hammadi materyalleri Brill fotoğrafçısı tarafından fotoğraflandı, böylece fotoğraf dosyalarının tamamı 1971'de Leiden ve Claremont'a geldi. Ancak parçaları yerleştirme ve her kodeksteki yaprak dizisini oluşturma işi tamamlanmaktan çok uzaktı. UNESCO'nun gezi masraflarını karşıladığı sürece, yılda bir kez bir veya iki haftalığına Kahire'ye dönüyorduk, ancak pek çok parça hâlâ yerinden çıkmamıştı. Daha sonra öğrencilerimden ikisi Charles W. Hedrick ve Stephen L. Emmel'i 1974-75'te bir dönemliğine Kahire'ye götürdüm ve koruma projesi gerçekten tamamlanana kadar son parça yerleştirmelerini yürütmek üzere Emmel'i iki yıl daha orada bıraktım. Antik Çağ ve Hristiyanlık Enstitüsü, o dönemde Kahire'deki yaşam masrafları için Emmel'e ayda 100 dolar ödedi. Nag Hammadi Yazmalarının Tıpkıbasımı, Kahire'de papirüslere ilk kez erişmemizden bir buçuk yıldan az bir süre sonra, Codex VI'nın ortaya çıkmasıyla 1972 Baharında yayınlanmaya başladı. On üç kodeksin sonuncusunun, Kodeks I ve Kodeks IX ve X'u içeren iki ciltlik Faks Baskısı, 1977'de gerçekleşti; bu, Aralık ayında San Francisco'daki Amerikan Din Akademisi ve İncil Edebiyatları Derneği'nin (AAR/SBL) ortak Yıllık Toplantısında genel kurul konuşmasında duyurulmasıyla gerçekleşti.

--- SAYFA 97 ---

82 Nag Hammadi Kütüphanesinin Hikâyesi Bu son teslim tarihine yetişmek için çok sıkı bir programımız vardı: son parça Emmel tarafından 2 Eylül'de Kahire'ye yerleştirilmişti. Bu yerleştirme, ilgili kodeksin kritik baskısı için cilt editörümüz Birger A. Pearson'dan 30 Eylül'de onay damgasını aldı. Yerleştirmemiz daha sonra Frederik Wisse'ye (Böhlig'in yardımıyla, ona da telefon ettik) telefon edildi. faks baskısının Stuttgart'taki basım firmasıyla yakın çalışmak üzere Tübingen'de görevlendirildi). Doğru yaprağın fotoğrafına yeni parçanın bir fotoğrafını ekledi ve bu daha sonra, Brill Direktörü W.C. tarafından Aralık ayında ciltlenip AAR/SBL kongresine elle taşınmak üzere Leiden'e zamanında iletildi. Wieder, Jr. Bu, Kahire'de orijinalere erişim sağlandıktan sekiz yıl sonra on üç kodeksin tamamının kamuya açıklandığı anlamına geliyordu. Bu nedenle eş zamanlı olarak Aralık 1977'de önceden hazırladığımız İngilizce çevirimiz The Nag Hammadi Library'yi 16 İngilizce olarak yayınladık. O tarihten bu yana üç baskısı çıktı ve 100.000'den fazla kopya sattı. Bu arada, her risalenin girişini, ardından transkripsiyonları, çevirileri, notları ve indeksleri içeren on dört ciltlik eleştirel baskımız, 1975 yılında Alexander Böhlig ve Frederik Wisse tarafından yazılan Mısırlıların İncili ile yayınlanmaya başlamıştı. 17 Son iki cilt, Frederik Wisse ve Michael Waldstein tarafından yazılan The Apocryphon of John ve Birger A. Pearson tarafından düzenlenen Codex VII,19 1995'te çıktı. Çeviri ekibimizin çoğu, tıpkıbasım baskısı için parçalar yerleştirmek üzere her yıl benimle birlikte Kahire'ye giden ve aynı zamanda eleştirel baskımızı hazırlayan aynı Amerikalılardan oluşuyordu. Yaklaşık o sıralarda oluşturulan SBL'nin Nag Hammadi Bölümünde öne çıkmaya devam ediyorlar ve şu anda başkanlığını John D. Turner'ın yaptığı (şimdi Nag Hammadi ve Gnostisizm olarak adlandırılıyor) hala devam ediyorlar. İki kişi Antik Çağ ve Hristiyanlık Enstitüsü'nde Proje Direktörü oldu, Birger

--- SAYFA 98 ---

Nag Hammadi Kütüphanesinin Hikayesi 83 A. Pearson ve Marvin W. Meyer, Nag Hammadi deneyimimizden doğan projeleri yönetiyorlar. Bazıları yakın zamanda yeniden düzenlenen Brill monografi serisi Nag Hammadi and Manichaean Studies'in üyeleridir; orijinal Yayın Kurulu'nda yalnızca küçük bir Amerikalı azınlık vardı (Hans Jonas, George MacRae, Frederik Wisse ve ben), ancak yeniden düzenlenen kurulda artık çoğunluğa sahip (Harold W. Attridge, Ron Cameron, Stephen L. Emmel, Charles W. Hedrick, Howard M. Jackson, Douglas M. Parrott, Birger A. Pearson ve kendim). Böylece bu ekip, Amerikan bilimine Kiptoloji ve Gnostisizm alanında daha önce hiç olmadığı kadar uluslararası bir önem kazandıracak şekilde olgunlaştı. Orijinal taslak transkripsiyonlarımızın ve çevirilerimizin 1970-71 yıllarında Strasbourg'da Jacques Ménard'a verilen kopyaları, Kanada'nın Quebec kentindeki Université de Laval'da, Paul-Hubert Poirier tarafından yönetilen, La bibliothèque copte de Nag Hammadi'nin Fransız-Kanada eleştirel baskısını düzenleme motivasyonu oldu. 1977'de Leuven'deki Peeters'ta yayınlanmaya başladı ve çok ciltli baskısını on yılın sonundan önce tamamlamayı vaat ediyor. Hans-Martin Schenke liderliğindeki Berliner Arbeitskreis für koptisch-gnostische Schriften, Kurt Rudolph'a verdiğim deşifre ve çevirileri ödünç alarak fotoğraflarını çekti ve bunu kendi çeviri faaliyetleri için kaynak materyal olarak kullandı. Zira, 1958 gibi erken bir tarihte, Pahor Labib'in 1956'da Mısır'da yayınladığı az miktardaki tıpkıbasımların içinde zaten mevcut olan birkaç risalenin tercümelerini Theologische Literaturzeitung20'da yayınlamaya başlamışlardı. Artık tüm materyal ellerinde olduğundan, bunların temposu önemli ölçüde arttı ve çevirileri, tezler yayınlandıkça yorumlarla birlikte eleştirel baskılar takip etti. Bu Berlin grubu, şu anda Claremont'tan Quebec'e ve Berlin'e kadar üç merkeze dağılmış olsa da,

--- SAYFA 99 ---

84 Nag Hammadi Kütüphanesinin Hikâyesi şu anda Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte serisinde Koptisch-gnostische Schriften alt serisinin 2. ve 3. ciltleri olarak yayınlanacak tam ve eksiksiz bir Almanca çeviri üzerinde çalışıyor. Başlangıçta Batı Avrupa'nın, yani Fransa ve Batı Almanya'nın tekelinde olan ve Danimarka, Hollanda ve İsviçre'nin destekleyici rol oynadığı bir el yazması keşfinin artık Batı Avrupa'nın hakimiyetinde olmaması, bilgi sosyolojisi açısından kültürel-politik bir öneme sahiptir. Bunun yerine, dışarıdakiler kendi aralarında rekabet etmek yerine, kapsamlı ve kesin baskıları İngilizce olarak, İngiltere'de değil, Amerika'da, Fransızca, Fransa'da değil, Kanada'da ve Almanca olarak, Batı Almanya'da değil, Doğu Almanya'da üretmek için bir araya geldiler. Eskiden bu araştırma alanında düşünülenler, Batı dünyasının dış sınırları böylece birleşik bir işbirliği girişimi haline gelmek üzere bir araya geldi. Üç bilimsel dil alanını temsil eden üç ekip, bugün dünyada Nag Hammadi araştırmasının ana gücü haline gelen şeyde birleşme eğilimindeydi. El Yazması Keşiflerini Ele Almada Yeni Değerler Papirüslere ilk erişim sağlandıktan yalnızca sekiz yıl sonra, Faks Baskısının tamamının yayınlanması, diğer el yazması keşiflerinde tekellerden kaçınmak veya bunların üstesinden gelmek için açık bir standart oluşturdu. Sonuçta biz, sahaya yabancı olsak da, iradenin olduğu yerde bir yolun da olduğunu göstermiştik. İçeridekilerin işaret ettiği imkansızlıkların genellikle kendi kişisel çıkarlarını haklı çıkaracak bahaneler olduğu, eğer gerçekten istenirse kolayca aşılabilecek bahaneler olduğu ortaya çıktı.

--- SAYFA 100 ---

Örneğin, Nag Hammadi tekelinin son parçası, açık erişime ulaştığımız Kahire'de değil, Carl Gustaf Jung'un mirasçılarına ait olan Zürih'teki bir banka kasasında olduğundan, Jung Kodeksi Kodeks i'di. Mirasçılar kitabın sahipleri idi, ancak editör ekibinin transkripsiyon için artık ona ihtiyacı kalmadığında kodeksi Kahire'ye iade etmeyi kabul etmişlerdi. Editörlerin sözcüsü Rodolphe Kasser Teknik Alt Komitemizde yer alıyordu ve eğer geri dönseydi, Kahire'de hâlâ sınırsız erişime sahip olacaktı. But then so could the rest of us! Bu yüzden mirasçıların onu iade etmeye istekli olmadıklarını çünkü onun çok para değerinde olduğunu bildiklerini ileri sürdü. Ancak daha sonra mirasçıların sözcüsü bana, editörler Zürih'te artık ihtiyaç duymadıklarını söylediklerinde Jung ailesinin onu iade etmeye hazır olduğunu söyledi. Hatta editörlere yazıp iade edip edemeyeceğini sormayı bile kabul etti. Bunun üzerine bana, Rodolphe Kasser dışında yanıt veren herkesin (bir posta grevi Fransızların yanıt vermesini engellemiştir) onu iade etmeyi kabul ettiğini bildirdi! Kasser ancak kendi basımlarının son cildini yayıncıya gönderip bunun basım Princeps olacağını garanti ettikten sonra kodeks in Mısır'a iadesini kabul etti.²¹ Nag Hammadi yayın deneyimiyle en bariz karşılaştırma, Ölü Deniz Parşömenlerinin berbat yayın kaydıydı, çünkü her iki keşif de hemen hemen aynı zamanda gerçekleşti ve bu nedenle başından beri çeşitli açılardan karşılaştırıldı. Kutsal Kitap Edebiyatı Derneği'nin Yıllık Toplantısında (o yıl Kansas City'de, ortak editörlüğünü yaptığım²² Ölü Deniz Parşömenlerinin Faks Baskısının yayınlanmasından sadece bir hafta sonra), SBL Başkanı Helmut Koester 25 Kasım'ın son akşamı saat 21.00'de derneği özel olarak adlandırılan bir toplantıya çağırdı. Araştırma ve Yayınlar Komitesi Başkanı, SBL tarafından resmi olarak yeni kabul edilen bir kararı okudu:²³

--- SAYFA 101 ---

86 Nag Hammadi Kütüphanesi'nin Hikâyesi 1. Eski yazılı materyallerin sahibi olan veya bunları kontrol edenlere tavsiye: Eski yazılı materyallerin sahibi veya kontrolü altında olanlar, tüm bilim adamlarının bunlara erişmesine izin vermelidir. Yazılı materyallerin durumu onlara erişimin kısıtlanmasını gerektiriyorsa, tüm bilim adamlarının erişebileceği tıpkıbasım çoğaltma düzenlemeleri yapılmalıdır. Her ne kadar sahipleri veya kontrolü elinde bulunduranlar, herhangi bir antik yazılı materyalin resmi bir baskısını hazırlamak için bir akademisyene veya tercihen bir akademisyenler ekibine yetki vermeyi seçebilseler de, bu tür bir yetki ne diğer bilim adamlarının yazılı materyallere erişimini engellememeli ne de diğer bilim adamlarının yazılı materyallerin kendi çalışmalarını, çevirilerini veya basımlarını yayınlamasını engellememelidir. 2. Özel yetkili basımların getirdiği yükümlülükler: Eski yazılı materyallerin resmi basımları üzerinde çalışma konusunda özel yetki verilen akademisyenler, basımın hızlı bir şekilde yayınlanmasını sağlamak için yazılı materyallerin sahipleri veya kontrolü altında olanlarla işbirliği yapmalı ve yazılı materyallere tüm bilim adamlarının erişimini kolaylaştırmalıdır. Eğer sahipleri veya kontrolü elinde bulunduranlar, özel yetkili editörlere, diğer bilim adamlarının erişemeyeceği ayrıcalıklar veriyorsa, bu ayrıcalıklar hiçbir şekilde bunların yazılı materyallerine veya faks kopyalarına özel erişimi içermemelidir. Ayrıca, sahipleri veya kontrolü elinde bulunduranlar, öngörülen baskının tamamlanması için makul bir son tarih belirlemelidir (özel iznin verilmesinden sonra en fazla beş yıl). Karar okunduğunda, o zamanki Ölü Deniz Parşömenleri projesinin başkanı olan Emanuel Tov ayağa kalktı ve Ölü Deniz Parşömenlerine ücretsiz erişim üzerindeki tüm kısıtlamaların resmi olarak kaldırıldığını duyurdu.²⁴ At alındıktan sonra ahırın kilidini de açabilirsiniz.

--- SAYFA 102 ---

Hepimizin kolektif sorumluluk taşıdığı bu üzücü hikayeden bir ders aldığımızı ve gelecekteki önemli el yazması keşifleri durumunda çok daha aydınlanmış bir politikanın izleneceğini umuyorum ve inanıyorum ve aslında buna inanıyorum.25 Nag Hammadi deneyimi, önemli yeni el yazması keşiflerini ele alma konusundaki ahlaki değiştirmeye yardımcı olarak böyle daha iyi bir geleceğe yönelik olumlu teşvikler sağladığı için bir miktar övgüyü hak ediyor.26 Yeni Ahit Araştırmasının Şekli Üzerine Nag Hammadi Keşfi Burada amacım, Nag Hammadi metinlerinin Yeni Ahit metinlerinin anlaşılmasını etkilediği bir dizi spesifik ayrıntıyı maddeler halinde sıralamak değildir.27 Daha ziyade amacım, Nag Hammadi keşfinin bir sonucu olarak İncil bilimi disiplininin şekline odaklanmayı sürdürmektir. Kırk sekiz Nag Hammadi risalesi, hiçbirinin bestelenmediği Yukarı Mısır yerine, çoğunun oluşturulduğu Filistin veya Suriye'de keşfedilmiş olsalardı ve yalnızca Dördüncü Yüzyılın sonlarında Kıpti çeviri kopyalarında değil, aynı zamanda yazarların Milattan Sonra ilk üç yüzyılda yazdıkları orijinal Yunancada da hayatta kalmış olsalardı, kendilerini İncil bilimine çok daha kolay bir şekilde adayabilirlerdi. Dolayısıyla bizi akademik olarak hazırlıksız yakaladılar. O zamanlar Kıpti metin eleştirisinin daha ezoterik boyutlarından yalnızca biriydi ve geri kalanımız tarafından güvenle göz ardı edilmişti. Artık güvenli bir şekilde göz ardı edilemez. Üstelik Gnostisizm hakkındaki geleneksel önyargılarımız birçok kişinin ilgisini azaltmıştı. Ancak Nag Hammadi risalelerinden bazıları hiç de Gnostik değil! Örneğin,

--- SAYFA 103 ---

88 Nag Hammadi Kütüphanesi'nin Silvanus Öğretileri'nin Öyküsü (VII,4), Yahudi bilgelik literatürüdür (biraz Hristiyanlaştırılmıştır) ve gerçekten de Mesih'e atıfta bulunarak Süleyman'ın Bilgeliği'nden (7:25-26) alıntı yapar (112,37-113,7). Bu nedenle, Yeni Ahit'in kendisindeki zayıf izleri önemli ölçüde genişleten ikincil bir Sophia Kristolojisini içerir. Risalelerin büyük bir kısmı elbette Gnostiktir ve bu birçokları için tökezleyen bir engel olmuştur. Ne de olsa, Gnostisizm genellikle anlaşılmaz, başka dünyaya ait ve oldukça alakasız bir mitoloji, Eski Ahit'i ve onun Tanrısını -bizim Tanrımızı- Marcion benzeri bir sapkınlıkla terk eden ilk Hristiyanlığın yozlaşmış hali olarak kabul edildi. Dolayısıyla, açık fikirlilikle, kendi adlarına konuşabilen ilk gerçekten özgün erken Gnostik metinleri içeren bu kütüphaneye el koymak yerine, disiplinimizdeki pek çok kişi onları basitçe bir kenara bıraktı. Bu nedenle, uzmanların şu ana kadar ulaştığı şaşırtıcı sonuçların daha geniş bir akademik kamuoyuna aktarılması ve bu önyargıların yatışmasına yol açması çok önemlidir. Gnostisizm, dini geleneğimizin temeli olan Eski Ahit'ten ayrılmak yerine, mitolojisinin ilhamını Homer, Zerdüşt28 veya Gılgamış'tan ziyade orada buldu. Yaratılış kitabı Gnostisizmin favori otoritesidir! Örneğin, 3. Nesil, Gerçeğin Tanıklığı'nda (IX,3) tipik bir Gnostik değişiklik de olsa, ayrıntı üstüne ayrıntı yeniden anlatılıyor. Elbette Gnostikler, Philo, Josephus, Yeni Ahit, Kumran ve Rabbinik Yahudilik gibi Eski Ahit'i farklı bir şekilde yorumladılar. Dolayısıyla Gnostisizm de İncil geleneğinde yer alır. Aslında daha önce tüm antik dünyada aranan Gnostisizmin kökleri en çok Yahudilikte görünür hale gelmiştir. Yahudiliğin kıyamet literatürü bile Nag Hammadi'den gelen bir Yahudi Gnostik kıyametiyle zenginleştirilmiştir.

--- SAYFA 104 ---

Nag Hammadi Kütüphanesinin Hikayesi 89 Adem'in Kıyameti (V,5). George MacRae, bunun Eski Ahit Pseudepigrapha'nın mevcut baskısına dahil edilmesini sağladı.²⁹ Adem'in, bir tür Gnostik Heilsgeschichte olan oğlu Seth'e ölüm döşegindeki vasiyetini anlatır ve Gnostik Kurtarıcı Seth'in, seçilmiş Seth'lileri selden, yangından ve son felaketten kurtarmak için üç inişini anlatır. Birger A. Pearson yakın zamanda Nag Hammadi metinlerinin Yahudi apokrif ve sahte epigrafik literatürüne bağımlılığını özetledi: The Apocryphon of John (II,1; III,1; IV,1; BG 8502,2) 1 Enoch'a dayanmaktadır; Adem'in Kıyameti (V,5), Adem ile Havva'nın Hayatı üzerine kuruludur; Zostrianos (VIII,1) 2 Enoch'u temel alır.³⁰ Burada Gnostisizmin kaynak materyali gözlerinizin önündedir. Bunun için gereken tek şey, Gnostik hareketi ve onun kendine özgü edebiyatını doğurmak için bir tür yabancılaşmış Yahudilik, Samiriyecilik veya Proselytizm'den gelen güçlü bir itici güç olan ayırt edici Gnostik bükülmeydi. İkinci Tapınak Yahudiliğini karakterize ettiği zaten bilinen bolluğa ek olarak tamamen yeni bir Yahudi mezhebi, Nag Hammadi Yazmalarında gün ışığına çıktı. Nag Hammadi Kütüphanesi'ne kırk sekiz farklı metinden on biri olan en büyük tek kümeye katkıda bulunan Gnostik Sethianları odak noktasına getiren kişi Hans-Martin Schenke'dir. 1978'de Yale'de düzenlenen Gnostisizmin Yeniden Keşfi Uluslararası Konferansında, programın büyük bir bölümü ve tutanaklarının bir cildi tamamen Sethianizm'e ayrılmıştı.³¹ Nag Hammadi Sethian metinleri üç gruba ayrılabilir, bu da Sethianizm'in tarihini kabaca ayırt etmeyi mümkün kılar.³² Bazıları yalnızca Yahudidir ve Hristiyanlık yönü yoktur: Seth'in Üç Steli (VII,5), Seth'in Düşüncesi Norea (IX,2), Marsanes (X) ve Allogenes (XI,3) ya da en fazla ikincil olarak Hristiyanlaştırıcı eklemelerle: The Apocalypse of Adam (V,5) ve Zostrianos (VIII,1). Diğerlerinin ince bir Hristiyan kaplaması var:

--- SAYFA 105 ---

90 Nag Hammadi Kütüphanesinin Hikayesi Mısırlıların İncili (III,2; IV,2) ve Trimorfik Protennoia (XIII,1). Yalnızca bir azınlık gerçekten Hristiyan Gnostisizmi olarak adlandırılabilir: Yuhanna'nın Apocryphon'u (II,1; III,1; IV,1; BG 8502,2), Arhontların Hipostası (II,4) ve Melchizedek (IX,1). Fakat bu Hristiyan Sethianizm, sapkın bilimciler tarafından doğrulanmış olan, daha önce bilinen tek türdür.³³ Nag Hammadi kütüphanesindeki Hristiyan Seth metinlerinin göreceli olarak nadir olması, bunun sonuçta bir Hristiyan kütüphanesi olduğu göz önüne alındığında daha da şaşırtıcıdır ve bu elbette birçok Yahudi Seth metninin ikincil Hristiyanlaştırılmasını açıklayabilir. Hristiyan olmayan Yahudi Seth metinlerinin çoğu, özellikle John D. Turner'ın üzerinde çalıştığı gibi, Neo-Platonik bir Gnostisizmi temsil eder: Seth'in Üç Steli (VII,5), Zostrianos (VIII,1), Marsanes (X) ve Allogenes (XI,3). Dolayısıyla Sethianizm'in Yahudilikten çıkıp erken Hristiyan ve Neo-Platonik kültürel bağlamlara doğru evrimleştiğini görebiliriz, tıpkı ana hat Hristiyanlığın kendisi gibi. Aslında Sethianizm ve Erken Hristiyanlığın bu dinler tarihi yörüngeleri, her ikisinin de Yahudi vaftiz mezheplerinden ortaya çıkması bakımından daha da paraleldir.³⁴ Nag Hammadi risaleleri aynı zamanda erken Hristiyanlık yörüngelerindeki boşlukları da doldurur. Pauline külliyyatının yarısı bize, günümüze ulaşan en eski Hristiyan metinleri olan Pavlus'un orijinal mektuplarını sunuyor. Pauline külliyyatının son yarısı, Pavlus'un ölümünden sonra nasıl farklı şekillerde yorumlandığını gösteriyor. Pauline külliyyatındaki en son mektuplar olan Pastoral Mektuplar, Gnostikler ve Marcionites tarafından (yanlış) kullanılmasına rağmen, kanonlaştırıcılara onu dahil etmeleri konusunda güvence veren ılımlı, "güvenli" bir Pavlus sergiliyor. Elçilerin İşleri bu evcilleştirilmiş Paul'u doğrulama eğilimindedir. Ancak daha önceki Deutero-Pauline Mektupları, Koloseliler ve Efesliler daha spekülasyon, kozmik bir yöne işaret etmişlerdi. Pavlus'un kendisi, imanının Mesih'le birleştiğini, vaftizde aslında Mesih'le birlikte öldüğünü vurgulamıştı. Ama Paul saklıydı

--- SAYFA 106 ---

Ernst Käsemann'ın Pavlus'un "eskatolojik çekincesi" olarak dikkatimizi çektiği şey, kişinin eskatolojik gelecek için Mesih'le birlikte dirilişidir.³⁵ Oysa Sütun 2:12 zaten inanlıyı hem Mesih'le birlikte ölmekte hem de dirilmekte olarak sunmaktadır. Ve Efes 2:6, Tanrı'nın bunun üzerine inanlıyı Mesih'le birlikte "göksel yerlerde" tahta oturttuğunu doğruluyor. İmanlının dirilişi artık geçmiş değil mi? Kanonik metinler bunu aslında bu şekilde ifade etmekte tereddüt ediyor. Çünkü bir Pastoral Mektup, Hymenaeus ve Philetus'un "insanları giderek daha fazla tanrısızlığa sürükleyecek olan... dirilişin çoktan geçtiğini savunan" (2 Tim 2:16-18) "tanrısız gevezeliklerini" kınıyor. Pastorallerin açıkça çok ileri gitmiş olan, başka türlü kanıtlanmamış bazı Hıristiyan liderlerden söz etmesiyle, burada bir tür gölge boks yapıyor. İnananlar için bunun söz konusu olabileceği tek diriliş türü fiziksel değil, tamamen ruhsaldır. Fakat eğer bu ruhsal diriliş zaten gerçekleşmiş olsaydı, eskatolojik olarak gelecekteki bir fiziksel diriliş oldukça gereksiz hale gelirdi. Dolayısıyla bu "sapkınlığın" savunucuları Yeni Ahit'te tarafsız bir şekilde dinlenemiyor. Şimdi, Diriliş Üzerine İnceleme (I,4), zaten gerçekleşmiş olan bu manevi dirilişi çok çekici bir şekilde ve aslında Havari Pavlus'un mükemmel otoritesine başvurarak sunmaktadır! Pavlus okulunun izini sürmeye çalışan nesnel bir tarihçinin, kanonik olmayan bu Mektubu, o okulun sol kanadının bir parçası olarak, sağ kanat için bir belge olarak Pastoral Mektuplar'ın yanına dahil etmesi gerekmez mi? Yoksa Pavlus okulunun sol kanadı hakkındaki bilgimizi sağ kanadın karalaması ile mi sınırlandırmalıyız?³⁶ Diriliş Üzerine İnceleme kesinlikle Pavlus'un kendisinin yaptığından daha ileri gidiyor - gerçekten de, "zaten"ın aslında sapkın olarak damgalandığı 1 Korintliler 4:8 ve imanlının inançsız olduğu Filipililer 3:11,20-21 gibi metinlerde belirtildiği gibi, hiç şüphesiz Pavlus tarafından reddedilmiş olurdu.

--- SAYFA 107 ---

92 Nag Hammadi Kütüphanesinin Öyküsü dirilişin hala gelecekte olduğu açıktır. Ancak Pastoral Mektuplar ve Elçilerin İşleri de Pavlus'un kendisinin yazacağı şekilde yazılmamıştır. Bizim ruhsallaştırılmış Gnostik seçeneğin mirasçıları olmak yerine onların mirasçıları olmamız, onları içgüdüsel olarak bize daha yakın kılıyor. Ancak eleştirel tarihçiler olarak, Paulus'un yörüngesinin veya yörüngelerinin tam tarihini değerlendirmek istiyorsak, tüm kanıtları analiz etmeliyiz. Bu nedenle Nag Hammadi Yazmaları bizi dikkatimizi daha önce hiç görülmemiş bir ölçüde Yeni Ahit'in "apokrif"ine yöneltmeye zorladı. Wilhelm Schneemelcher'in standart Yeni Ahit Apocrypha'sının mevcut baskısı, on bir Nag Hammadi risalesini³⁷ içermektedir ve Stephen J. Patterson tarafından yazılan "Yeni Ahit Apocrypha" hakkındaki daha yeni bir sözlük makalesi, otuz iki Nag Hammadi risalesini listelemektedir.³⁸ Daha da önemlisi, on altı Nag Hammadi risalesinin tartışmalarını içeren Helmut Koester'in Yeni Ahit'e Giriş adlı eseridir!³⁹ Erken Hıristiyan Edebiyatı alanı büyümüştür. çok büyük ve onunla birlikte büyümemiz gerekiyor. Belki de Nag Hammadi keşfinin bir sonucu olarak Yeni Ahit biliminde devam eden en canlı tartışma, Thomas İncili'nin büyük ölçüde kanonik İncillere bağlı olup olmadığıyla ilgilidir; bu durumda kişi rahatlayabilir ve onu tamamen ikincil olarak görmezden gelebilir, ya da tarihsel İsa hakkında bağımsız bir bilgi kaynağı olup olmadığı, bu durumda kişinin kemerini sıkması, hatta belki de Kıpti öğrenmesi ve kurşunu sıkması gerekir. Açıkça görülüyor ki Thomas İncili, orada bulunmadığı için kanonik İncillerden türetilmeyen sözler içermektedir. Ancak bu sözler arasında, açıkça Gnostik olmayan ancak eski, hatta orijinal olma konusunda aynı iddiayı taşıyanlar da vardır, tıpkı kanonik İnciller ve Q'daki daha eski sözler katmanı gibi. Bu, Thomas İncili'ndeki bazı krallık benzetmeleriyle örneklenebilir.⁴⁰ Örneğin, 97'de şöyle denmektedir:

--- SAYFA 108 ---

Nag Ha mma di Kütüphanesinin Hikayesi 93 [Babanın] krallığı, unla dolu bir [kavanoz] taşıyan bir kadına benzer. Evden çok uzakta yolda yürürken kavanozun sapı kırıldı ve un yola aktı. Ama o bunu bilmiyordu; bir sorun fark etmemişti. Evine vardığında kavanozu yere koydu ve boş olduğunu gördü. 98 şunu söylüyor: Babanın krallığı, güçlü bir kişiyi öldürmek isteyen bir kişiye benzer. Kılıcı evinde çekti ve elinin yeterince güçlü olup olmadığını test etmek için duvara sapladı. Sonra güçlü olanı öldürdü. Bu tür sözler Gnostik icatlar değil, yalnızca İsa'ya atfedilen sözlü sözler geleneğinin bir parçasıdır. Belki daha da etkileyici olan şey, Thomas İncili'nin, kanonik öncesi formda, yani Markos'un ikincil alegorik süslemeler olmadan bulunan bazı Yeni Ahit benzetmelerini içermesidir.⁴¹ İkinci Kıssası 9'da, Markos 4:13-20'de eklenen alegorik yorum eksiktir. 65 numaralı Bağ Meseli, Markos 12:1-11'deki meselin öylesine nüfuz ettiği tarih alegorisinden yoksundur ki, oldukça geleneksel bir yorumcu olan Werner Georg Kümmel bile, İsa'ya geri dönebilecek alegorik olmayan bir özü ortaya çıkarmaktan umudunu kesmiştir.⁴² Bununla birlikte, Thomas'ın İncili şimdi bize, pekala eski zamanlara kadar gidebilecek, alegorik olmayan bir mesel sunmaktadır. Tanrım! Açıkçası Thomas'ın İncili hala sözlü geleneğin akıcı akışındaydı ve genellikle ikincil olan kanonik İncillerle ve onun kaynakları olarak Gnostik mitolojiyle sınırlı değildi.⁴³

--- SAYFA 109 ---

94 Nag Ha mma di Kütüphanesi'nin Hikayesi Thomas'ın İncili'ni göz ardı ederek kişinin tüm masumiyetiyle içine düşebileceği tamamen savunulamaz durum, Yeni Ahit Araştırmaları Derneği'nin 1984'te Basel, İsviçre'deki toplantısından bir anekdotla örneklendirilmiştir. Orada, Jena Üniversitesi'nden Nikolaus Walter, Pavlus'un İsa'nın sözlerini kullandığı tüm örneklerin, bunların gerçek olup olmadığına bakılmaksızın ayrıntılı bir analizini sundu. Cevaplayıcı olmam istendiğinde, Walter'ın sıraladığı İsa'nın tüm sözlerinin kanonik İncillerden türetildiğini ve bunların hiçbirinin Pavlus bunu yazdığında yazılmamış olduğunu belirttim. Açıkçası Pavlus tamamen sözlü geleneğe veya kanonik olmayan yazılı kaynaklara bağlıydı. Bu nedenle kanonun dışında İsa'ya atfedilen sözler de dahil edilmelidir. Walter bir örnek istedi. O anda aklıma gelen şey şuydu: 1 Korintliler 2:9: "Ama yazıldığı gibi, 'Hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve insanın yüreğinin kavramadığı şey, Tanrı'nın kendisini sevenler için hazırladığı şeydir.'" Kaynağı belirlemeye en yakın olanı, Origen'in İlyas'ın Kıyameti'ne yaptığı göndermeydi (Nestle-Aland Novum Testamentum Graece'nin kenarında alıntılanmıştır).⁴⁴ Ama şimdi Tomas İncili'nde İsa'nın bir sözü olarak ortaya çıkar: 17: "Sana hiçbir gözün görmediğini, hiçbir kulağın duymadığını, hiçbir elin dokunmadığını ve insan aklının aklına gelmemiş olanı vereceğim." Pavlus'un İsa'ya atfedilen sözlerle paralel olan ayetleri üzerine yapılan bir incelemeye 1 Korintliler 2:9'un dahil edilmesi gerekmez mi? Walter, Pavlus'un 1 Korintliler 2:9'dan İsa'nın bir sözü olarak alıntı yapmadığını söyledi. Ona, makalesinin bütün bir bölümünün Pavlus'un İsa'ya atfetmediği, dağları hareket ettiren imanla ilgili 1 Korintliler 13:2 gibi Pavlus'la ilgili paralelliklere ayrılmış olduğunu, ancak kanonik İncillerde İsa'ya atfedilen bu örnekte Matta 17:20; 21:21 // Markos 11:23. Kanonik olmayan örnekleri de içermesi gerekmez mi?

--- SAYFA 110 ---

Walter sonunda bu noktayı kabul etti ama gözden geçirilmiş makalesini yayınladığında bu konuda hiçbir değişiklik yapılmamıştı.⁴⁵ Ne yapabilirdi? Sonuçta ona bir kutu solucan vermiştim! Makalesini yayınlanmak üzere gözden geçirirken, diğer kanonik olmayan kaynaklardan bahsetmek yerine, Thomas İncili'nin tamamını gözden geçirerek, Pavlus'un paralellikleriyle İsa'ya atfedilen sözleri mi aramıştı? Oldukça umutsuz bir girişim olurdu bu! Bu, Nag Hammadi Kodekslerinin, disiplinin daha bütünlüklü bir resmini çizmek isteyen herkese yönelttiği zorlukların yalnızca bir örneğidir. On yıl sonra, Çek Cumhuriyeti Prag'daki Yeni Ahit Araştırmaları Derneği'nin 1995 toplantısında, Kurt Aland'ın Synopsis Quattuor Evangeliorum kitabının gözden geçirilmiş bir baskısını hazırlayan Barbara Aland'ı, yalnızca şu anda Hans-Gebhard Bethge'nin sorumluluğu altında olan Berliner Arbeitskreis'in hazırladığı Thomas'ın Kıpti İncili'ndeki paralel sözlerin çok iyi bir Yunanca retroversiyonunu dahil etmeye değil, aynı zamanda onu da dahil etmeye ikna ettim. (Latince çeviri yerine ve yeni Almanca ve İngilizce çevirilerin yanı sıra) Thomas İncili'nin Kıpti metninin Berliner Arbeitskreis'in eleştirel baskısı. Ona Kuzey Amerika örneği olarak John S. Kloppenborg'un Q Parallels'inden alıntı yapmıştım.⁴⁶ Daha sonra çok olumlu bir not yazdı:⁴⁷ Sizinle olan teşvik edici tartışma, beni şimdi özetin revizyonu ile ilgili tüm sorun üzerinde temelde bir kez daha düşünmeye ve bu bağlamda Kloppenborg'u incelemeye yöneltti. Onun ilerleme tarzından tamamen etkilendim. Elbette, tüm paralel pasajlar için bir [Yunanca] tercümesi önermek istemem, ancak şüphesiz Kıpti dilinde olması tavsiye edilir... Aland Özeti, hem Nag Hammadi hem de Eski Ahit'teki uydurma metinler açısından üzerinde çalışılmalıdır.

--- SAYFA 111 ---

96 Nag Hammadi Kütüphanesinin Hikayesi Sonuç olarak, Aland'ın Özeti'nin⁴⁸ yeni baskısı 1997'nin başlarında çıktı; Eklerin ilki olarak Almanca ve İngilizce çevirilerin yanı sıra Kıpti orijinalini üç sütunlu bir formatta sunan "Evangelium Thomae Copticum"u ve ardından sayfanın alt kısmında kanonik metinlerle paralel olan sözlerin Yunancaya geriye çevrilmesini içeren "Evangelium Thomae Copticum"u içeriyordu. İnciller. Bu nedenle, Kloppenborg'un Q Parallels'ini kullandığımızda sadece Kuzey Amerikalılar Thomas İncili'nin Kıpti metnine bakmak zorunda değil, aynı zamanda dünya çapındaki Yeni Ahit bilimi de İncillerin bir bütün olarak bilimsel olarak incelenmesi için standart araç olan Aland'ın Özeti'ni kullanırken Kıpti metniyle yüzleşmek zorunda kalıyor. Kuzey Amerika Yeni Ahit bursu, Alman kurumlarının rol model olarak bir Amerikan yayınına yönelmesiyle çok ama çok uzun bir yol kat etti! Amerikan İncil biliminin son yarım yüzyılda⁴⁹ bu olgunluğa ulaşması büyük ölçüde Nag Hammadi Kodeksleri sayesinde.⁵⁰

--- SAYFA 112 ---

İlave Okumalar Asgiersson, J.M., vd. (eds) (2006), Antik Çağda Thomasine Gelenekleri: Thomas'ın Sosyal ve Kültürel Dünyası. Nag Hammadi Çalışmaları 59. Leiden ve Boston: Brill. Uluslararası bir akademisyen kadrosu tarafından İncil Edebiyatı Derneği'nin Thomas oturumlarından yazılar. Davies, S. (2005), Thomas'ın İncili ve Hristiyan Bilgeliği. Oregon House, CA: Bardic Press. Thomas'ın Helenistik Yahudi Bilgeliği teolojisine ait fikirlerden nasıl yararlandığına ilişkin Davies'in 1983 tarihli çalışmasının gözden geçirilmiş bir baskısı, örneğin İskenderiyeli teolog Philo'da bulunanlar gibi. Gözden geçirilmiş baskının yeni bir girişi vardır, ancak bunun dışında 1983'teki orijinalinden (New York: Seabury) farklı değildir. DeConick, A. (2006) Thomas'ın Orijinal İncili, Bir Yorum ve Tam İncil'in Yeni İngilizce Çevirisi ile. Yeni Ahit Çalışmaları Kütüphanesi 287. Londra: T & T Clark. Yazarın Thomas İncili'nin kökenine ilişkin teorilerini içeren, Thomas hakkında yeni bir yorum. Fallon, F. T. ve Cameron, R. (1988), "The Gospel of Thomas: A Forschungsbericht and Analysis." in Haase, W. ve Temporini, W., ANRW II 25.6. Berlin/New York: De Gruyter, s. 4213-4224. Birçok farklı alanda Thomas'ın İncili'ne ilişkin bilimsel çalışmaların mükemmel bir incelemesi. Frey, J. ve diğerleri. (eds.) (2008), Das Thomasevangelium: Entstehung – Rezeption – Theologie. Beihefte zur Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft 157. Berlin ve New York: de Gruyter. Thomas akademisyenlerinin uluslararası bir toplantısından Almanca ve İngilizce yazılar. Kloppenborg, J.S., Meyer, M.W., Patterson, S.J. ve Steinhauser, M.G. (1990), Q-Thomas Reader. Sonoma: Polebridge, 1990. Q ve Thomas'ın İncili hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyenler için giriş niteliğinde bir cilt. Koester, H. (1990), Eski Hristiyan İncilleri: Tarihleri ve Gelişimleri. Philadelphia: Trinity/Londra: SCM. Bu cilt, Thomas İncili de dahil olmak üzere, erken Hristiyanlık dönemindeki en geniş müjde literatürü yelpazesini kapsayan, müjde araştırmalarındaki "en son teknolojiyi" temsil etmektedir. Layton, B. (ed.) (1989), Nag Hammadi Codex II,2-7 ile XII,2 Brit. Lib. Veya. 4926(1) ve P. Oxy 1, 654, 655; Cilt 1: İncil'e Göre

--- SAYFA 113 ---

98 Daha Fazla Okuma Thomas, Philip'e Göre İncil, Arhontların Hipostası ve Dizinler. Nag Hammadi Çalışmaları 20. Leiden: Brill. Bu cilt, Thomas'ın Kıpti metninin standart eleştirel basımının yanı sıra Yunanca parçalarını da içermektedir. Aynı zamanda Helmut Koester'in Thomas İncili'ne ve Harry Attridge'in Thomas'ın Yunanca bölümlerine mükemmel girişler içerir. Meyer, M. (1992), Thomas'ın İncili: İsa'nın Gizli Sözleri. San Francisco: HarperSanFrancisco. Meyer'in metni ve Thomas'ın çevirisi büyük saygı görüyor. Bu baskıda aynı derecede değerli olan, Meyer'in metindeki pek çok belirsizliği açıklayan eleştirel notlarıdır. Meyer, M. (2007), Nag Hammadi Kutsal Yazıları: Uluslararası Baskı. San Francisco: HarperCollins. Bu cilt artık Nag Hammadi Kütüphanesi'nin İngilizce'ye standart çevirisidir. Marvin Meyer ve Elaine Pagels tarafından yazılan genel bir girişin yanı sıra, şimdi revize edilmiş ve güncellenmiş olan her broşüre ilişkin kısa tanıtımlar da yer almaktadır. Pagels, E. (2003), İncilin Ötesinde: Thomas'ın Gizli İncili. New York: Rastgele Ev,. Erken Hristiyanlığın çeşitli şekillerde nasıl geliştiğine ve Thomas İncili'nin temsil ettiği Hristiyanlık türüne dair ilgi çekici bir açıklama. Patterson, S.J. (1993), Thomas ve İsa'nın İncili. Sonoma: Polebridge. Patterson, Thomas'ın İncili'ni erken dönem Hristiyanlığın çeşitli gelişmeleri arasına yerleştiriyor ve Thomas'ın, Filistin'deki İsa hareketinin erken toplumsal radikalizminden Suriye'de çileci Hristiyanlığın ortaya çıkışına kadar izlediği yolu izliyor. Plisch, İngiltere (2008), Thomas'ın İncili: Yorumlu Orijinal metin. Stuttgart: Deutsche Biblegesellschaft. Thomas ve diğer Nag Hammadi metinleri üzerine çalışan seçkin bir genç bilim adamından Thomas İncili üzerine en son ve en iyi yorum. Robinson, J.M. ve Koester, H. (1971), Erken Hristiyanlık Yoluyla Yörüngeler. Philadelphia: Kale. Robinson ve Koester'in Hristiyan kökenleri konusundaki çalışmanın şeklini ve kapsamını yeniden tanımlayan öncü makaleleri. Bu çalışmaların çoğu, tartışmayı yeniden şekillendirirken Thomas İncili'nden yaratıcı bir şekilde yararlanıyor. Uro, R., ve diğerleri. (1998), Yol Ayrımında Thomas: Thomas'ın İncili Üzerine Denemeler. Yeni Ahit ve Dünyası Çalışmaları; Edinburg: T. ve T. Clark. Uro ve çalışmaları son 15 yılda bilimsel tartışmayı önemli ölçüde harekete geçiren Finli akademisyenlerden oluşan bir ekip tarafından Thomas üzerine yazılan makaleler toplandı. Uro, R. (2003), Thomas: Thomas İncili'nin Tarihsel Bağlamını Aramak. Londra: T. & T. Clark. Thomas'ın İncili ile ilgili son zamanların en iyi araştırmalarından bazılarını temsil eden bir dizi çalışma.

--- SAYFA 114 ---

Daha Fazla Okuma 99 Valantasis, R. (1997), The Gospel of Thomas. Yeni Ahit Okumaları. Londra ve New York: Routledge. Thomas İncili üzerine mükemmel bir yorum. Valantasis, bu ciltte yer alan Routledge serisiyle tutarlı bir yaklaşım benimsiyor ve geleneksel yorumlara daha az, daha çok okuma stratejilerine odaklanıyor. Wilson, R. McL. (1960), Thomas İncili Çalışmaları. Londra: A.R. Mowbray. Dünyanın önde gelen Gnostisizm ve erken Hristiyanlık bilginlerinden birinin Thomas İncili'ne erken bir bakış.

--- SAYFA 115 ---

Notlar Giriş 1 B. P. Grenfell, "Mesih'in Hayatının En Eski Kaydı: 'Rabbimizin Sözleri'nin Son Bulgularının İlk Tam Hesabı." McClure's Magazine (Ekim, 1897) 1027. 2 Grenfell, B.P. ve Hunt, A.S., Logia Iesou: Rabbimizin Sözleri (Mısır Keşif Fonu; Londra: Henry) Frowde, 1897). 3 A. Guillaumont, H.-Ch. Puech, G. Quispel, W.C. Till, Abed al Masih, Thomas'a Göre İncil: Kipti Metin Oluşturuldu ve Çevrildi (Leiden/London/New York: Brill/Collins/Harper, 1959). 4 K. Aland, Özet Quattuor Evangeliorum. Locis paralelis evangeliorum apocryphorum et patrum adhibit. 15. baskı, 3. düzeltilmiş basım; Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2001, 517-46: Evangelium Thomae Copticum. 5 Uwe-Karsten Plisch, Thomas'ın İncili: Orijinal Metin ve Yorum. (Gesine Schenke Robinson, çev.; Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft 2008). 6 Yukarıdaki 4. nota bakınız. Bölüm 1: Gözden Geçirilmiş İngilizce Çeviri 1 Berliner Arbeitskreis für Koptisch-Gnostische Schriften'in çevirisi (Hans-Gebhard Bethge, Christina-Maria Franke, Judith Hartenstein, Uwe-Karsten Plisch, Hans-Martin Schenke, Jens Schröter), Stephen J. Patterson ve James M. Robinson tarafından değiştirilmiştir. Synopsis Quattuor Evangeliorum, 15. baskı, 3. düzeltilmiş basım, 2001, revize edilmiş 2009'dan alınmıştır. 2 Fiil aynı zamanda geçmiş zaman kipiyle de ifade edilebilir. Söylemler bir anlatım çerçevesi olmadan ortaya çıktığında, şimdiki zamandaki bir çeviri tercih edilir. 3 Bkz. Söyleyerek. 14:1-3. 4 Kipti metninde "cennetin önünde" ifadesi yer alıyor, ancak bu muhtemelen bir hatadır. Değişiklik, Oxyrhynchus Papyrus 654.38 temel alınarak önerilmiştir. 5 "Ve aslan insana dönüşecek" ifadesi bir kopyacının hatası olabilir.

--- SAYFA 116 ---

Kipti tercümesinin yapıldığı Yunanca metinde zaten yer almış olabilecek notlar 101. Bu durumda silinmesi gerekir. Diğerleri ise metni "ve o kişi aslan olacak" şeklinde değiştirdi. Bu biçimsel bir paralellik doğurur ama içerik açısından sorunsuz değildir. 6 Veya: "Ben onu (dünyayı) alevler içinde kalana kadar koruyorum." 7 Kelimenin tam anlamıyla: "harika ol". 8 Bkz. Luka 7:24; 9:52. Metinde "melek" olarak da çevrilebilecek olan angelos yazıyor. 9 Bkz. 6:1 diyor. 10 Kelimenin tam anlamıyla: "kırsal kesimde." 11 Veya: "Orada (kırsal bölgede)." 12 Bkz. 1 Kor. 2:9; Kurtarıcı'nın Diyaloğu (Nag Hammadi Kodeksi III, 5) s. 140,2f. 13 Veya: "kimin." 14 Kipti metninde haplografi nedeniyle çekim unsuru eksik. 15 Veya: "Köleler". - šēre šēm'in "küçük çocuklar" olarak alışlagelmiş (gerçek) tercümesi bu pasajda pek anlamlı değildir; Burada verilen çeviri, šēre šēm'in, Kipti çevirmeninin Yunanca kopyasındaki pais kelimesinin (doulos anlamına gelir, çapraz başvuru Matta 14:2 ve 2Krallar 11:24 LXX) tercümesi olduğunu varsaymaktadır. 16 "Tarla emanet edilenler": "tarlayı devralanlar" da mümkündür. 17 Kipti dilinin birebir çevirisi. Ancak bir zamirin kazara metinden çıkarılmış olması da mümkündür; bu durumda metin şöyle olacaktır: "Ama onu (yani tarlayı) çıplak bırakıyorlar", yani tarladan mahsulü hasat ediyorlar. 18 Çeviri, bu zamirin öncülü olan hbsw veya "giysi"nin yanlışlıkla metinden çıkarıldığını varsaymaktadır. 19 Kipti genitif açıklayıcı bir genitif olarak anlaşılmalıdır. 20 Alternatif çeviri (çapraz başvuru 21:6f.. demesi): "Koruduğunuz malları bulacaklar." 21 Veya: "emdi." Kelimenin tam anlamıyla: "süt almak." 22 Veya: "emdi". 23 Buradaki Kipti metnin "yüz" anlamına da gelmesi mümkündür; bkz. Petrus'un İşleri ve On İki Havari (Nag Hammadi Yazması VI, 1) s. 2,24. 24 Veya: "o." 25 Veya: "o." 26 Kelimenin tam anlamıyla: "Dünyaya karşı oruç tutmazsan." 27 Bu yorum Peter Nagel'den alınmıştır (HBO 32, 2001, 507-517). 28 Kipti metni muhtemelen bozuktur. Oxyrhynchus Papyrus 1, In'ye dayanarak. 23, şöyle olmalı: "Üç kişinin olduğu yerde, onlar tanrısızdır." 29 Metin muhtemelen bir yazım hatasını yansıtıyor: "seninki" ifadesi

--- SAYFA 117 ---

102 Notes ear" yanlışlıkla iki kez kopyalandı (dittografi). Bununla birlikte, metni olduğu gibi anlamak için iki olasılık vardır: "Kulağınızda duyacağınızı çatılardan başkasının kulağına duyurun"; veya: "(tek) kulağınla duyacağın (ve) diğer kulağınla duyuracağın şeyi" ("iki kulağınla" anlamına gelen deyimsel bir ifade olarak). 30 Oxyrhynchus Papyrus 655.1.1-17'de Deyiş 36'nın çok daha uzun bir metni vardır: "(1) [İsa diyor ki, sabahdan [geç saatlere kadar, ne de akşamdan sabaha kadar], ne [yemeğiniz], ne [yeceğiniz], [veya [giysileriniz], ne giyeceğiniz] konusunda kaygılanmayın. (2) Kart [yapmayan] ve [döndürmeyen] [zambaklardan] [çok daha iyisin]. (3) Hiç elbisen yok, sen de ne [giyeceksin]? (4) Kim sizin itibarınıza katkıda bulunabilir? Sana elbiseni verecek." 31 Veya: "Utancını kaldırdığın zaman." 32 Bkz. Atasözleri 59; 92. 33 Veya: "İlim anahtarlarını aldılar ve sakladılar." 34 Kelimenin tam anlamıyla: "kötü." 35 Metnin bozuk olması mümkündür. šina'nın ardışık olarak anlaşılması yerine nihai bir anlayış da mümkündür. Bu durumda birebir çeviri şu şekilde olacaktır: "gözleri kırılmasın diye" veya "gözleri bozulmasın diye." 36 Kıpti auō'su, bir bağlaç ("ve") olarak değil, epexegetical kai'nin ("yani") eşdeğeri olarak anlaşılmalıdır. 37 Muhtemelen şu şekilde düzeltin: "<Kimsin>?" 38 Kıpti dilinde "dinlenme" yazıyor ancak bu, 50:3 Söylemesi'nin sonundan kaynaklanan bir yanlış anlama gibi görünüyor. Bkz. 2 Tim. 2:18. 39 Olası alternatif çeviriler şunlardır: "sizin içinde" veya "senin hakkında" veya "senin hakkında." Bu, Kıpti versiyonunda hangi Yunanca edatın ifade edildiğine bağlıdır. 40 Kıpti ifadesinin arkasında Yunan ingresif bir aorist var gibi görünüyor. Kelimenin tam anlamıyla: "ölülerden bahsettin." 41 Kelimenin tam anlamıyla: "mutlak kâr (veya kullanım) bulmuştur." 42 Mēpōs ile başlayan endişe cümlesinin burada verilen çevirisi bir varsayımı varsaymaktadır: je enahōle, orijinal je etetnahōle'nin bozulması olarak görülmelidir. Ancak Kıpti metninde bir eksiltme olması da mümkündür, öyle ki şunun anlaşılması gerekir: "Gitmemen için (söyleyerek): 'Darnel'i kaldıracağız', (ve) (sonra) buğdayı da onlarla birlikte kaldıralım". Aynı zamanda Kıpti metninin homoioteleuton yoluyla bir satırın tamamının çıkarıldığı varsayılarak açıklanması da mümkündür, örneğin: "Gitmemek için <ve: 'Biz gitmek istiyoruz> diyerek darnelayı kaldırmak istiyoruz..." 43 Veya: "görünür." 44 Veya: "acı çekti." 45 Veya: "...mücadele etti (ve) hayat buldu." 46 Bkz. 38 diyor.

--- SAYFA 118 ---

Notlar 103 47 Burada şimdiki zaman praesens de conatu olarak anlaşılmalıdır. 48 Kelimenin tam anlamıyla: "O (kişi) kuzunun etrafındadır." Muhtemelen mpkōte. einai peri ti'ye ("bir şeyle meşgul olmak") karşılık gelir. Çeviri metnin bu şekilde anlaşılmasını gerektirir. 49 Çeviri, Kıpti çevirisinde bir hata olduğunu varsaymaktadır. Başlangıçta Kıpti dilindeki Yunanca metinde hōs xenos (=hos šmmo) bulunabilir ve bu da hōs ex henos'a (= hōs ebol hn oua) çok benzer. 50 Elyazmasında "Biri yok edilirse..." yazıyor. 51 Elyazmasındaki boşluk aynı zamanda "[zarif (veya: iyi)] kişinin" restorasyonuna da olanak tanıyor. 52 Veya: "hizmetçi" (yine 65:3, 5'te) 53 Elyazmasında "Belki de onları tanımadı" yazıyor; metin muhtemelen bozuk. 54 Kelimenin tam anlamıyla: "Onun öyle olduğunu bil." 55 Belki şunu düzeltmek gerekir: "Her şeyi bilen ama kendisinde eksik olan kişi, tamamen eksiktir." 56 Belki metin bozuktur ve Matt'e benzer şekilde orijinal olarak okunmuştur. 5:8, "Ne mutlu zulme uğrayanlara, yürekleri temiz olduğu sürece." 57 Boşluğun restorasyonu April de Conick'ten alınmıştır; bkz. Hans-Martin Schenke, "Bemerkungen zu #71 des Thomasevangeliums," Enchoria 27 (2001) 120-126. 58 Veya: "hiç kimse." 59 Elyazmasında yanlışlıkla "hastalık" yazıyor. 60 Bkz. Mat. 25:1-13. 61 Veya: "güçlü kişiler." 62 Bkz. 56. 63 Veya: "reddet", "reddet", "reddet." 64 Elyazmasında "of" yazıyor. 65 Diğer çeviriler "melekler"i "elçiler"e tercih ediyor; bkz. 13:2 Söyleme notu. 66 Veya: "kolay" 67 Veya: "doğru an." 68 Bkz. 38. 69 Yazmada hatalı bir şekilde tekil kullanılıyor. 70 Alternatif restorasyonlar da mümkündür, örneğin: "<onları> [yok etsinler] diye" veya "<onları> [parçalara] ayırmaları diye." 71 Veya: "Kendisinden (faizini) alamayacağın kimseye." 72 Belki 97:3'teki metin bozuktur ve düzeltmek içindir: "(o) çalışırken hiçbir şeyin farkına varmamıştı." 73 Veya: "asil." 74 Bu boşluğu şu şekilde doldurabiliriz: "Çünkü [beni doğuran annem beni mahvetti]". Başka bir olasılık: "Çünkü annem beni [kandırdı]." 75 Veya: "yalan söylemek."

--- SAYFA 119 ---

104 Notlar 76 Veya: “(gecenin) hangi kısmında.” 77 Bkz. Philip İncili (Nag Hammadi Kodeksi II,3, s. 52,21-24). Metin aktarılırken orijinal bir olumsuzlama atlanmış olabilir, böylece metni şu şekilde anlayabiliriz: “Babasını ve annesini bilmeyen...” 78 Veya: “insanlığın çocukları.” 79 Muhtemelen: “Dünyayı bulan (ve) zengin olan kişi.” 80 Veya: “reddet”, “reddet”, “reddet.” 81 Burada bir üç nokta görüyoruz; belki şu Yunanca metni varsayabiliriz: (ē) ouk (oidate) hoti “(yoksa) bunu bilmiyor musun (bilmiyorsun)...” 82 N?hoout ile ilgili olarak, n-'nin oupna'ya ait atıfsal anlamda işlev gördüğünü anlıyoruz. Kimlik parçacığı olarak anlaşılmamalıdır. 83 Çevirilerin ve basımların çoğu je'yi nedensel anlamda anlıyor. Ancak burada bunun öncülü olmayan, eliptik bir biçimde sunulan doğrudan konuşmayı tanıtmak için kullanıldığına inanıyoruz. Hayali bir tijō de m?mos nētn? varsayıyoruz. (“ama sana söylüyorum”). Bölüm 2: Bugün Thomas'ın İncilini Anlamak 1 Bu keşfin tam öyküsü, James M. Robinson 1970'lerdeki koşulları araştırıp kendi açıklamasını “The Discovery of the Nag Hammadi Codices”, Biblical Archaeologist 42,4 (1979) 206-24 ve “Getting the Nag Hammadi Library to English”, Biblical Archaeologist 42,4 (1979) yayınlana kadar anlatılmamıştı. 239-48. Robinson'un bu ciltteki makalesi güncellenmiş bir versiyon sunuyor. 2 Bugün Thomas İncili'nin parçaları olarak tanımlanan bu parça parça Oxyrhynchus papyri, Poxi 1, Poxi 654 ve Poxi 655 yayın numaralarıyla bilinmektedir. Grenfell ve Hunt, Poxi 1'i ilk olarak şu başlıklı bir broşürde yayınladı: Logia Iesou: Rabbimizin Sözleri (Egypt Exploration Fund; Londra: Henry Frowde, 1897). Poxi 654 ve 655'i New Says of Jesus ve Fragment of a Lost Gospel from Oxyrhynchus (Egypt Exploration Fund; Londra: Henry Frowde/New York: Oxford University Press, 1904) olarak yayınladılar. Her biri farklı bir elden gelen bu üç parça parça papirüs de daha büyük Oxyrhynchus bulgusunun bir parçası olarak yayımlandı. Poxi 1, Oxyrhynchus Papyri 1'de (Londra: Egypt Exploration Fund, 1898) s. 1-3'te ortaya çıktı; Poxi 654 ve 655, Oxyrhynchus Papyri 4 (London: Egypt Exploration Fund, 1904) s. 1-28'de ortaya çıkmıştır. 3 Fransız bilgin Henri-Ch'di bu. Bu antik parçaları yeniden ilgi odağı haline getirecek bağlantıyı kuran Puech. Puech, P. Oxy 654'ün sözlerinin aslında Önsöz'e ve yeni keşfedilen Thomas'ın Kıpti İncili'nin ilk yedi sözüne, P. Oxy 1'in Sözler 28-33'e (+77b) kadar olan altı sözüne karşılık geldiğini fark etti ve

--- SAYFA 120 ---

P. Oxy 655'in 24 ve 36-39. Sözler'e kadar olan parçalı sözlerini not eder 105. Bkz. "Une collection des paroles de Jésus récemment retrouvée: L' Evangile selon Thomas", Académie des inscriptions et belles lettres, Compte rendus des séances de l' année 1957 (1958) 146-166; ayrıca bkz. "The Gospel of Thomas", E. Hennecke ve W. Schneemelcher, New Testament Apocrypha, Cilt I: Gospels and Related Writings (Philadelphia: Westminster, 1963) 278-307. 4 Bu küçük cümleyi tercüme etmek şaşırtıcı derecede zor oldu. Çoğu çeviri bunu basit bir geçmiş olarak aktarır: "İsa şöyle dedi." Ancak Kıpti ifadeleri belirli koşullar altında hediye olarak sunulabilir. Yunanca parçalar net bir şimdiki zaman versiyonuna sahip olduğundan, Berlin Çalışma Grubu, bağlam daha uygun bir geçmiş zaman önermediği sürece, Kıpti dilini de şimdiki zaman olarak sunmayı seçmiştir. Bu arada diğerleri hala bu ifadeyi basit geçmişi kullanarak tercüme ediyor ve tartışma devam ediyor. 5 Grenfell ve Hunt, yazıya ve Oxyrhynchus'ta keşfedildiği seviyeye dayanarak onu bu şekilde tarihlendirdiler (bkz. Logia Iesou, s. 6). Harold Attridge, B. Layton, ed., Nag Hammadi Codex II,2-7 ve XII,2 Brit. Lib. Veya. 4926(1) ve P. Oxy 1, 654, 655; Cilt 1: Thomas'a Göre İncil, Philip'e Göre İncil, Arhontların Hipostası ve Dizinler (Nag Hammadi Studies XX; Leiden: Brill, 1989) 97. 6 Nag Hammadi Kodeksleri, ciltlerinin imalatında kullanılan kartonaj esas alınarak tarihlendirilmiştir; bkz. James M. Robinson, "Giriş", James M. Robinson ve Richard Smith, editörler, The Nag Hammadi Library in English (San Francisco: Harper & Row / Leiden: Brill, 1988) s. 16. Nag Hammadi Yazması II, Søren Giversen tarafından tarihlendirilmiştir: "Mutlak bir tarihleme, onu Br. M. Pap. 1920 ile çağdaş ve dolayısıyla 330'dan 340'a veya daha gevşek bir şekilde dördüncü yüzyılın ilk yarısından itibaren olduğunu gösterir" (Apocryphon Johannis [Acta Theologica Danica 5; Kopenhag: Munksgaard, 1963] s. 40). Thomas İncili'nin elimizdeki nüshasının Kıpti lehçesi ve bunun metnin tarihi açısından sonuçları Bentley Layton tarafından Nag Hammadi Kodeksi II'ye Giriş'te tartışılmıştır, 2-7 (bkz. not 5), s. 7. 7 Thomas İncili'nin LOGOI SOPHON veya "bilgelerin sözleri" türü içindeki yeri James M. Robinson'un "LOGOI SOPHON: Zur Gattung der Spruchquelle", s. 77-96, E. Dinkler, ed., Zeit und Geschichte adlı makalesindeki katkısıdır. Dankesgabe ve Rudolf Bultmann (Tübingen: Mohr [Siebeck], 1964); revize edilmiş ET: "LOGOI SOPHON: On the Gattung of Q", s. 71-113, aynı ve H. Koester, Trajectories Through Early Christian (Philadelphia: Fortress, 1971). Robinson'un tezi John S. Kloppenborg tarafından The Formation of'da genişletildi ve daha ayrıntılı bir şekilde araştırıldı.

--- SAYFA 121 ---

106 Notlar Soru: Antik Bilgelik Koleksiyonlarındaki Yörüngeler (Antik Çağ ve Hristiyanlık Çalışmaları; Philadelphia: Fortress, 1987). 8 Tarihçe 1.13.11. 9 Itinerarium Egeriae 17.1; 19.2. 10 Elçilerin İşleri Thom 170. 11 Thomas'ın Elçileri bu konuda hiç bitmeyen bir kafa karışıklığı kaynağı olmuştur, ancak bu konu A.F.J. Klijn tarafından "John XIV 22 and the Name Judas Thomas", s. 88-96'da, John'un Yetmişinci Doğum Günü vesilesiyle Prof. J. N. Sevenster'a Sunulan Çalışmalar'da (Kasım 23; Leiden: Brill, 23) açıklığa kavuşturulmuştur. 1970) ve Thomas'ın İşleri'nin son baskısında (Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı; NovTSup 108; Leiden: Brill, 2003). En eski Süryanice elyazmasında (Sina 30), hikayenin kahramanı basitçe "Yahuda" olarak anılır ve bunun, açılış havarisel listesinin sonuncusu olan "Yakup'un Yahuda'sı" olduğu açıktır. Ancak Bonnet tarafından, Thomas'ın İşleri'nin çoğu çevirisinin dayandığı Yunanca versiyonu yeniden oluşturmak için kullanılan daha sonraki Yunanca elyazmalarında (Acta Apostolorum II.2 [1903]), onun Judas Thomas veya kısaca Thomas olarak anıldığı görülebilir; dolayısıyla başlık da Thomas'ın İşleri'dir. Klijn şöyle özetliyor: "Görünüşe göre Yahuda'nın Thomas olarak düzeltildiği bir metinsel gelenekle karşı karşıyayız" (Thomas'ın İşleri, 6). Bu durum, Suriye kilisesinin bu iki havariyi, Yahuda ve Tomas'ı bir araya getirdiği şeklindeki hatalı düşünceye katkıda bulunmuştur; bu, bu çalışmanın son baskısında ortaya atılan ve literatürde geniş çapta paylaşılan bir fikirdir. 12 Helmut Koester bunu "'Giriş (to the Gospel of Thomas), B. Layton, ed., Nag Hammadi Codex II, 2-7, cilt 1, s. 39'da önermektedir. 13 Yine, Suriye ile ilk bağlantıyı kuran Puech'ti. Bakınız "The Gospel of Thomas" 287. Puech'in orijinal önerisiyle ilgili sorunlara rağmen, bu fikir birliği haline geldi. Bkz. Stephen J. Patterson, The Gospel of Thomas and Jesus (Sonoma: Polebridge, 1993) s. 118-20, konuların özeti için. 14 Hist eccles 1.13.11. 15 Koester, "Giriş", 40-41. Gruyter/Philadelphia: Fortress, 1982), s. 310. 17 Koester, "Giriş", 40. 18 Bu terim Thom. 86'da geçmektedir ve burada muhtemelen başlık anlamında değil, "insan" anlamına gelen Sami dilindeki dolaylı ifade olarak anlaşılmalıdır. 19 Bu terim Thom'da geçmektedir. 74, ancak İsa'ya gönderme yapıyormuş gibi mi anlaşılması gerektiği ya da herhangi bir anlamda başlık olarak anlaşılması gerektiği açık değil. 20 Bu, The Lion Becomes Man: The Gnostic Leontomorphic Creator and the Platonic Tradition adlı çalışmasıyla Howard Jackson'ın hipotezidir; SBL Tez Serisi 81 (Atlanta: Scholars Press, 1985), şu ana kadar bu söz için kesin olduğunu kanıtladı.

--- SAYFA 122 ---

Notlar 107 21 Thom sorunu hakkında daha fazla bilgi için. 65 ve 66 bkz. Patterson, *The Gospel of Thomas and Jesus*, s. 48-51; Thomas ile sinoptikler arasındaki ilişkinin genel bir değerlendirmesi için bkz. s. 17-93. 22 Halen canlı olan tartışmalarda şu anda bu konu üzerinde bir fikir birliğine varıldığını söylemek yanlış olur. Bununla birlikte, bu tür parça parça yaklaşımın, ilerlemenin makul bir yolu olduğu birçok kişi için çekici olduğu kanıtlanmıştır. Yine de konuya daha fazla açıklık getirebilecek yeni teklifler yolda. Örneğin son zamanlarda Hans-Martin Schenke, Thom'a dayanarak bir öneride bulundu. 68 Thomas İncili'nin, Yahudilerin Romalılar tarafından Kudüs'ten sürüldüğü MS 135'teki Bar Kochba isyanından sonra yazılmış olması gerekir ("On the Compositional History of the Gospel of Thomas, *Forum* 10 [1994 (1998)] 9-30). Richard Valantasis, son yorumunda, John, Ignatius ve Thomas'ta gördüğü ortak kaygılara dayanarak, birinci yüzyılın başından hemen sonrasına bir tarih önermiştir (*The Gospel of Thomas* [London and New York: Routledge, 1997] s. 12-21). 23 Özellikle bkz. Theissen'in kitabı, *Erken Filistin Hristiyanlığının Sosyolojisi* (çev. John Bowden; Philadelphia: Fortress, 1978). 24 Tartışma için bkz. Karen King, *What is Gnosticism* (Cambridge, MA: Harvard, 2003) ve Michael Williams, *Rethinking Gnosticism: An Argument for Dismantling a Şüpheli Kategori* (Princeton: Princeton University Press, 1996). 25 Burada sunulan Thomas İncili'nin yorumu, S. J. Patterson, "Jesus Meets Plato: The Theology of the Gospel of Thomas", J. Frey, et al., eds., *Das Thomasevangelium, Entstehung – Rezeption – Theologie*'de (Beihefte zur neutestamentliche Wissenschaft 157; Berlin: de Gruyter, 2008) 181-205. 26 T. F. Glasson, "The Gospel of Thomas, Saying 3, and Deuteronomy xxx.11-14", *Expository Times* 78 (1966/67) 151-52. 27 H. -D. Betz, "Delphic Maxim, Hermetik Yorumda GNWQI SAUTON", *Harvard Theological Review* 63 (1970) 471-77. 28 Ayak 1.22.59. 29 Yahudi geleneğindeki kavram için bkz. Yas. 14:1-2; 32:5, 19; 30:1; 43:6; 45:1; Eze 16:20-21; Hos 2:1; Ester 16:16'ya yapılan eklemeler: "Yahudiler en yüce, en kudretli ve yaşayan Tanrı'nın oğullarıdır." Hahamlar arasında da durum aynıdır: bŞhab 31a; mAbot 3:15; Mekhilta, Ex 15:18, vd. Erken Hristiyanlık döneminde bkz. Romalılar 8:14-17; Matta 5:45; Luka 6:35, vb. 30 Philo, Opif 134. 31 Age. 32 Bkz. 1 Korintliler 15:42-50 (özellikle 15:49); bu fikir Pavlus'un takipçileri arasında popülerliğini korudu; bkz. Kolezyum 3:10-11; bkz. R. Scroggs, *The Last Adam: A Study in Pauline Anthropology* (Philadelphia: Fortress, 1966) 70; Thomas'taki kavram hakkında bkz. S. Davies, "The Christology and Protology of the Gospel of Thomas," *Journal of Biblical Literature* 111 (1992) 668-9.

--- SAYFA 123 ---

108 Notlar 33 Konu tamamen D. MacDonald tarafından *There is No Male and Female* (Harvard Dissertations in Religion 20; Philadelphia: Fortress, 1987) kitabında ele alınmıştır. 34 Bkz. Thom. 4, 23; benzer şekilde Thomas 16, 49, 75; ayrıca 11 ("Bir olduğunuz gün iki oldunuz.") ve 106:1 ("İkiyi bir yaptığınızda insan oğulları olacaksınız."). 35 Bu sözün erken dönem Hristiyan çileciliği bağlamında ayrıntılı bir incelemesi için bkz. R. Valatasis, "Is the Gospel of Thomas Ascetical? Revisiting an Old Problem with a New Theory", *Journal of Early Christian Studies* 7 (1999) 55-81. 36 Ayak Hepsı 2.2. 37 Örneğin, Immut 10.45. 38 Opif 135. 39 Thomas'ta et (sarx), beden (soma) eşanlamlısıdır – bkz. Thom. 87. 40 Plutarch, *Mor* 135E-F (Tu san); 681D-F (Quaest dönüşümü). 41 Philo, *Bacak Hepsı* 1.33-35. 42 Bkz. Thomas 3, 22, 27, 46, 49, 82, 107, 109, 113:1. 43 Tomas 20, 54, 114. 44 Tomas 57, 76, 96, 97, 98, 99, 113:4. 45 Özellikle bkz. Atasözleri 3 ve 50. 46 Opif. 30. 47 Somn 1.75. 48 DeConick, *Onu Görmeye Çalışın: Thomas İncili'nde Yükseliş ve Vizyon Mistisizmi* (Vigiliae Christianae 33'e ek; Leiden: Brill, 1996) 100-105. 49 DeConick, *Onu Görmeye Çalışın*, 129-43. 50 Bkz. DeConick, *Seek to See Him*, 105-7. 51 Örneğin R. M. Grant ve D. N. Freedman'in *The Secret Sayings of Jesus* (Garden City: Doubleday/London: Collins, 1960) kitabında benimsediği yaklaşım. 52 Bir açıklama için bkz. S. J. Patterson, "The Gospel of Thomas and the Synoptic Tradition: A Forschungsbericht and Critique," *Forum* 8 (1992) 45-97. 53 Bu görüş ve onun savunucuları hakkında bir tartışma için bkz. Patterson, "Thomas and the Synoptics", s. 50-63, 79-82. Thomas'ın bağımlılığını bu şekilde kanıtlamaya yönelik en kapsamlı girişim W. Schrage'nin *Das Verhältnis des Thomas-Evangeliums zur Synoptischen Tradition und zu den koptischen Evangelienübersetzungen*'ydi. *Zugleich ein Beitrag zur gnostischen Synoptikerdeutung* (BZNW 29; Berlin: Töpelmann, 1964). Ancak Schrage'in çalışmasında eleştirel redaksiyon analizinin sonuçlarını dikkate almadaki başarısızlığı ve Kipti çevirileri düzeyindeki etkinin mutlaka orijinal kompozisyon noktasında bağımlılık anlamına geleceği yönündeki yersiz varsayımı, çalışmasını derinden kusurlu bıraktı. Bu bakış açısına göre son zamanlardaki daha düşünceli yaklaşımlar arasında C. M. Tuckett'in "Thomas and the Synoptics", *Novum adlı çalışması* yer almaktadır.

--- SAYFA 124 ---

Notlar 109 Testamentum 30 (1988) s. 132-57. Tuckett, her türlü olasılığı zamanından önce dışlamayı reddederek, söyleyerek bir yaklaşım öneriyor. 54 Thomas ve İsa'nın İncili'nde (s. 17-99) kendi analizim, Thom da dahil olmak üzere buna benzer birçok yeri ortaya çıkardı. 32 (çapraz başvuru Matta 5:14b); Thom. 39 (çapraz başvuru Matta 23:13); Thom. 45:2-4 (çapraz başvuru Luka 6:45); Thom. 104:1 (çapraz başvuru Luka 5:33); ve Thom. 104:3 (çapraz başvuru Luka 5:33-35). Ayrıca Thomas'ın sözlerinin sırasının, Thom da dahil olmak üzere, sinoptik İncillerden etkilenmiş gibi görünen birkaç yer vardır. 32 ve 33:2-3; Thom. 43 ve 45:4; Thom. 47:3-5; Thom. 65-66; ve Thom. 91:2 ve 93-94. 55 J. M. Robinson ve C. Heil, "Zeugnisse eines schriftlichen, griechischen vorkanonischen Textes: Mt 6,28b)*, P. Oxy. 655 I,1-17 (EvTh 36) und Q 12,27," Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft 89 (1998) 30-44; J. M. Robinson, "(Kuzgunlar) ve Zambakların Ön-Q Metni: Q 12:22-31 ve P. Oxy. 655 (Gos. Thom. 36)," s. 143-80, Text und Geschichte: Facetten theologischen Arbeitens aus dem Freundes- und Schülerkreis. Dieter Lührmann zum 60. Geburtstag (MThSt 50; Marburg: Elwert, 1999); aynı zamanda, "Q'dan Daha Eski Bir Yazılı Yunan Sözleri Kümesi: Bir Vestige", Harvard Theological Review 92 (1999) 61-77; ve Robinson ve Heil, "The Lilies of the Field: Saying 36 of the Gospel of Thomas and Secondary Accretions in Q 12.22b-31", New Testament Studies 47 (2001) 1-25. 56 Bu, Thomas ve İsa'nın İncili'nin I. Kısımında, s. 9-110'da çıkardığım sonuçtu. Bugün Thomas üzerinde çalışan bilim adamlarının çoğu bu görüşü paylaşıyor. Ancak bu, Thomas'ta her fırsatta karşımıza çıkan bazen kafa karıştırıcı kanıtları daha iyi açıklayabilecek diğer yaratıcı çözümleri engellemez. Son zamanlarda Hans-Martin Schenke, Thomas'taki bir dizi anlatı mahmuzuna işaret etti; bu, ona, bu sözlerin çoğunun, bugün bildiğimiz anlatısal müjdelerin hiçbirinden olmasa da ("Thomas İncili'nin Kompozisyon Tarihi") bir anlatısal müjdeden alınmış olabileceğini düşündürmektedir. Risto Uro, Thomas İncili'nin sinoptik İncillerden dolayı olarak etkilenmiş olabileceğini, kendisinin "ikincil sözlülük" olarak adlandırdığı bir süreçte, sözlü geleneğin sinoptik metinlerden etkilenmiş olabileceğini ve ardından Thomas'ın metnini etkilemiş olabileceğini öne sürmüştür ("İkincil Sözlülük' in the Gospel of Thomas: Logion 14 as a Test Case", Forum 9,3/4 (1993) s. 305-29). Görüşleri Klyne Snodgrass'ın "The Gospel of Thomas: A Secondary Gospel," Second Century 7 (1989-90) s. 19-38'in görüşlerine benzer. 57 Sethian Gnostisizminin bir açıklaması için bkz. H.-M. Schenke, "The Phenomenon and Significance of Gnostic Sethianism", B. Layton, ed., The Rediscovery of Gnosticism: Proceedings of the Conference at Yale, Mart 1978 (Leiden: Brill, 1981) cilt. 2, s. 588-616. Kutsal Eugnostos'un tarihlenmesi için bkz. Douglas M. Parrott'un "Kutsal Eugnostos ve İsa Mesih'in Sofya'sı (III,4 ve BG) adlı giriş yazısı

--- SAYFA 125 ---

110 Notes 8502,3), " Robinson ve Smith, eds., The Nag Hammadi Library in English, s. 221. 58 Bakınız yukarı, not 24. 59 Bakınız özellikle MacDonald, No Male or Female. 60 Bakınız Helmut Koester'in "Gnostic Sayings and Controversy Traditions in John 8:12-59", C. W. Hedrick ve R. Hodgson, Jr. eds., Nag Hammadi, Gnosticism, and Early Christian (Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 1986) 61 J. Jeremias, The Parables of Jesus; 2. Gözden Geçirilmiş Baskı (New York: Charles Scribner's Sons, 1972) s. J. Bauer, "Echte Jesusworte", W.C. van Unnik, Evangelien aus dem Nilsand (Frankfurt: Verlag Heinrich Scheffer, 1960) 63 R. McL Wilson, Studies in the Gospel of Thomas (London: A.R. Mowbray, 1960) 75-78. Funk, B. B. Scott ve J. R. Butts, The Parables of Jesus: Red Letter Edition (Sonoma: Polebridge, 1988) s. 61. 65 B. B. Scott tarafından belirtildiği gibi, Hear, Then, the Parable (Minneapolis: Fortress, 1989) s. 237-38. İsa'nın sözlerinin aktarım tarihini Thomas'ı hesaba katarak değerlendirmeye yönelik en kapsamlı girişim, John Dominic Crossan'ınki, In Fragments: The Aphorisms of Jesus (San Francisco: Harper & Row, 1983). Crossan aynı zamanda Thomas'ı İsa'nın benzetmeleriyle ilgili tartışmaya dahil etmeye çalıştı; bkz. onun In Parables: The Challenge of the Historical Jesus (New York: Harper & Row, 1973). Silence of Jesus (Philadelphia: Fortress, 1983) ve Charles Hedrick, Jesus' Parables as Poetic Fictions: The Creative Voice of Jesus (Peabody, MA: Hendrickson, 1994) Ancak bu çalışmadaki öncülerden biri, Thomas'ın benzetmelerini 1962'de Parables of Jesus'un gözden geçirilmiş baskılarına entegre etmeye başlamış olan Joachim Jeremias'tı. 67 Albert Schweitzer, The Quest of the Historical Jesus (çev. W. Montgomery; Londra: Adam ve Charles Black, 1948; Almanca orijinali 1906'da yayınlandı). İsa'nın kıyamet dışı bir anlayışı özellikle John Dominic Crossan tarafından savunuldu, The Historical Jesus: The Life of a Mediterranean Jewish Peasant (San Francisco: HarperSanFrancisco, 1991). & Row, 1987) bu görüşü paylaşmaktadır, ancak bu görüşe varırken Thomas'tan pek etkilenmemiştir. İsa'ya ilişkin bu görüş aynı zamanda İsa Semineri'ne ve İncil Edebiyatı Derneği'nin Tarihsel İsa Bölümü'ne katılan akademisyenler tarafından da geniş çapta paylaşılmaktadır (Borg, Crossan ve diğerleri de bu sonuca varmıştır; bkz. Stephen J. Patterson, "The End

--- SAYFA 126 ---

Notes 111 of Apocalypse: Rethinking the Eschatological Jesus, Theology Today 52 (1995) s. 29-48. 68 Bugüne kadar Thomas üzerine yapılan çalışmaların bir incelemesi için F. T. Fallon ve R. Cameron'un araştırmalarına bakınız, "The Gospel of Thomas: A Forschungsbericht and Analysis," Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt 2/25.6; W. Haase ve H. Temporini, eds. (Berlin/New York: de Gruyter, 1988) s. 4195-4251 ve G. J. Riley, "The Gospel of Thomas in Contemporary Scholarship," Currents in Research: Biblical Studies 2 (Sheffield: Sheffield Academic Press, 1994) s. 227-252. Araştırma için gelecekteki beklentilerin dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi için bkz. Philip Sellew, "The Gospel of Thomas: Prospects for Future Research", s. 327-46, John D. Turner ve Anne McQuire, eds., The Nag Hammadi Library After Fifty Years: Proceedings of the 1995 Society of Biblical Literature Anma (Nag Hammadi and Manichaeon Studies 44; Leiden: Brill, 1997). Bölüm 3: Nag Hammadi Kütüphanesinin Hikayesi 1 19 Kasım 1995'te Nag Hammadi Keşfinin Ellinci Yıldönümü münasebetiyle İncil Edebiyatları Derneği'nin Yıllık Toplantısında verilen Genel Konuşmanın bir özeti. Şurada yayımlandı: Elli Yıl Sonra Nag Hammadi Kütüphanesi: 1995 İncil Edebiyatı Derneği Tutanakları. Anma, ed. John D. Turner ve Anne McQuire (Nag Hammadi and Manichaeon Studies 44; Leiden, New York, Köln: Brill, 1997) 3-33. Bu konferansın daha önceki bir taslağı 21 Eylül 1995'te Antik Çağ ve Hristiyanlık Enstitüsü'nde verilmişti. 2 Henri-Charles Puech ve Jean Doresse, "Nouveaux écrits. gnostiques découverts en Egypte," Académie des Inscriptions et Belles-Lettres: Comptes Rendus des Séances de l'Année 1948 [1948] 89. 3 "Yaklaşık 1946 idi": Doresse, "Une bibliothèque gnostique copte," La Nouvelle Clío 2 (1949) 61. 4 "1945'e Doğru": Doresse, "Sur les traces des papyrus gnostiques: Recherches à Chénoboskion," Académie royale de Belgique: Bulletin de la Classe des Lettres et des Sciences morales et politiques, 5ème Série, 36 (1950) 433; ayrıca bkz. Les livres secrets des gnostiques d'Egypte, I: Introduction aux écrits gnostiques coptes découverts à Khénoboskion (Paris: Librairie Plon, 1958) 145; L'Évangile selon Thomas ou les paroles secrètes de Jésus (Paris: Librairie Plon, 1959) 1; d'Egypte," La Table Ronde 107 (1956) 86. 5 "Une ÖNEMLİ Découverte: Un papyrus gnostique copte du IVème siècle," La Bourse Egyptienne, 10 Ocak 1948, Chronique d'Egypte 23 (1948) 260'da yeniden basılmıştır. Bu tarih hatalı bir şekilde satın alma tarihine dayanmaktadır. Codex III, keşfin kendisi değil, Kıpti Müzesi tarafından hazırlandı.

--- SAYFA 127 ---

112 Notlar 6 Georges Fradier'in Doresse ile yaptığı bir röportajdan, UNESCO Özellikler 2 (1 Ağustos 1949) 11: "Bir yıl önceydi, Nil'in kıyısında idi..." 7 Daha ayrıntılı sunumlar için Marvin W. Meyer ve James M. Robinson eds., The Nag Hammadi Library'deki İngilizce "Giriş" kitabıma bakın, Kıpti Gnostik Kütüphane Projesi üyeleri tarafından çevrilmiştir. Antik Çağ ve Hristiyanlık (Leiden: Brill, 1977); "The Discovery of the Nag Hammadi Codices", BA 42 (Güz 1979) 206-24, Colloque International sur les textes de Nag Hammadi'de (Québec, 22-25 août 1978), "Uçurumdan Kahire'ye: Keşiflerin ve Nag Hammadi Kodekslerinin Aracılarının Hikayesi" gibi dipnotlarla kısaltılmamış, Bibliothèque copte de Nag Hammadi, ed. B. Barc, Bölüm "Etudes" 1 (Québec: Les presses de l'Université Laval, 1981 [1982]) 21-58; "Kıpti El Yazmalarının Keşfi ve Pazarlanması: Nag Hammadi Kodeksleri ve Bodmer Papyri," Torgny Sæve-Söderbergh onuruna Sundries (Acta Universitatis Uppsaliensis, Boreas: Uppsala Studies in Ancient Mediterranean and Near Eastern Civilizations 13 (1984) 97-114, The Roots of Egypt Christian, Studies in Antiquity and Christian, içinde yeniden basılmıştır, eds. B.A. Pearson ve J.E. Goehring (Philadelphia: Fortress, 1986) 1-25. Alt-Kairo, Abhandlungen des Deutschen Archäologischen Instituts Kairo, Koptische Reihe 1 (Wiesbaden: Harrassowitz, 1962 [1963]). 10 Die koptisch-gnostische Schrift ohne Titel aus dem Codex II von Nag Hammadi im Koptischen Museum zu Alt-Kairo, Deutsche Akademie der. Wissenschaften zu Berlin, Institut für Orientforschung 58 (Berlin: Akademie-Verlag, 1962). 11 Koptisch-gnostische Apokalypsen aus Codex V von Nag Hammadi im Koptischen Museum zu Alt-Kairo, Wissenschaftliche Zeitschrift der Martin-Luther-Universität. (Halle-Wittenberg: Martin-Luther Universität, 1963).12 Dokunaklı bir anekdot, durumun tuhaflığını ve adaletsizliğini gözler önüne seriyor: Zamanın yaşayan en büyük Kıptologu, aslen Berlin'li ama o sıralarda Kudüs'lü olan Hans Jakob Polotsky, Avrupalı meslektaşlarının yeni keşfe erişimini sürekli olarak reddetmesinin ardından, metinlerin birdenbire bilinmeyen bir Bilim Enstitüsünden öğrenciler tarafından kendisine sunulmasına şaşırıldığını ifade etti. 1967'de bir yaz okulunda onunla birlikte Kıpti dili öğrenmek için Ann Arbor'a gelen Kaliforniya'daki Antik Çağ ve Hristiyanlık.13 Nag Hammadi risalelerinin standart numaralandırmasında önce Romen rakamlarıyla kodeksin numarası, ardından Arap rakamlarıyla o kodeks sırasına göre risalenin numarası listeleniyor.

--- SAYFA 128 ---

Notlar 113 14 Pahor Labib, Eski Kahire'deki Kıpti Müzesi'ndeki Kıpti Gnostik Papirüs, Cilt. 1 (Kahire: Hükümet Basını, 1956). Bu, bu basımın görünen tek cildidir. 15 Kurt Rudolph, "Gnosis und Gnostizismus, ein Forschungsbericht," ThR n. F.34 (1969) 89-120, 181-231, 358-361. "Nachträge" alt başlıklı üçüncü bölüm, esas olarak ilk iki bölümün provalarını okuduktan sonra kendisine gönderdiğim düzeltmelerden oluşuyor. Oldukça açık konuşuyor; P. 359, benim liderliğim altında "Claremont'ta (ABD) kurgu ekibinin devam eden çalışması" hakkında. 16 James M. Robinson ve Marvin W. Meyer, eds., İngilizce Nag Hammadi Kütüphanesi, Antik Çağ ve Hristiyanlık Enstitüsü Kıpti Gnostik Kütüphane Projesi üyeleri tarafından çevrilmiştir (Leiden: Brill, 1977; ciltsiz baskı 1984 / San Francisco: Harper & Row, 1977, karton kapaklı baskı 1981); üçüncü, tamamen gözden geçirilmiş baskı, Richard Smith ve James M. Robinson eds. (San Francisco: Harper & Row / Leiden: Brill, 1988; karton kapaklı baskı: San Francisco: HarperCollins, 1990; değiştirilmemiş dördüncü gözden geçirilmiş baskı: Leiden: Brill, 1996). 17 Nag Hammadi Kodeksler III,2 ve IV,2: Mısırlıların İncili (Büyük Görünmez Ruhun Kutsal Kitabı), Alexander Böhlig ve Frederik Wisse tarafından Pahor Labib ile işbirliği içinde çeviri ve yorumlarla düzenlenmiştir; NHS 4, eds. M. Krause ve James M. Robinson, alt seri The Coptic Gnostic Library, ed. Robinson; (Leiden: Brill, 1975). 18 Yuhanna Apokrifatı: Nag Hammadi Yazmalarının Özeti II,1; III,1 ve IV,1, BG 8502,2 ile, Frederik Wisse ve Michael Waldstein tarafından düzenlenmiştir; Nag Hammadi ve Maniheizm Araştırmalar 33; eds. James M. Robinson ve H.-J. Klimkeit, alt seri Kıpti Gnostik Kütüphanesi, ed. Robinson (Leiden: Brill, 1995). 19 Nag Hammadi Kodeksi VII, Birger A. Pearson tarafından düzenlenmiştir; Nag Hammadi ve Maniheizm Çalışmalar 30, eds. James M. Robinson ve H.J. Klimkeit, alt seri Kıpti Gnostik Kütüphanesi, ed. Robinson (Leiden: Brill, 1996 [aslında Kasım 1995]). 20 Johannes Leipoldt, "Ein neues Evangelium? Das koptische Thomasevangelium übersetzt und besprochen", ThLZ 83 (1958) 481-96. 21 "Jung Kodeksi: Bir Tekelin Yükselişi ve Düşüşü" başlıklı inceleme makaleme bakın. 22 Ölü Deniz Parşömenlerinin tıpkıbasımı, Robert H. Eisenman ve James M. Robinson tarafından Giriş ve Dizin ile hazırlanmıştır, 2 cilt (Washington, DC: Biblical Archaeology Society, 1991; ikinci gözden geçirilmiş baskı, 1992). 23 22 Kasım 1991'de Araştırma ve Yayınlar Komitesi (tutanaklarından alıntı yaparak) "erişime ilişkin beyanın finansman kuruluşlarına, yayıncılara, birincil kaynaklara gönderilmesini, RSN'de yayınlanmasını ve Amerikan Bilgili Topluluklar Konseyi aracılığıyla dağıtılmasını talimatını vermişti."

--- SAYFA 129 ---

114 Edebi ve eser kalıntılarıyla ilgilenen diğer eğitimli topluluklara notlar (politika geliştirmeye katılımlarını teşvik etmek). Komite mümkün olduğu kadar geniş bir dağıtımına izin verdi." Bunu Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik 92 (1992) 296'da yeniden yayımlattım. 24 1 Ekim 1995 gibi yakın bir tarihte Tov, "Yahudi: Birinci Yüzyıl Yahudiliği Tartışma Forumu"na e-posta göndererek İsrail yetkililerinin "Huntington eylemine itirazlarını geri çektikleri" (22 Eylül 1991'de Yahudilik üzerindeki tüm kısıtlamaları kaldırmıştı) yönündeki söylentileri yalanlamıştı. Elizabeth Hay Bechtel tarafından yıllarca orada saklanan ve halkın erişimine kapalı olan mikrofilmler) ve "hepimizin hâlâ müzakerelerin ortasında olduğunu" doğruladı. 6 Ekim 1991'de Huntington'a yazarak sorunun tartışılacağı bir toplantı yapılmasını önerdi ve Huntington'dan "parşömenlere erişimin söz konusu toplantıya kadar bir ay süreyle ertelenmesini" talep etti. Toplantı hiçbir zaman gerçekleşmedi. 25 Tamamen tesadüf eseri, Huntington Kütüphanesi'nin duyurusunu yaptığı hafta sonu bu tür politikaları öneren bir konuşma yaptım. Bu nedenle geniş çapta yayımlanmıştır: Geleceğin El Yazması Keşifleri; başlık sayfasını, içindekiler tablosunu, girişi ve örnek tabloları içeren bir ek ile birlikte: Ölü Deniz Parşömenlerinin Bir Faks Baskısı, Ara sıra Makaleler, Antik Çağ ve Hristiyanlık Enstitüsü, ed. J.L. Reed, 23 (Claremont: IAC, 1991); tarafımdan kısaltılmıştır, "Başka Bir Parşömen Erişim Öfkesinden Kaçınmak," Los Angeles Times, 28 Eylül 1991, Bölüm F, 13-14; editör tarafından kısaltılmıştır, "Handling Future Manuscript Discoveries," BA (Aralık 1991): 235-240; Hershel Shanks tarafından kısaltılmıştır, "Bir Sonraki Keşfedildiğinde Harika El Yazmaları Keşfedildiğinde Ne Yapmalıyız," BAR 18/1 (Ocak-Şubat 1992): 66-70; Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik 92 (1992) 281-96'da kısaltılmamış biçimde yeniden basılmıştır. 26 Petra'daki Bizans kilisesinden gelen 152 Altıncı Yüzyıla ait yanmış Yunan belgesel papirüs rulolarını ele alırken, net ve yeni politikalar ortaya koymak için bilinçli bir çaba sarf edilmiş gibi görünüyor: "İlgili tüm tarafların bir erişim/yayın anlaşması imzaladığı hatırlanacaktır ve parşömenlerin yayın amacıyla iki grup arasında nihai bölünmesinin 1995 sonlarında kararlaştırıldığını bildirmekten mutluluk duyuyoruz." Pierre M. Bikai, "Parşömenlerde Güncelleme," ACOR Haber Bülteni 7.2 (Kış 1995) 11. 27 Bkz. Hans-Martin Schenke, "Nag Hammadi Araştırmasının Yeni Ahit Bursuna İlişkisi" (Chicago'daki İncil Edebiyatı Derneği'nin Yıllık Toplantısında sunulan bir makale, Kasım 1994). 28 Zostrianos risalesi (VIII,1) şifreli bir alt metinle son buluyordu: "Zostrianos; Hakikat Tanrısı Zostrianos'un Hakikat Kehanetleri; Zerdüş'tün öğretileri." Ancak metin Zerdüş'te değil, Sethian'dır ve 2 Enoch'u temel alır.

--- SAYFA 130 ---

Notlar 115 29 Eski Ahit Pseudepigrapha, cilt. 1: Kıyamet Edebiyatı ve Ahit, ed. Yazan: James H. Charlesworth (Garden City, NY: Doubleday, 1983) 707-11 (MacRae'nin girişi), 712-19 (MacRae'nin çevirisi). 30 "Yahudi Kıyametinden Gnosis'e" (Nag Hammadi Keşfinin Ellinci Yıldönümünde sunulan bir makale: Dinler Tarihindeki Nag Hammadi Metinleri üzerine Kopenhag Uluslararası Konferansı, 19-24 Eylül 1995, Danimarka Bilim ve Edebiyat Akademisi). 31 Gnostisizmin Yeniden Keşfi: Yale'deki Uluslararası Gnostisizm Konferansı Bildirileri, New Haven, Connecticut, 28-31 Mart 1978, Cilt. 2, Sethian Gnostisizm, editör: Bentley Layton, Studies in the History of Religions 41, Supplements to Numen, (Leiden: Brill, 1981). Özellikle bkz. Hans-Martin Schenke, "The Phenomenon and Significance of Gnostic Sethianism", 588-616 ve ayrıca benim katkım olan "Sethians and Johannine Think: The Trimorphic Protennoia and the Prologue of the Gospel of John", 643-62 ve "Tartışma" 662-670 ve "Son Tartışma". 671-685. 32 Bkz. Schenke, "Gnosis: Zum Forschungsstand unter besonderer Berücksichtigung der Religions-geschichtlichen Problematik, VF 32 (1987) 2-21. 33 Irenaeus (Adv. haer. 1.29: "Barbelo-Gnostics"; 1.30: "Ophites" ve "Sethians") ve Epiphanius (Panarion 26: "Gnostikler"; 39: "Sethliler"; 40: "Archontics." 34 Jean-Marie Sevrin Sethianizmin vaftiz boyutlarını araştırmıştır, Le dossier baptismal séthien: Etudes sur la sacramentaire gnostique; Bibliothèque copte de Nag Hammadi, Bölüm "Etudes" 2 (Québec: Les Presses de l'Université Laval, 1986). 35 Bir inanç ve Düzen konferansında sunum yapmak üzere davet edilen Ernst Käsemann, kendisi için hazırlanmış olan makalesinin İngilizce çevirisini doğrulamamı istedi. Onun anahtar terimi olan "eskatologischer Vorbehalt", dinleyicilerin kaçınılmaz olarak asıl noktayı kaçırmamasına neden olacak şekilde İngilizce'ye çevrildi. 36 Bu bağlamda Koloseliler, Efesliler, Pastoral Mektuplar ve The Treatise on Resurrection'ın tam bir sunumu için bkz. Gerd Lüdemann, Heretics: The Other Side of Early Christian (London: SCM ve New York: Westminster/John Knox, 1996) 37 Neutestamentliche Apokryphen. Uebersetzung, cilt 1, Evangelien, ed. W. Schneemelcher (Tübingen: Mohr / Paul Siebeck, 1989). İngilizce tr. New Testament Apocrypha, cilt 1. İnciller ve İlgili Yazılar, ed. (I,2), Thomas İncili (II,2), Philip İncili (II,3), Thomas Kitabı (Yarışmacı)

--- SAYFA 131 ---

116 Notlar (II,7), Kurtarıcı'nın Diyaloğu (III,5), Yakup'un (Birinci) Kıyameti (V,3), Yakup'un (İkinci) Kıyameti ve Petrus'un Philip'e Mektubu (VIII,2); cilt 2, Apostolisches; Apokalysen ve Verwandtes. İngilizce tr. Havariler, Kıyametler ve İlgili Konularla İlgili Yazılar: Pavlus'un Kıyameti (V,5), Petrus'un İşleri ve Onikiler (VI,1) ve Petrus'un Kıyameti (VII,3). 38 Stephen J. Patterson, "New Testament Apocrypha," Anchor Bible Dictionary (New York vb.: Doubleday, 1992) 1.295-296. 39 Helmut Koester, Yeni Ahit'e Giriş, Cilt. 2, Erken Hristiyanlık Tarihi ve Edebiyatı (Philadelphia: Fortress, 1982): Yakup'un Apokrifonu (I,2), Gerçeğin İncili (I,3; XII,2), Yuhanna'nın Apokrifonu (II,1; III,1; IV,1; BG 8502,2), Thomas'ın İncili (II,2), Arhontların Hipostası (II,4), Thomas'ın Kitabı (Yarışmacı) (II,7), Mısırlıların İncili (III,2; IV,2), Kutsal Eugnostos'un Mektubu (III,3; V,1), İsa Mesih'in Sofya'sı (III,4), Kurtarıcı'nın Diyaloğu (III,5), Yakup'un (Birinci) Kıyameti (V,3), Yakup'un (İkinci) Kıyameti (V,4), Adem'in Kıyameti (V,5), Şem'in Açıklamaları (VII,1), Büyük Seth'in İkinci İncelemesi (VII,2) ve Seth'in Üç Steli (VII,5). 40 C.-H. Hunzinger, "Unbekannte Gleichnisse Jesu aus dem Thomas-Evangelium", Judentum, Urchristentum, Kirche: Festschrift für Joachim Jeremias, Beiheft 26 zur ZNW, ed. W. Eltester (Berlin: Töpelmann, 1960; 2. baskı 1964) 209-20. 41 C.-H. Hunzinger, "Aussersynoptisches Traditionsgut im Thomas-Evangelium" TLZ 85 (1960) 843-46. 42 "Das Gleichnis von den bösen Weingärtnern (Mark. 12.1-5)," Aux Sources de la geleneği chrétienne: Mélanges Offerts à M. Maurice Goguel à l'occasion de son soixante dixième anniversaire (Neuchâtel: Delachaux et Niestlé, 1950) 120-31. 43 Stephen J. Patterson, The Gospel of Thomas And Jesus (Sonoma: Polembridge, 1993), özellikle Ch. 2. Bir İçerik Sorusu: Thomas Geleneğinin Özerkliği, 17-93. 44 Bu söze ilişkin birçok kanıt için Michael E. Stone ve John Strugnell tarafından derlenen ve çevrilen The Books of Elijah Bölüm 1-2'ye bakın (SBL Texts and Translations 18, Pseudepigrapha Series 8, ed. Robert A. Kraft ve Harold W. Attridge (Missoula, MO: Scholars, 1979) 41-73). Nag Hammadi'de yineleniyor I,1: A,23-27 (s. 58-59) ve III,5: 140,1-4 (s. 56-57), diğer metinlerde de olduğu gibi ikinci durumda da İsa'ya atfedilmektedir (s. 50-53). Ayrıca bkz. Takashi Onuki, "Traditionsgeschichte von Thomasevangelium 17 und ihre christologische Relevanz," Anfänge der Christologie: für Ferdinand Hahn zum 65. Geburtstag, ed. Cilliers Bretenbach und Henning Paulsen (Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 1991) 399-415 ve Patterson, The Gospel of Thomas And Jesus, 85 ve her ikisinin de alıntı yaptığı kapsamlı literatür.

--- SAYFA 132 ---

Notlar 117 45 Nikolaus Walter, "Paulus und die urchristliche Jesustradition," NTS 31 (1975) 498-522. 46 John S. Kloppenborg, Q Parallels: Synopsis, Critical Notes and Concordance (Sonoma, CA: Polebridge Press, 1988). 47 4 Ekim 1995 tarihli bir mektupta. 48 Synopsis Quattuor Evangeliorum: Locis paralelis evangeliorum apocryphorum et patrum adhibitis editit Kurt Aland, Editio quindecima revisa (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1996 [1997]) 517-46. 49 SBL sunumundan sonra R. McLaughlin Wilson, Amerika'da henüz reşit olmaya başlayan disiplin hakkındaki konuşmaları göreceli hale getirmek için bana önceki nesillerin seçkin Amerikalı Yeni Ahit akademisyenlerini sıraladı. Ancak sunumun kapsamı bireylere değil, bilgi sosyolojisine (disiplin yapılarına) ilişkindi ve bu konuda yalnızca Wilson'a yürekten katılabiliriz. Seleflerimiz arasında benim rol modelim en azından benim için en seçkin olanıdır: Ernest Cadman Colwell. Aslına bakılırsa, onun farklılığının büyük bir kısmı disiplinin bu şekilde yeniden yapılandırılmasına aktif olarak dahil olmasından kaynaklanıyordu; uzmanlığı olan Yeni Ahit metin eleştirisinde, Uluslararası Yunanca Yeni Ahit Projesini organize etti ve bunu SBL'nin devam eden Metin Eleştirisi Semineri aracılığıyla uyguladı. Bilgi sosyolojisi açısından talep edilen yeniden yapılanmayla yüzleşmesi, sağda İncil teolojisinin, solda ise mitolojiden arındırıcı, varoluşçu hermeneutiğin hakim olduğu nesilde gerçekleşmemiş olsaydı, daha da öne çıkacaktı. 50 Lüdemann, Kafirler, 230, n. 9: "Aralık 1977'de San Francisco'da düzenlenen Kutsal Kitap Edebiyatı Derneği'nin Yıllık Toplantısında Kuzey Amerika Kutsal Kitap biliminin bu öncü çalışmasının halka sunulması gerçekten tarihi bir andı. Bu, Alman tefsirinin eski hakimiyetinin sonsuza dek sona erdiğini sembolik olarak açıkça ortaya koydu."

--- SAYFA 133 ---

Genel Dizin Abd al-Sayyid, Rāghib Andarāwus "al-Qiss" 68, 71 Abgar, Kral 30 Abgar efsanesi bkz. Abgar, Kral; Eusebius Elçilerin İşleri 30, 35, 90, 92 ayrıca bkz. Luka, İncil; Paul Elçilerin İşleri Thomas 30-31, 106 ayrıca bkz. Yahuda Thomas Adam 11, 19, 50-51, 61, 8 ayrıca bkz. İsa - ikinci Adem olarak; Sethians Aland, Barbara 94 ayrıca bkz. Novum Testamentum Graece Aland, Kurt xii, 94, 95-96 ayrıca bkz. Synopsis Quattuor Evangeliorum İskenderiyeli ilahiyatçılar bkz. Augustine of Hippo; Clement; Origen Ālī, Bahij 72 Amerikan Din Akademisi ve İncil Edebiyatı Derneği (AAR/SBL) 81, 82, 85, 117 American School of Oriental Research 76 Ann Arbor 73, 112 havari 30-31, 32, 34-35, 42, 91, 106 Attridge, Harold W. 83, 105 Augustine of Hippo 47 Bammate, N. 77-78 Basel 94 Bastā, Zakī 72 Bauer, Johannes 63 ben Sirach bkz. bilgelik edebiyatı - Wisdom of Jesus ben Sirach Berlin xi-xiii, 83 ayrıca bkz. Berlin Çalışma Grubu Berlin Çalışma Grubu xi-xii, 55, 66, 83, 95 Berliner Arbeitskreis bkz. Berlin Çalışma Grubu Bethge, Hans-Gebhard xii, 95 İncil, anlatı olarak eski metinler 26 28 ayrıca İncil çalışmaları/bilime de bakınız; Yeni Ahit; Nag Hammadi'nin Eski Ahit İncil çalışmaları/bilimsel etkileri 8, 26, 67, 87, 96, 117 Bodmer papirüsü 26 Böhlig, Alexander 74, 75, 79, 82 Book of Thomas the Contender 30 ayrıca bkz. Judas Thomas Brill Academic Publishers 80-83 Kahire ix, 68, 71-72, 73-74, 76-77, 78, 80, 81-82, 85 ayrıca bkz. Kıpti Müzesi, Kahire; Alman Arkeoloji Enstitüsü; Institut français d'archéologique orientale

--- SAYFA 134 ---

Genel Dizin 119 Cameron, Ron 83 Chadwick, Henry 79 Chester Beatty papirüsleri 26 chreia ix Cicero 48-49 ayrıca bkz. Orta Platonizm; Thomas İncili'nde Platoncu sünnet 13, 61 Pavlus'ta 35 Claremont 78, 81, 83 İskenderiyeli Clement 47 Nag Hammadi Yazmaları bkz. Nag Hammadi – Collège de France Kodeksleri 79 Kipti viii, xi-xii, xiii, 27-28, 32, 37-38, 68, 71, 79, 87, 92, 95, 96, 98 ayrıca bkz. Berlin Çalışma Grubu; Kahire; Kipti Müzesi; Koptoloji; Kipti Müzesi, Kahire 68, 71, 72, 73, 74, 111 Kiptibilim 83 Kiptiler 69, 71 ve Müslümanlar 71 Daumas, François 73 Ölü Deniz Parşömenleri 85-86 Didymos'un 26 yayınının keşfi Judas Thomas bkz. Judas Thomas Addai Doktrinleri 30 ayrıca bkz. Judas Thomas Dodd, C. H. 64 ayrıca bkz. Şüpheli Thomas benzetmeleri bkz. Thomas, havari Doresse, Jean 67, 73-74 Doresse, Marianne 73 Drioton, Abbé Etienne 73 erken Hristiyanlık vii, viii, ix, xi, 32, 35, 38-40, 49, 52, 57, 62, 90, 92, 97, 98, 99 ayrıca bkz. Thomas İncili – ve erken Hristiyanlık erken kilisesi 35, 64 Kudüs'te 33 ayrıca bkz. erken Hristiyanlık; James the Just erken İsa hareketi 33, 38 ayrıca bkz. erken Hristiyanlık; ilk kilise Ecole pratique des Hautes Etudes 79 Edessa 30, 32, 33 Mısır viii, 26-27, 28, 32, 68, 70, 73, 80, 83, 85, 87 ve Hristiyanlık 27 ve Thomas İncili 28 ve manastırcılık 32, 36, 37 devrim 73 ayrıca bkz. Süveyş Kriz Bayramı, Albert 73 Emmel, Stephen L. 81-82, 83 Ephraem 30 İnanç Üzerine Vaazlar 30 ayrıca bkz. Yahuda Thomas Epikuros 28 Epiktetos 29 Yahuda Mektubu bkz. Yahuda, Kutsal Egnostos'un Mektubu 60 ayrıca bkz. Gnostisizm – ve Yahudilik; Sethianlar Eusebius 30, 33 ayrıca bkz. Abgar efsanesi Faruk, Kral 72 Yaratılış ve Gnostisizm 88 49-55'te Tanrı imgesi ve Platonizm 49-55

--- SAYFA 135 ---

120 Genel Dizin Yahudi olmayanlar 35 Alman Arkeoloji Enstitüsü 77 Alman İncil Topluluğu xii Gılgamış 88 Giversen, Søren 78, 81 Gnostik Setliler bkz. Setliler Gnostisizm 46, 58, 59-60, 62, 67, 83, 87-90, 92-93 ve Thomas İncili 46, 58, 92-93 sapkınlık olarak 58, 59-60 ve Yahudi edebiyatı 88-90 ve Yahudilik 60, 62 ve Nag Hammadi 67, 82-84, 87-90, 92-93 ve Yeni Ahit/Hristiyanlık 89-93 ve Eski Ahit 88 din olarak 46 ayrıca bkz. Sethian'ın Thomas İncili passim antropoloji 48-57 yazarlık 29-32 ayrıca bkz. Judas Thomas Kristolojik başlıklar 35-36 tartışma vii, tarihleme 33, 58-61 keşif vii-viii, 26-29 ve İlahi imge 48-57 ayrıca bkz. Adam; Yaratılış; Paul; İskenderiyeli Filo; Platon; Platonizm; Plutarch ve erken Hristiyanlık vii, xi, 38, 57 ve Mısır 27-28 ve eskatoloji 43 ve Gnostisizm bkz. Gnostisizm ve Tanrı 54-57 ayrıca bkz. mistisizm ve tarihsel İsa 63-66 ayrıca bkz. benzetmeler ve Yahudi mistisizmi bkz. Yahudi mistisizmi ve Yuhanna İncili 43, 61-62, 65 Baba'nın Krallığı 55, 93 x'te Tanrı'nın krallığı, 1, 6-7, 8, 11, 12, 13, 18, 19, 21, 22, 23, 24-25, 43, 45, 51, 55, 57, 92 6, 13, 55'te Cennetin krallığı ve manastırcılık 36, 37 ve Orta Platonizm bkz. Platonculuk – Orta Platonculuk ve Oxyrynchus papyri x-xi ve Pavlus 42, 61 ayrıca bkz. Pavlus'un yazdığı yer 32-33 ayrıca bkz. Suriye ve Platonculuk bkz. Platon; Platonculuk – Orta Platonculuk; Çiçero; İskenderiyeli Philo, İsa'nın sunumu 35-36 xi-xiv, 74'ün bir sözler koleksiyonu olarak yayınlanması vii, viii-ix, 27, 28-29, 33-34, 41, 65 ve sosyal radikalizm 38-40 ayrıca bkz. benzetmeler ve özetler ix, 36-37, 59-62, 65 40 tercümenin teolojisi xi-xiii, 27-28, bilgelik edebiyatı 41-42, 47-48 olarak ayrıca bkz. bilgelik edebiyatı dünya görüşü 41-46, 54 ayrıca bkz. Gnostisizm; Yuhanna İncili, bkz. Matta, İncili; Markos, İncili; Luka İncili; John, Gospel of Grenfell, B.P. ve Hunt, A.S. ix-xi, 27-28, 58, 104, 105 papirüsün keşfi ix-xi, 27 ayrıca bkz. Oxrhynchus papyri Grobel, Kendrick 75 Guillaumont, Antoine 75-76 Hedrick, Charles W. 81, 83 Helenizm 97, 48 ve Yahudilik 62, 97

--- SAYFA 136 ---

Genel Dizin 121 ve Platonizm 5 ve Tora yorumu 46-47 Hennecke, E. xii ayrıca bkz. Neutestamentliche Apokryphen hermetizm 46 Homer 88 Hunt, A.S. bkz. Grenfell, B.P. ve Hunt, A.S. Hindistan 30 ayrıca bkz. Judas Thomas Institut français d'archéologique orientale 72 Institute Antik Çağ ve Hristiyanlık için 81, 82, 112 Jackson, Howard M. 83 İsa'nın kardeşi James bkz. Adil James Adil James 3, 31, 32, 33, 34 ve Kudüs 32, 33 Jeremias, Joachim 63, 110 Jesus vii, 1-25 passim, 30, 31, 35, 37, 38-40, 40-48, 61-66 kardeşler 31-32 Kristolojik unvanlar 35-36 tarihi İsa 63-66, 92 kimlik 35 benzetmeler bkz. benzetmeler viii-xi, 27-29, 32, 34, 37, 41, 61-62, 63-66, 93-95'in ikinci Adem olarak sözleri 51 yaşamın önemi ve sinoptikteki öğretiler 38 62; ve Yuhanna 61-62, Thomas 40-48, 61-66, 92-94'te ayrıca bkz. erken dönem İsa hareketi; Tanrı'nın krallığı; benzetmeler; Pavlus İsa hareketi 33, 38, 42, 61, 98 İsa Semineri 63, 110 Yahudi Gnostisizmi bkz. Gnostisizm Yahudi mistisizmi 46, 56-57 Yahudi bilgelik geleneği 47-49, 54, 88, 96 Johannine geleneği bkz. Yuhanna, Yuhanna İncili (havari) 32 Vaftizci Yahya 11, 66 Evangelist Yahya bkz. Yuhanna, Yuhanna İncili, 30-31, 43-46, 62, 65 ayrıca bkz. Thomas Jonas İncili, Hans 83 Josephus 88 Yahuda İskariyot 30-31 ayrıca bkz. Yahuda Thomas Yahuda Thomas 1, 25 kimlik 29-32, 35, 37, 106 Suriye geleneği 32-33 ayrıca bkz. Thomas; Yahuda İskariyot; Thomas (havari) Jude, 30 Jung Kodeksi Mektubu bkz. Nag Hammadi - Kodeksler: I Jung Enstitüsü 73 ayrıca bkz. Jung, Carl Gustaf; Nag Hammadi - Kodeksler: I Jung, Carl Gustaf 85 Käsemann, Ernst 91 Kasser, Rodolphe 81, 85 Kral Faruk bkz. Faruk, Babanın Kral krallığı bkz. Thomas'ın İncili - Tanrı'nın krallığında Baba'nın krallığı 40 ayrıca bkz. Thomas İncili - Cennetin krallığında Tanrı'nın krallığı 39 ayrıca bkz. Thomas'ın İncili - Cennetin Krallığı

--- SAYFA 137 ---

122 Genel Dizin Kloppenborg, John S. 95-96 Koester, Helmut 85, 92 Krause, Martin 74-75, 77, 81 Kuentz, Charles 72 Kümmel, Werner Georg 93 Labib, Pahor 73, 74, 75, 83 Leipzig 79 logoi sophon 29, 41, 105 Luka, ix İncili, 30, 34, 36, 38-40, 101, 29, 109 MacRae, George 83, 83 Malinine, Michel 74 Marcion 88, 90 Markionites 90 Markos, ix İncili, 31, 34, 36-37, 39-40, 64, 93, 94, 116 Matta (öğrenci) 4, 35 Matta, ix İncili, 34, 35, 36, 38-40, 94, 101, 103, 107, 108, 109 Ménard, Jacques 80, 83 Meyer, Marvin W. 83 Orta Platonculuk bkz. Platonizm - Orta Platonizm Mina, Togo 73 Musa 56 mistisizm bkz. Yahudi mistisizmi Nag Hammadi (şehir) viii Nag Hammadi Deutch xii Nag Hammadi Giriş, pasim, 26-28, 60, Bölüm 3 geçiş ve İncil bilimi bkz. İncil çalışmaları/bilimi 73-80 ve kanonik İnciller 92-96 kodeksleri üzerindeki tekeli kırıyor viii, 67- 96 pasim I 73, 76, 81, 85 II viii, 27, 72, 75, 76, 78, 89, 90 ayrıca bkz. Thomas'ın İncili III 68, 71, 73, 75, 78, 89, 90 IV 75, 89, 90 V 74, 89 VI 81 VII 72, 79, 82, 88, 89, 90 VIII 89, 90 IX 78, 81, 89, 90 X 81, 89, 90 XI 81, 90 XII 79 XIII 90 vii-viii, xiv, 26, 67, 87'nin keşfi ayrıca bkz. Jean Doresse; el-Semman, Muhammed Âlî ve Gnostisizm bkz. Gnostisizm; Sethianlar ve Thomas İncili 92-96 Yeni Ahit çalışması üzerindeki etkisi 87-96 ayrıca bkz. İncil çalışmaları/bilim ve Pavlus 90-92, 94-95 73-84'ün yayını ayrıca bkz. Brill Akademik Yayıncılık 74-81 71-73 Sethian metinlerinin satışında UNESCO'nun katılımı bkz. Sethians Nagel, Peter 74 Nasser, Başkan 71, 72 ayrıca bkz. Platon; Platonculuk Yeni-Platonculuk 47-57 ayrıca bkz. Platon; Platonizm Neutestamentliche Apokryphen xii Yeni Ahit 27 ve erken Hristiyanlık 60 Nag Hammadi'nin ilimler üzerindeki etkisi xiv, 87-96 ayrıca bkz. İncil çalışmaları/bilim ilmi vii, xiv, 46, 61, 67, 117 Novum Testamentum Graece 94 Eski Ahit 88-89, 95

--- SAYFA 138 ---

Genel Dizin 123 ve Gnostisizm 88 Origen 47, 94 ayrıca bkz. Platonizm Oxford x, 79 Oxyrhynchus (yer) ix, 27, 105 Oxyrhynchus papyri x-xi, 27, 100, 101, 104 Thomas İncili parçalarını içeren xi, 27, 28 Sayfa, George H. (Tony) 73 Papyrus Oxyrhynchus 1 bkz. Oxyrhynchus papyri Papyrus Oxyrhynchus 654 ve 655 bkz. Oxyrhynchus papyri benzetmeleri 34, 36-37, 40, 63-64 92-93, 110 bir bilgelik biçimi olarak 40 ayrıca bkz. Dodd, C.H. Parrott, Douglas M. 83 Patterson, Stephen J. 13, 92, 98 Pavlus 35, 94 İkinci Adem olarak Mesih 51, 61, 107 ve eskatoloji 91 Gnostisizmin 46 ve İsa hareketi üzerindeki etkisi 61 ve Nag Hammadi 91-92 Thomas 42-43, 51, 61 ile paralellik gösterir Petrus ile rekabet 35 ve İsa'nın sözleri 94-95 ve bilgelik 42 Pauline külliyatı 90 pastoral mektuplar 90-91 ayrıca bkz. Elçilerin İşleri Pearson, Birger A. 82-83, 89 Petrus (öğrenci) 4, 25, 32, 35, 62 Roma ile ilişki 32 Pavlus ile rekabet 35 İskenderiyeli Philo 46, 49, 53-56, 88, 97 ve Yaratılış 49 ve Helenizm 46 ve Platonculuk 49, 53-56 Platon viii, 47-57 Mağara Alegorisi 55 Alcibiades 47 Republic vii, 47, 55 Sofist 47 Timeaus 47 ayrıca bkz. Neo-Platonculuk; Platonculuk Platonizm 46-57 ve Thomas İncili 46-57 Hristiyanlık üzerindeki etkisi 46-57 Orta Platonculuk 47-57 ayrıca bkz. Gnostisizm; Yahudi bilgelik geleneği; Yeni Platonculuk; İskenderiyeli Filo; Platon; Plutarkhos; bilgelik edebiyatı Plisch, Uwe-Karsten xii Plumley, J. Martin 75 Plutarch 52-53 ayrıca bkz. Platon; Platonculuk Poimandres 46 ayrıca bkz. Hermetikçilik Poirier, Paul-Hubert 83 Poxy 1, 654, 655 bkz. Oxyrhynchus papyri Prag 95 Atasözleri 29 ayrıca bkz. bilgelik edebiyatı psödopigrafi edebiyatı 32, 89 Puech, Henri-Charles 73, 75, 79, 104, 106 Q 34, 59, 92, 95-96 el-Kasr 68, 69, 71-72 Kumran 88 ayrıca bkz. Ölü Deniz Parşömenleri Rabbinik Yahudilik 88 Robinson, James M. 13, 26, 41, 98 Rudolph, Kurt 79, 83

--- SAYFA 139 ---

124 Genel Dizin al-Samman, Muḥammad Ālī 26, 68-72 ayrıca bkz. Nag Hammadi – SBL'nin keşfi bkz. Amerikan Din Akademisi ve İncil Edebiyatı Derneği Schenke, Hans Martin xi-xii, 74, 83, 89, 107, 109 ayrıca bkz. Gnostic Sethians Schneemelcher, Wilhelm xii, 92 ayrıca bkz. Neutestamentliche Apokryphen Schwartz, Jacques 72 Schweitzer, Albert 66 Dağdaki Vaaz x ayrıca bkz. Matta, İnanç Üzerine Vaazlar İncili 30 ayrıca bkz. Yahuda Thomas Seth 89 Setliler 60, 89-90 Hristiyan ve Yahudi 90 89-90 tarihi ve Nag Hammadi 89-90 ayrıca bkz. Gnostisizm; Platonizm Simon Peter bkz. Peter Sobhy, Georgy “Bei” 71 Society for New Testament Studies 79, 94, 95 Sokrates 47 ayrıca bkz. Platon Strazburg 72, 79, 83 Süveys Krizi 73-74 Synopsis Quattuor Evangeliorum xii, 94, 95-96 Sinoptik İnciller bkz. Markos, İncili; Matta, İncili; Thomas İncili – ve sinoptikler; İsa - sinoptikte Sinoptik Sözler Kaynağı bkz. Q ayrıca bkz. Aland, Kurt Suriye 30-33, 87, 98 ve Hristiyanlık 30, 106 ve Thomas'ın İncili 32-33 ve Yahuda Thomas geleneği 30-33, 106 Tano(lar), J. 71-73 Thaddaeus 33 Theissen, Gerd 38 ve gezgin radikalizm 38 Thomas (havari) 30-31 Thomas (Thomas İncili'nin yazarı) bkz. Judas Thomas Tov, Emanuel 86 Tübingen 79, 82 Türkiye 32 Turner, John D. 82, 90 UNESCO bkz. Nag Hammadi – Université de Laval Quebec yayını 83 Jena Üniversitesi 94 Múnster Üniversitesi 77 Strazburg Üniversitesi 72, 79 Urfa bkz. Edessa Uro, Risto 109 Waldstein, Michael 82 Walter, Nikolaus 94 Gezici radikalizm bkz. Thiessen, Gerd Wanderradikalismus bkz. Theissen, Gerd Wieder, W.C. Jr 82 Wilson, R. McL. 63, 79, 117 bilgelik literatürü 29, 40, 41-44, 47-49, 61, 88, 97 İsa ben Sirach'ın Bilgeliği 29 Süleyman'ın Bilgeliği 29, 88

--- SAYFA 140 ---

Genel Dizin 125 ayrıca bkz. Yahudi bilgelik geleneği; Orta Platonizm; Platon; Platonizm; Atasözleri Jesus ben Sirach'ın Bilgeliği bkz. bilgelik edebiyatı Süleyman'ın Hikmeti bkz. bilgelik edebiyatı bilgelik geleneği bkz.

--- SAYFA 141 ---

Thomas Referansları Pro İncili Dizini. 1, 29, 62, 104 1 xi, 1, 62, 104 2 xi, 1, 104 3 xi, 1, 47-48, 49, 55, 104, 108 4 xi, 2, 104, 108 5 xi, 2, 104 6 xi, 2, 101, 104 7 xi, 2, 36, 104 8 2-3, 40 9 3, 40, 93 10 3 11 3, 108 12 3, 31, 33, 34 13 4, 34-35, 103 14 4, 39, 100 15 4 16 5, 108 17 5, 42, 94 18 5 19 5 20 6, 40, 55 21 6, 101 22 6-7, 51, 52, 55 23 7, 108 24 7, 105 25 7 26 xi, 7 27 xi, 8, 43, 55, 57 28 xi, 8, 44, 104 29 xi, 8, 54, 104 30 xi, 8, 28, 55, 104 31 xi, 8, 41, 104 32 xi, 9, 104, 109 33 xi, 9, 104, 109 34 9, 41 35 9 36 xi, 9, 28, 59, 102, 105 37 xi, 9, 105 38 xi, 10, 44-45, 102, 103, 105 39 xi, 10, 63, 105, 109 40 10 41 10 42 10 43 10-11, 109 44 11 45 11, 109 46 11, 55 47 11-12, 41, 63, 109 48 12 49 12, 45, 55, 108 50 12, 45, 55, 102, 108 51 12, 63 52 13, 63 53 13, 61 54 13, 39, 55 55 13, 39 56 13, 43, 103 57 13-14, 55 58 14, 63 59 14, 102 60 14 61 14-15 62 15 63 15, 40 64 15-16, 40 65 16, 36-37, 40, 64, 93, 103, 107, 109

--- SAYFA 142 ---

Thomas İncili Dizini Referansları 127 66 16, 36-37, 107, 109 67 16 68 17, 39, 107 69 17, 39, 55 70 17 71 17 72 17 73 17 74 18, 106 75 18, 108 76 18, 40, 55 77 18, 28, 104 78 18 79 18-19, 55 80 19 81 19, 63 82 19, 55, 57, 63 83 19, 55, 56 84 19, 50-51 85 19-20, 50-51 86 20, 38, 106 87 20, 108 88 20 89 20 90 20 91 20-21, 109 92 21, 102 93 21, 109 94 21, 109 95 21, 39 96 21, 40, 55 97 21-22, 55, 63-64, 92-93, 103 98 22, 55, 63, 93 99 22, 55 100 22, 55 101 23 102 23, 63 103 23 104 23, 109 105 23 106 23, 108 107 24, 55 108 24 109 24, 55 110 24 111 24 112 24, 53 113 24-25, 55 114 25, 55 Sub. 25

--- SAYFA 143 ---

Kutsal Kitap Referansları Dizini Eski Ahit Yaratılış 1:3 55 Yaratılış 1:26-27 49, 50, 51-52 Yaratılış 2 49 Yaratılış 2:7 50, 53, 54 Yaratılış 3 88 Çıkış. 33:20 56 Çıkış. 34:29-35 56 Yas. 14:1-2 107 Yas. 30:11-14 48 Yas. 32:5 107 Yas. 19 107 2 Kg 11:24 [LXX] 101 Ps. 27:1 [26:1 LXX] 56 Ps. 118:22 37 İsa. 30:1 107 İsa. 43:6 107 İsa. 45:1 107 Ezek. 16:20-21 107 Hoş. 2:1 107 Apokrif Ek. Tahmini 16:16 107 Bili 7:25-26 88 Bili 7:27 29 Yeni Ahit Dağ 5:3 39 Dağ 5:6 39 Dağ 5:8 103 Dağ 5:10-11 39 Dağ 5:11 39 Dağ 5:14 109 Dağ 5:42 39 Dağ 5:45 107 Dağ 8:20 38 Dağ 13:33 40 Dağ 10:37-38 39 Dağ 13:45-46 40 Dağ 13:47-48 40 Dağ 14:2 101 Dağ 17:20 94 Dağ 21:21 94 Dağ 22:2-13 40 Dağ 23:13 109 Dağ 25:1-13 103 Markos 4 34 Markos 6:3 31 Markos 12:1-12 36, 64 Markos 12:10-11 37 Markos 4:3-8 40 Markos 4:13-20 93 Markos 7:15 39 Markos 11:23 94 Markos 12:1-11 40, 93 Markos 13:31-32 40 Luk. 5:33-35 109 Luk. 6:12-20 40 Luk. 6:16 30 Lk. 6:20b 39 Lk. 6:21a 39 Lk. 6:22 [S] 39 Lk. 6:30, 34-35 [S] 39 Lk. 6:35 107 Lk. 6:45 109 Lk. 7:24 101 Lk. 9:52 101

--- SAYFA 144 ---

İncil Referansları Dizini'nde 129 Lk. 9:58 38 Lk. 14:16-23 40 Luk. 14:26-27 39 Luk. 13:20-21 40 Yuhanna 20 30-31 Yuhanna 1:11 44 Yuhanna 6:68 62 Yuhanna 7:33-34 44 Yuhanna 8:51 62 Yuhanna 14:2-3 43-44 Yuhanna 14:22 30 Yuhanna 15:18 43 Yuhanna 17 45 Yuhanna 20 30-31 Elçilerin İşleri 1:13 30 Elçilerin İşleri 14:22 30 Elçilerin İşleri 10 35 Elçilerin İşleri 16:3 35 Rom. 8:14-17 107 1 Kor. 2:6-8 41 1 Kor. 2:9 41, 94, 101 1 Kor. 4:8 91 1 Kor. 13:2 94 1 Kor. 15:42-49 61 1 Kor. 15:42-50 107 Gal. 1:19 33 Gal 3:28 61 Ef. 2:6 91 Fil. 3:11, 20-21 91-92 Kol. 3:10-11 107 Kol. 2:12 91 2 Tim. 2:16-18 91 2 Tim. 2:18 102